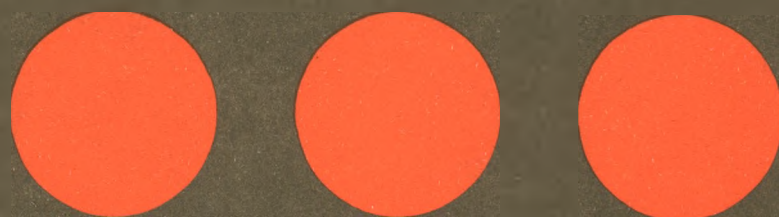

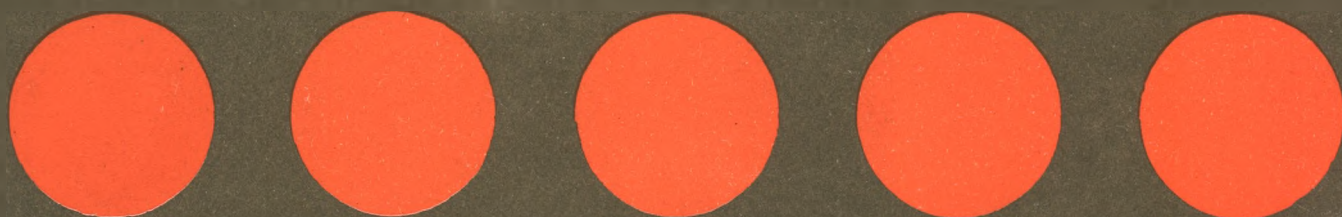
Publicație

Revista ECONOMICA

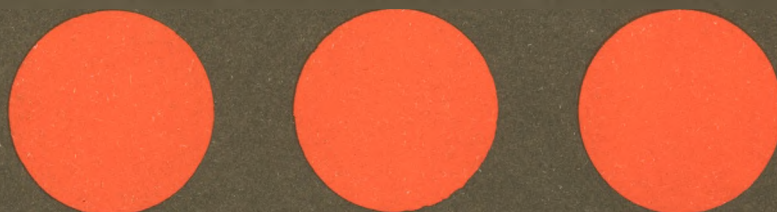
CONSILIUL SUPREM AL DEZVOLTĂRII ECONOMICE ȘI SOCIALE — INSTITUTUL CENTRAL DE CERCETARI ECONOMICE

**DIMENSIUNI
ALE ÎNTREPRINDERILOR
MODEL**

**NOUA CALITATE ÎN
DOMENIUL ORGANIZĂRII**

VIZITELE DE LUCRU ALE TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU ÎN UNITĂȚI ECONOMICE DIN CAPITALĂ ȘI DIN JUDEȚELE BRAȘOV ȘI COVASNA

În cadrul dialogului permanent și rodnic cu oamenii muncii, secretarul general al partidului s-a întâlnit cu colectivele de muncitori de la întreprinderile bucureștene „Timpuri noi”, „Automecanica” și „Autobuzul”.

În județele Brașov și Covasna, secretarul general al colectivelor de muncitori — partidului s-a aflat în mijlocul români, maghiari, germani și de alte naționalități — de la întreprinderea de autocamioane, Întreprinderea de tractoare și „Hidromecanica” din Brașov, și al celor de la Întreprinderea de mașini agregat și subansamble auto și Întreprinderea de aparataj electric auto și motoare electrice din Sfintu Gheorghe.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu a analizat, împreună cu muncitorii unităților vizitate, cu specialiști și cu conducători ai forurilor centrale de resort, modul în care sînt îndeplinite sarcinile planului pe anul 1980 și măsurile ce se impun pentru realizarea obiectivelor economice stabilite de Congresul al XII-lea al P.C.R.

Pretutindeni secretarul general al partidului a fost împins cu sentimente de profundă dragoste și stimă, oamenii muncii de la întreprinderile vizitate dînd expresie hotărîrii lor ferme de a realiza exemplar sarcinile ce

La uzina „Timpuri Noi” din Capitală

La întreprinderea de autocamioane din Brașov

La Complexul expozițional din Piața Scînteii

TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU

a analizat, în cadrul unui amplu dialog de lucru cu specialiști din unități de cercetare și proiectare tehnologică, din centrale industriale și întreprinderi, măsurile întreprinse și soluțiile propuse pentru creșterea eficienței în activitatea de investiții și construcții-montaj în cincinalul 1981 — 1985

● În continuare a fost vizitată expoziția de utilaje pentru industria ușoară

SOLIDARITATEA ȘI UNITATEA FORTELOR PROGRESISTE ÎN LUPTA PENTRU APĂRAREA PĂCII ȘI INDEPENDENȚEI POPOARELOR

A INTRAT în tradițiile clasei noastre muncitoare, ale țărânimii, ale intelectualității noastre ca apropierea zilei de 1 Mai să determine o intensificare a întrecerii socialiste, a eforturilor în muncă, pentru a putea raporta partidului și poporului, cu ocazia acestei sărbători a solidarității internaționale a celor ce muncesc, a frăției muncitorilor de pretutindeni, noi și noi realizări prestigioase în opera constructivă, eminentă pașnică, pe care o înfăptuim. Și poate că acest lucru este mai evident ca oricând în această primăvară a anului 1980, an final al unui cincinal ce se cere exemplar realizat, ca temelie trainică a dezvoltării noastre ulterioare, a neîncetatei ascensiuni a națiunii noastre spre cele mai înalte trepte ale civilizației comuniste, ale bunăstării sale materiale și spirituale. În spiritul acestei tradiții, într-o atmosferă de intensă angajare, în întreaga țară, în toate sectoarele de activitate, industrie, agricultură, construcții, cercetare științifică și tehnologică, oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, acționează energic, cu toate resursele, pentru recuperarea rămășițelor în urmă, pentru îndeplinirea integrală, la un înalt nivel calitativ, a sarcinilor de producție, pentru a da viață mărețelor obiective definite de cel de-al XII-lea Congres al partidului.

Atmosfera de muncă rodnică, pașnică, creatoare, a fost puternic dinamizată de numeroasele vizite de lucru întreprinse recent de secretarul general al partidului și președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Desfășurate în conformitate cu stilul de lucru profund democratic al partidului nostru, al secretarului său general de a analiza la fața locului problemele, de a discuta deschis cu oamenii muncii, de a găsi împreună soluțiile adecvate, aceste vizite s-au soldat cu concluzii de o deosebită importanță pentru perfecționarea în continuare a activității, pentru sporirea producției și ridicarea nivelului ei tehnic și calitativ, pentru intensificarea acțiunilor de economisire și creștere a eficienței economice, tot atâtea condiții ale sporirii avuției naționale, ale bunăstării generale și ale fiecăruia în parte. Iată un tablou tonic al vieții pline de dinamism, entuziast, optimismul unui popor care pe plan intern își consacră fără preget toate resursele materiale și spirituale progresului și bunăstării țării, edificării societății socialiste multilateral dezvoltate și care, în deplin consens cu aceste obiective, acționează pe plan extern pentru crearea unei lumi a păcii, mai bune și mai drepte, pentru întărirea solidarității cu toate forțele înaintate ale lumii contemporane care se consacră aceluiași scop nobil.

PENTRU CĂ este astăzi un adevăr de necontestat că între politica internă și externă există o strânsă legătură dialectică, relație care a devenit cu atât mai evidentă în actuala epocă de afirmare a națiunilor și statelor naționale și, în același timp, de adâncire a interdependențelor mondiale. Experiența ultimilor ani a demonstrat că, nu odată, evoluții ale situației interne dintr-un stat au avut consecințe, uneori imprevizibile, de

dimensiuni internaționale. În ceea ce ne privește, munca noastră pașnică nu poate da rezultatele pe care le așteptăm decât în condiții de pace, de securitate, de certitudine în ceea ce privește liniștea zilei de mâine, iar politica internațională a Partidului Comunist Român, a României socialiste este consacrată păcii, edificării unor noi raporturi internaționale, unei lumi bazate pe respectarea independenței și suveranității naționale, pe neamestecul în treburile interne, pe renunțarea la folosirea forței și la amenințarea cu forța, pe respectarea dreptului fiecărui popor de a-și hotărî singur viitorul, politică ce se bucură de o largă și înaltă apreciere pe toate meridianele globului.

În spiritul vechilor tradiții internaționaliste ale clasei noastre muncitoare, ale partidului nostru comunist, oamenii muncii, poporul român, folosesc și prilejul oferit de sărbătorirea zilei de 1 Mai pentru a-și manifesta cu fermitate, cu puternică angajare, prietenia frățească și solidaritatea cu toate partidele comuniste, cu alte partide ale clasei muncitoare, partide socialiste și social-democrate, cu forțele revoluționare, democratice și progresiste de pretutindeni, cu mișcările de eliberare națională, cu toate forțele și organizațiile care militează pentru cauza libertății naționale și sociale, pentru destindere, colaborare și pace. Solidaritate și unitate în acțiune cu atât mai necesare astăzi cînd în viața internațională s-a produs o accentuare puternică a încordării, cînd, pe lângă vechi conflicte care persistă, au apărut și altele noi, cînd cursa înarmărilor continuă să se intensifice, toate acestea sporind amenințările la adresa păcii și independenței popoarelor, pericolul unei noi confruntări militare, cu consecințe greu de prevăzut. Omenirea, opinia publică, trebuie să fie pe deplin conștiente că posibilitatea unui holocaust nuclear a ieșit de mult din domeniul ficțiunii. Faptul că pe glob s-a acumulat un arsenal de arme și armamente — mai ales atomice — capabil să distrugă de câteva ori omenirea nu este o figură de stil ci o tristă realitate care atîrnă ca o „sabie a lui Damocles“ asupra viitorului ei, primejduind însăși supraviețuirea, continuitatea civilizației umane.

În asemenea condiții Partidul Comunist Român, poporul nostru nu pot fi decât profund îngrijorate de actuala evoluție a vieții internaționale, consideră că trebuie făcut totul pentru reluarea și continuarea procesului de destindere, pentru soluționarea gravelor probleme care confruntă omenirea. Merită subliniat, în acest context, că partidul nostru a atras din timp atenția asupra tendințelor periculoase ce se manifestă în lume. După cum sublinia secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în expunerea sa din 3 august 1978 „asistăm în ultima vreme la o ascuțire a contradicțiilor în viața internațională, la o intensificare a tendințelor de reimpărțire a zonelor de influență, de întărire a dominației în diferite părți ale lumii“. Și, continuînd analiza, secretarul general al partidului arată că pentru promovarea intereselor de dominație sînt folosite atât căile militare cît și cele economice, atrăgînd totodată atenția că

„apreciind în mod obiectiv, recurgerea la forță, folosirea căilor militare reprezintă astăzi pericolul principal în viața internațională”. Apreciere pe care evoluția evenimentelor o confirmă. Este din ce în ce mai evident că în condițiile de astăzi, când globul seamănă din ce în ce mai mult cu un depozit de pulbere, un conflict armat, chiar limitat, în orice parte a lumii, echivalează cu a pătrunde cu o flăcără deschisă în mijlocul acestui uriaș depozit. Consecințele sînt impredictibile, iar explozia poate fi catastrofală. Nu întotdeauna forțele, odată declanșate, mersul evenimentelor mai poate fi stăpînit. Legenda ucenicului vrăjitor nu și-a pierdut nimic din actualitate.

TOCMAI plecînd de la acest pericol real care amenință omenirea partidul nostru s-a pronunțat și se pronunță cu consecvență pentru soluționarea exclusiv pe cale pașnică, prin tratative, a problemelor litigioase și a conflictelor dintre state. În repetate rînduri președintele României socialiste a subliniat că în actuala situație internațională, deosebit de complexă, nu există sarcină mai urgentă decît stingerea conflictelor existente, prevenirea oricăror noi conflicte sau acte de forță care amenință nu numai popoarele direct implicate ci și pacea și securitatea internațională.

„Calea pe care trebuie mers în rezolvarea oricăror probleme și litigii dintre state, oricît de complicate ar fi ele — evidenția tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvîntarea rostită la recentul Congres al educației și învățămîntului, este nu aceea a înfruntărilor și ciocnirilor militare, ci numai și numai calea tratativelor, a discuțiilor politice, calea pașnică, pornindu-se de la respectarea riguroasă a principiilor depline egalități în drepturi, independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne, a dreptului fiecărui popor de a fi deplin stăpîn pe destinele sale, de a-și hotărî de sine stătător soarta, calea dezvoltării economico-sociale”.

În această optică realistă, politica de destindere este, deci, indisolubil legată de respectarea independenței tuturor popoarelor, a dreptului lor de a-și cuceri și consolida independența națională, de a realiza transformările revoluționare și sociale, așa cum doresc, în consens cu propriile aspirații și idealuri. Cu atît mai mult cu cît experiența istorică a demonstrat că revoluțiile sociale nu pot fi decît rodul luptei maselor populare din fiecare țară și că ele nu pot fi împiedicate, și că exportul de contra-revoluție ca și exportul de revoluție, departe de rezultatele scontate, duc la animozitate și neîncredere între popoare, la încordarea situației internaționale.

Partidul și poporul nostru nutresc ferma convingere că numai renunțarea la forță, la confruntări militare, constituie modalitatea care, făcînd apel la rațiune și responsabilitate față de destinația omenirii, bazîndu-se pe respectarea strictă a independenței fiecărei națiuni, poate asigura depășirea actualei stări de tensiune, soluționarea pe cale pașnică a problemelor litigioase dintre state, un climat de încredere, colaborare și pace în întreaga lume. În spiritul acestui adevărat postulat al politicii sale externe, Partidul Comunist Român se pronunță și acționează ferm pentru întărirea colaborării și solidarității cu partidele comuniste și muncitorești, precum și cu partidele socialiste și social-democrate, cu toate forțele democratice, progresiste și anti-imperialiste de pretutindeni, pentru oprirea încordării, pentru realizarea securității și păcii în întreaga lume. În prezent, evantaiul forțelor sociale care militează pentru libertate și independență, pentru destindere, pace și colaborare internațională este, rezultat al unui proces de conștientizare al opiniei publice mondiale, de o amploare și o diversitate fără precedent, viața însăși impunînd ca un factor de succes, conlucrarea și unitatea de acțiune a tuturor forțelor pentru înfăptuirea unor asemenea obiective vitale cum sînt independența, securitatea, pacea.

Mai mult, procesul de conștientizare al opiniei publice trebuie continuat și intensificat și noi forțe trebuie atrase în lupta pentru salvagardarea păcii. Pacea nu este o chestiune a unui popor sau altul, al unui grup de forțe sau altul. Ea este o chestiune vitală pentru fiecare membru al comunității umane. Armele moderne au un caracter global. Rachetele, astăzi în funcțiune pot atinge oricare punct al globului și nu numai cu unul ci cu multiple focuse și, aberant, ele continuă să fie perfecționate irosindu-se pentru aceasta un imens potențial de cercetare ce ar putea fi pus în slujba propășirii și nu a distrugerii omenirii. Șoricît ar fi de „optimiste” diferitele declarații care se fac auzite cu privire la caracterul limitat al unor conflicte trebuie să fim realști, să înțelegem că armele globale implică și strategii globale. Iată de ce nimeni nu mai poate fi la adăpost de pericolul

unei conflagrații, nu se poate dezinteresa de problemele destinerii și păcii, devenite astăzi cauză comună a întregii umanități.

DAR DESTINDEREA, pacea omenirii sînt indisolubil legate de dezarmare, și în primul rînd de cea nucleară, ca un prim pas spre realizarea acestor deziderate vitale ale omenirii, după cum continuarea cursei înarmărilor agravează, cu fiecare nou act, pericolul care planează asupra omenirii. În această lumină decizia blocului N.A.T.O. de a amplasa noi rachete nucleare în Europa este o nouă spiră adăugată amenințătoarei spirale a cursei înarmărilor. Cu înalt simț de responsabilitate față de viitorul poporului nostru, al omenirii în ansamblul său, la cel de-al XII-lea Congres al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta cu toată claritatea alternativa în fața căreia ne găsim: „În momentul de față nu există, de fapt, decît două căi posibile, două politici posibile: sau continuarea cursei înarmărilor, cu consecințele ei nefaste, sau trecerea hotărîtă la înfăptuirea dezarmării și păcii. Interesele fiecărui popor, ale dezvoltării civilizației întregii omeniri cer să se facă totul pentru respingerea fermă a politicii înarmării și promovarea consecventă a politicii de dezarmare și pace. Răspunderea față de propriile popoare, față de pacea și existența întregii umanități impune conducătorilor de state, guvernelor, forțelor politice realiste de pretutindeni, opiniei publice mondiale să acționeze cu toată hotărîrea în această direcție! Toate țările, toate popoarele trebuie să spună un NU hotărît cursei înarmărilor, să facă totul pentru a se trece la reducerea cheltuielilor militare, la dezarmare”.

Problema apare cu atît mai stringentă pentru continentul european în care densitatea înarmării este cea mai mare, existînd, așa cum arătam, perspectiva agravării ei și de unde au izbucnit două nimicitoare conflagrații mondiale. Iată de ce Partidul Comunist Român subliniază că se impune o amplă și activă mobilizare a celor mai largi forțe politice și sociale, a întregii opinii publice, a parlamentelor, guvernelor și conducătorilor statelor europene pentru dezarmare și în primul rînd dezarmare nucleară, respectarea neabătută a independenței naționale a popoarelor, continuarea politicii de destindere și colaborare între state, de securitate și pace. În mod deosebit, țările europene trebuie să acționeze cu cea mai mare răspundere și fermitate în vederea pregătirii reuniunii de la Madrid deoarece numai astfel poate fi determinat un curs nou în viața politică a continentului și a întregii lumi, se poate ajunge la măsuri practice de soluționare constructivă a gravelor probleme ale lumii de astăzi. Tocmai plecînd de la aceste cerințe vitale România socialistă a avansat numeroase propuneri concrete, bine cunoscute, și care se bucură de o unanimă apreciere, adoptînd ea însăși măsuri de reducere a propriilor cheltuieli militare în vederea sporirii alocațiilor pentru copii, acțiune cu un puternic ecou internațional.

Un rol de mare răspundere revine partidelor comuniste și muncitorești care sînt chemate să desfășoare intense activități pentru realizarea pe plan național a unității tuturor forțelor progresiste, pentru mobilizarea propriilor popoare în lupta pentru dezarmare și pace și, totodată, pentru întărirea solidarității dintre ele și amplificarea colaborării lor pe plan internațional cu toate forțele democratice, progresiste în vederea promovării unei politici noi, de destindere și securitate. Se poate afirma cu deplin temei că tocmai acesta este spiritul și sensul în care acționează cu toată fermitatea partidul nostru care, prin glasul secretarului său general, inflăcărât revoluționar și neobosit militant pentru pace, a subliniat în repetate rînduri că numai prin întărirea solidarității și a colaborării, pe baza respectării ferme a principiilor depline egalități în drepturi, ale independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc, pot fi obținute succese în lupta pentru dezarmare, destindere și pace.

Tocmai de aceea ziua de 1 Mai — Zi a solidarității internaționale a celor ce muncesc, Ziua frăției muncitorilor de pretutindeni — este considerată de poporul nostru, de Partidul Comunist Român, ca un nou prilej de a-și afirma hotărîrea de a acționa neabătut și în viitor pentru întărirea solidarității cu toate partidele comuniste, a conlucrării cu partidele socialiste și social-democrate, cu toate forțele progresiste, în lupta pentru făurirea unei lumi mai bune și mai drepte, unei lumi a păcii, libertății și progresului tuturor popoarelor.

N. IONESCU

SPORIREA EFICIENȚEI ÎN CONSTRUCȚII — OBIECTIV IMPORTANT ÎN PROCESUL DEZVOLTĂRII

ÎN ÎNFĂPTUIREA vastei opere de edificare a socialismului multilateral dezvoltat în patria noastră, cincinalului 1981—1985 îi revine un rol deosebit. Ridicând la noi cote calitative însemnatul potențial material și uman de care dispunem, următorul cincinal va asigura un caracter armonios dezvoltării forțelor de producție, atât ca structură cât și în ce privește repartizarea lor în teritoriu. Sînt implicate în acest proces de amploare — în proporții și ritmuri de creștere corespunzătoare actualelor exigente ce se pun în fața edificării unei economii moderne, competitive, adaptabile rapid la restricții energetice, materiale, financiare, tehnologice etc., toate ramurile de bază ale economiei, toate subramurile și cu deosebire cele purtătoare ale progresului tehnic.

Construcțiile — ramură însemnată a economiei

ÎN ACEST CADRU, potrivit orientărilor și sarcinilor de bază conținute în documentele Congresului al XII-lea al partidului, construcțiile au în cincinalul viitor o importanță tot mai mare. Însemnătatea acestei ramuri, cerința imperioasă a sporirii eficienței în sectorul respectiv a fost recent subliniată de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în analiza desfășurată în cadrul unui amplu dialog de lucru cu specialiștii din unități de cercetare și proiectare tehnologică, din centrale industriale și întreprinderi, asupra măsurilor întreprinse și soluțiilor propuse pentru creșterea eficienței în activitatea de investiții și construcții-montaj în cincinalul 1981—1985. Asupra unora din coordonatele activității în ramura construcțiilor ne vom opri în cele ce urmează.

Desigur, prin prisma funcțiilor ce le îndeplinește în echiparea economiei naționale, ramura construcțiilor are, în unele privințe, trăsături comune cu industria. Astfel, dacă industria constituie principalul factor în echiparea tehnică a economiei naționale cu utilajele și instalațiile necesare proceselor productive, ramura construcțiilor contribuie direct la asigurarea spațiilor de producție, cu întreg sistemul de instalații indispensabile oricărei activități, ca și la realizarea infrastructurii întregii economii naționale — construcțiile din sistemul energetic, de alimentare cu apă, transporturi și telecomunicații, construcțiile social-culturale și de locuințe. Este semnificativă în acest sens structura producției de construcții-montaj în sectorul socialist al economiei noastre, pe categorii de obiective: de exemplu, în anul 1978, din totalul producției de construcții-montaj, 40,6% reprezentau clădiri și construcții industriale, 7,3% clădiri și construcții agrozootehnice, 5,2% clădiri pentru transporturi, telecomunicații, circulația mărfurilor și social-culturale, 3,5% drumuri, 2,7% căi ferate, 4,6% rețele și conducte de alimentare (inclusiv canalizări), 5,2% rețele de transport de energie și telecomunicații, iar 17,3% clădiri de locuit¹⁾.

Se impune, totodată, subliniat faptul că producția ramurii construcțiilor nu reprezintă simple fonduri fixe pasive, cum sînt încadrate frecvent fiind se analizează fondurile fixe ale economiei naționale sub aspectul rolului îndeplinit; ele sînt fonduri care, materializate în clădiri, instalații etc., condiționează capacitatea de producție, productivitatea muncii și calitatea producției în fiecare ramură, condițiile de muncă și de viață.

Se vedește astfel că ramura construcțiilor este corelată printr-o multitudine de legături cu dezvoltarea economico-socială de ansamblu, ceea ce poate fi privit ca un argument puternic în

favoarea reconsiderării locului și rolului acestei ramuri în cadrul procesului de dezvoltare, în echiparea teritoriului național. Complexitatea tot mai mare a economiei naționale, dezvoltarea ei multilaterală pun în evidență, credem, maniera mai puțin riguroasă de a privi uneori locul și rolul unei ramuri interpretate numai prin prisma unui singur criteriu — ponderea producției ramurii respective în produsul social sau în venitul național. **Apreciem în această direcție că ar reprezenta un incontestabil interes teoretic și practic elaborarea unui sistem larg de criterii și indicatori care să surprindă funcțiile ramurii respective în formarea și dezvoltarea complexului economic național, în toată profunzimea sa.** Tocmai în acest sens, considerațiile de tip ierarhic: „Construcțiile, a treia ramură a economiei naționale”, întîlnite adesea în literatura economică, ni se par, în etapa actuală, depășite.

Elemente ale perfecționării bazei tehnice

INTEGRATĂ ORGANIC în dezvoltarea economico-socială de ansamblu, ramura construcțiilor s-a dezvoltat continuu, și-a lărgit baza tehnico-materială și capacitatea de producție, și-a perfecționat tehnologiile de execuție și sistemul de organizare a activității, dobîndind un rol bine determinat în angrenajul complex al economiei naționale. Solicitată să participe tot mai intens la echiparea teritoriului național, la dezvoltarea unei economii moderne, ramura construcțiilor trebuie să parcurgă ea însăși un proces de modernizare. Implicată nemijlocit în procesul dezvoltării, activitatea acestei ramuri se cere amplificată și perfecționată îndeosebi în direcția raționalizării consumului de energie și de resurse materiale de bază, asimilării de soluții constructive moderne și eficiente, îmbunătățirii radicale a calității lucrărilor de construcții, perfecționării organizării și conducerii producției etc.: așa cum arăta recent secretarul general al partidului, **se impun stabilite niveluri de consum orientative ce trebuie aplicate în realizarea investițiilor, utilizarea mai bună a capacităților existente și reducerea lucrărilor cu pondere mare în construcții, inclusiv în domeniul edilitar-gospodăresc, al îmbunătățirilor financiare și irigațiilor, al construcțiilor din transporturi, din gospodărirea apelor și cel social-cultural**; un rol de bază în realizarea acestor obiective revine promovării consecvente și în ritm susținut a progresului tehnic în întreaga activitate de proiectare și execuție, la toate nivelurile de activitate.

Mutațiile cantitative, dar mai cu seamă calitative, dovedesc fără putință de eroare că ramura construcțiilor nu este mai puțin sensibilă la progresul tehnic, cum se afirmă uneori în literatura de specialitate. Expresia cea mai semnificativă a penetrării și asimilării progresului tehnic în această ramură o constituie industrializarea construcțiilor — proces cuprinzător care semnifică nu numai o schimbare radicală a concepției despre modul de desfășurare și conținutul muncii din această ramură, anume trecerea la o concepție industrială modernă, ci deopotrivă o dezvoltare puternică a tehnicii construcțiilor pe linia asimilării și producerii materialelor noi, perfecționării organizării și conducerii producției etc.

Să ne oprim, de exemplu, la mecanizarea lucrărilor de construcții, unde asistăm la puternica afirmare a unor elemente calitative noi. De la concepția oarecum limitată a mecanizării lucrărilor grele și de mare volum — ale cărei probleme pot fi considerate, în linii mari, rezolvate, în prezent — se trece treptat la integrarea om-mașină, în sensul dotării muncitorilor de dife-

1) Anuarul statistic al R.S.R., 1979, pag. 192.

rite profesii cu mijloace de lucru perfecționate, capabile să asigure reducerea efortului fizic și creșterea randamentului la ansamblul lucrărilor de pe șantier. Gama clasică de utilaje de construcții, creată în ideea mecanizării unor procese de lucru tradiționale, se completează cu mașini specifice unor procedee și tehnologii moderne, de mare eficacitate. În sfârșit, se depun eforturi intense pentru generalizarea unui nou mod de a gândi și organiza folosirea utilajelor, în sensul unei programări stricte și de detaliu a lucrărilor și a mijloacelor necesare. Un rol deosebit în utilizarea superioară a mijloacelor din dotare revine calificării cadrelor, ridicării neîntrerupte a pregătirii acestora: se conturează în această direcție câteva idei de bază, cea mai însemnată fiind aceea a asigurării unei pregătiri complexe, polyvalente, care să permită adaptarea muncitorilor la tipurile de activități care se execută succesiv, contribuind astfel și la înlăturarea alături de mult discutatei penurii de forță de muncă din construcții.

Viziune complexă și acțiune susținută pentru reducerea consumurilor specifice

UN DOMENIU PRIORITAR de sporire a eficienței în construcții, strâns legat de o anumită concepție tehnică promovată îl constituie reducerea susținută a consumurilor specifice. Implicațiile nu se mai referă exclusiv la reducerea cantității fizice consumate pe unitatea de lucrare, ele cuprinzând aspecte noi care evidențiază, de asemenea, o dezvoltare puternică a tehnicii construcțiilor: economisirea și, pe cât posibil, înlocuirea materialelor principale solicitate și în alte sectoare ale economiei naționale (metal, lemn), a celor la care balanța este încordată: folosirea acelor materiale și sortimente a căror producție se realizează cu cel mai redus consum de energie; utilizarea în cât mai mare măsură a unor materiale și elemente cu grad înalt de prelucrare industrială, care asigură reducerea pierderilor tehnologice pe șantiere; creșterea ponderii materialelor și elementelor ușoare, care la condiții tehnice similare cu ale materialelor clasice necesită cheltuieli de transport mai reduse.

Pătrunderea progresului tehnic în construcții se manifestă și în domeniul organizării și conducerii producției. Variația anuală a volumului și structurii activității diferitelor unități, frecvența redistribuire geografică a acesteia, dinamica specifică a producției pe parcursul anului, colaborarea mai multor executanți pe aceeași platformă, ponderea mare a obiectivelor cu caracter nerepetitiv, nomenclatorul extrem de bogat al utilajelor și materialelor folosite etc., pretind din partea constructorilor un permanent efort de organizare. Pentru a răspunde acestor comandamente ramura construcțiilor s-a situat printre primele din economie care a participat la elaborarea și introducerea sistemului integrat de conducere a producției — SICOP — sistem ce permite optimizarea operațiunilor de pregătire a producției, elaborarea programului de producție, urmărirea și corectarea lor pe parcurs în vederea realizării programului de investiții în condițiile unei înalte eficiențe economice.

Modernizarea susținută a ramurii construcțiilor, sporirea productivității muncii și reducerea cheltuielilor de muncă vie și materializată, progresele deosebite înregistrate în această direcție nu trebuie însă să determine o subapreciere a sarcinilor ce se pun în prezent și în mod deosebit în perspectivă dezvoltării construcțiilor, sarcini a căror rezolvare necesită un însemnat efort creativ din partea celor care activează în acest domeniu sau cooperează la dotarea tehnică a acestei ramuri. Dezvoltarea în ritm accelerat a forțelor de producție, modernizarea structurii de ramură și în profil teritorial a economiei naționale, amplificarea procesului de urbanizare, deopotrivă cu celelalte obiective de seamă stabilite de Congresul al XII-lea al partidului impun înfăptuirea unui vast program de investiții — de 1 300—1 350 miliarde lei — prevăzut pentru cincinalul

viitor. Realizarea în termenele stabilite și a cotelor de calitate impuse de modernizarea economiei necesită un uriaș volum de construcții, atât industriale cât și civile, ramura construcției dovedindu-se a fi integrată fundamental, prin aceste comandamente, în însăși îndeplinirea obiectivelor prevăzute.

În concordanță cu orientările și sarcinile cuprinse în documentele de partid, în viitorul cincinal, în prim plan se vor situa probleme cum sînt: extinderea industrializării lucrărilor de construcții; reducerea mai accentuată a consumului de materiale și energie în realizarea și exploatarea construcțiilor: valorificarea deplină a resurselor indigene — piatră, naturală, tufuri vulcanice, zguri de furnal, cenuși de termocentrală, sterile de mină; ameliorarea izolațiilor termice ale clădirilor; îmbunătățirea confortului la locuințe; punerea în funcțiune la termenele planificate și la parametrii proiectați a tuturor capacităților de producție și a locuințelor.

Din acest set de probleme se detașează prin importanță și urgență cele referitoare la economisirea energiei și combustibilului în toate fazele de execuție și exploatare a tuturor tipurilor de construcții. Această orientare decurge nemijlocit din caracterul energo-intensiv al celor mai multe activități din construcții: industria materialelor de construcții, de exemplu, consumă, potrivit unor calcule, circa 10% din energia și combustibilul utilizate în întreaga economie națională, iar pentru încălzirea și iluminarea clădirilor de orice fel se folosește aproximativ 20% din consumul energetic național.²⁾ Formind tocmai de la aceste realități se impune desfășurarea unui amplu efort organizatoric, creativ, care să conducă la reducerea substanțială a consumurilor specifice de energie, ca și de alte resurse caracterul energointensiv al celor mai multe activități din materiale. Așa cum arăta recent secretarul general al partidului, **trebuie mai bine utilizate resursele energetice naturale, trebuie perseverat în direcția folosirii în mai mare măsură a energiei solare, cu aplicabilitate și în termoficare, în industria materialelor de construcții, pe viitor fiecare centrală nouă urmînd să fie prevăzută cu instalații speciale pentru captarea energiei solare.**

Acest efort trebuie să aibă însă la bază o viziune complexă asupra eficienței economice. În evaluarea acesteia trebuie ținut seama deopotrivă de economiile care se pot obține în procesul de construcție propriu-zis al unor obiective, și pentru realizarea cărora trebuie acționat pe toate căile, dar și de economiile ce s-ar putea obține ulterior pe parcursul exploatării acestor obiective ca urmare a realizării unor construcții durabile, corespunzător izolate termic etc. Trebuie urmărită, deci, o reală apreciere a eficienței la orizontul său social, și nu una fragmentată, sectorială, îngustă. În acest cadru progrese, însemnate pot fi realizate, în principal, prin aplicarea de noi soluții tehnologice, atât în proiectare, cât și în activitatea de execuție și exploatare, precum și în celelalte ramuri — industrie, transporturi — care susțin, în manieră proprie, activitatea din construcții. De asemenea, aplicarea unor metode moderne de conducere și organizare a activității, cum ar fi analiza valorii, poate aduce contribuții valoroase la sporirea eficienței în acest important sector al economiei.

ASPECTELE care se conturează privitor la înfăptuirea importantului program de construcții din țara noastră, program îndreptat cu prioritate spre echiparea modernă a economiei naționale și sporirea simțitoare a eficienței sale sînt, așa cum am încercat să evidențiem și în rândurile de față, multiple și deosebit de complexe. Tocmai de aceea, este imperios necesar abordarea lor într-o concepție calitativ nouă care să accentueze elementele creative ale activității din construcții, **revederea în acest sens a proiectelor, urmînd ea în viitor să nu înceapă nici o lucrare de investiții înainte de a fi asigurată în cadrulă în normele de consum reduse.** Sînt elemente care asigură sporirea necontenită a eficienței acestui sector de primă însemnătate pentru dezvoltarea economiei naționale, pentru îmbunătățirea continuă a condițiilor de trai, ale oamenilor muncii — obiectiv central al politicii promovate cu consecvență de Partidul Comunist Român.

conf. dr. Ilie NIȚA
Iași

²⁾ Gh. Polizu, „Temelii solide creșterii calitative a producției materialelor de construcții”, Revista economică nr. 45, 1979; Gh. Polizu, T. Ispas, Vlad Dumitrescu, „Economisirea energiei în realizarea și exploatarea construcțiilor”, Revista economică, nr. 32, 1979.

Cerințe ale realizării sarcinilor de plan

VALORIFICAREA REZERVEI DE CREȘTERE A PRODUCȚIEI FIZICE ȘI NETE

ANUL TRECUT, întreprinderea de prelucrare a lemnului din Satu Mare a fost confruntată cu o serie de greutăți legate în special de o aprovizionare insuficientă și neritimică, la care s-au adăugat unele deficiențe proprii în organizarea și urmărirea producției. Aceste neajunsuri au determinat ca producția de mobilă să nu se realizeze decât în proporție de 93,1%, înregistrându-se o restanță de circa 46 mil. lei. Consecința directă a neîndeplinirii planului producției de mobilă a constituit-o și nerealizarea producției nete, a productivității muncii, a beneficiilor și depășirea cheltuielilor materiale la 1 000 lei producție marfă.

Am redat situația din 1979 pentru a reliefa mai pregnant schimbările calitative care au început să aibă loc în acest an în activitatea de producție și financiară a întreprinderii. Merită relevate, îndeosebi, eforturile depuse în toate sectoarele întreprinderii pentru realizarea planului de mobilă, care a evoluat astfel: 95,3% în ianuarie, 100,1% în februarie, 100,5% în martie, față de 61,4% realizat în decembrie 1979 și 92,2% în trimestrul I 1979. La aceasta se adaugă încadrarea în planul de cheltuieli materiale (cu economii de 1,1 lei/1 000 lei producție marfă în ianuarie și cu 12,4 lei/1 000 lei producție marfă în februarie), depășirea planului la productivitatea muncii și la beneficii etc. Aceste progrese se datorează aplicării unor măsuri tehnico-organizatorice care au contribuit la utilizarea mai deplină a capacităților de producție, sporirea productivității muncii, valorificarea largă și eficientă a materiilor prime, reducerea normelor de consum pe unitatea de produs etc.

Potențialul capacităților de producție

PRIN MASURILE luate de încărcare mai bună a mașinilor și utilajelor s-a ajuns la obținerea unor indici de utilizare superiori. Astfel, în timp ce în anul trecut indicatorul de utilizare a timpului disponibil la întreaga grupă de mașini și utilaje a fost de 68,3%, în luna ianuarie 1980 realizările s-au ridicat la 77,3%, iar în februarie la 73,1%. La grupa de mașini de prelucrat pe 4 fețe, întreprinderea va trebui să ia măsuri urgente pentru eliminarea timpilor de stagnare din diverse motive (defectarea mașinilor ca urmare a exploatării neraționale, prelungirea duratei de reparații, lipsa de piese de schimb etc.) pentru ca indicele de utilizare a timpului de lucru să salte neîntârziat de la 78%, cât s-a realizat pe 2 luni din 1980, la cel puțin 83% cât s-a obținut în trimestrul IV din 1979.

Se știe că o condiție de bază pentru desfășurarea normală, fără întreruperi a proceselor de producție, o constituie **aprovizionarea ritmică, în cantitățile și sortimentele necesare**, astfel ca toate locurile de muncă să aibă asigurate la timp materiile prime și materialele necesare. Greutățile întâmpinate de I.P.L. Satu Mare în 1979 impun pentru furnizori (întreprinderi din subordinea îndeosebi a M.I.U., M.I.Ch., dar și a... M.E.F.M.C.) obligația de a elimina restanțele la o serie de produse cum ar fi stofă de mobilă, țesături bumbac, poliuretan, hirtie gumată, cherestea etc., de a respecta structura contractuală; totodată se impune eliminarea livrărilor neritmică, generatoare de suprastocări momentane, alternate cu perioade în care, consumându-se stocurile-tampon, se ajunge la stocuri zero.

Optimizarea structurii personalului

SARCINA DE CREȘTERE A PRODUCTIVITĂȚII MUNCII pe 1980 cu 12,1% față de realizările din 1979 poate fi îndeplinită cu condiția ca programul de măsuri stabilit în acest scop să fie realizat la termenul prevăzut. Dacă în 1979, din cele 31 măsuri, un număr de 5 au rămas neîndeplinite (influențând negativ nivelul realizat al productivității muncii), în trimestrul I 1980 aproape toate măsurile prevăzute au fost îndeplinite, ceea ce a dus la o economie relativă de 211 muncitori. Întreprinderea este preocupată în prezent ca măsurile restante din anul trecut, care au condiții de a fi aplicate și în acest an, să fie realizate în cât mai scurt timp, ceea ce de asemenea va influența favorabil sporirea productivității muncii.

O pirghie stimulatorie în acțiunea de creștere a productivității muncii o constituie **retribuirea muncii în acord**. La începutul lunii februarie, 83% din numărul total de muncitori erau cuprinși în această formă de retribuire. Este interesant de arătat tendința de renunțare la acordul global — acolo unde nu dădea rezultate — și de trecere la acordul individual, care are evidente efecte pozitive în industria mobilă. Numărul de muncitori în acord individual a crescut continuu, ajungând în prezent la aproape 2 000 față de 780 cât era în anul 1978, cu tendință de creștere în viitor.

Un aport substanțial în economisirea muncii vii îl are **optimizarea structurii personalului în raport cu sarcinile de plan**, cu modul în care este organizată producția, cu cerințele utilizării cât mai raționale a forței de muncă. În această ordine de idei, una din cele mai importante probleme o constituie ponderea

personalului indirect productiv. Nu s-ar putea spune că I.P.L. Satu Mare nu a avut preocupări pentru reducerea ponderii acestei categorii de personal, dar până acum rezultatele sînt timide. Astfel, dacă pe total ponderea personalului indirect productiv în totalul muncitorilor a scăzut de la 19,9% (la 30.VI. 1979) la 19,32% (la 31. I. 1980), la unele activități se constată creșteri ale acestei ponderi, ca de exemplu la transporturile interne, la manipularea de materiale ș.a. Explicația, dar nu și justificarea acestei situații, rezidă în faptul că unele din măsurile cuprinse în programul pentru creșterea productivității muncii n-au fost realizate (mecanizarea operațiilor de încărcare-descărcare, mecanizarea operațiilor de transport a scaunelor timpărăști de pe rampa de expediție în magazine). **Aceste restanțe ar fi putut fi evitate dacă Centrala de prelucrare a lemnului ar fi sprijinit întreprinderea în acțiunea de dotare cu electro și motostivuitoare.**

O măsură întreprinsă de unitate în 1979 și care va continua în 1980, este cea a **policălicării personalului și extinderii poliservirii mașinilor și utilajelor de către un muncitor**, măsură care, pe lângă creșterea productivității muncii, va duce și la utilizarea rațională a fondurilor fixe. În 1979 au fost organizate 2 cursuri de policălicare în meseriile: sudor (cu un efectiv de 30 cursanți, a căror meserie de bază este lăcătuș) și lăcătuș mecanic (cu un efectiv de 40 cursanți, a căror meserie de bază este timpelar). În anul în curs vor fi cuprinși în cursuri de policălicare 326 muncitori din sectoarele de prelucrări mecanice, în meserii din cele deficitare sau complementare la locurile de muncă respective.

Elemente ale sporirii eficienței economice

UN INDICATOR SINTETIC care dă măsura rezultatelor obținute la nivelul unei unități, este producția netă. La I.P.L. Satu Mare, valoarea producției nete în 1980 este prevăzută să crească față de 1979 cu cel puțin 6%. În întreprindere au fost luate măsuri concrete pentru realizarea producției fizice, reducerea cheltuielilor totale și îndeosebi a celor materiale, creșterea rentabilității produselor. În scopul încadrării costurilor materiale în nivelele planificate și chiar a diminuării lor, o atenție deosebită a fost acordată **reducerii normelor de consum**. Edificatoare în acest sens sînt normele de consum de combustibili și energie electrică pe trim. I. 1980 care au fost realizate sub plan, economisindu-se pe această cale 709 tcc. și 76,2 MWh. La aceste rezultate s-a

ECONOMIE NAȚIONALĂ

Realizarea principalilor indicatori de plan la I.P.L. Satu Mare pe anii 1979 și 1980

— % față de plan —

Indicatorii	1979	1980	
		ianuarie	februarie
Valoarea producției nete	91,3	100,3	100,3
Valoarea producției globale	93,8	104,4	101,2
Valoarea producției marfă	95,4	100,4	101,8
Producția de mobilier din lemn	93,1	95,3	100,1
Productivitatea muncii pe baza producției nete	91,5	100,4	100,2
Cheltuieli totale la 1 000 lei producție marfă	99,99	99,96	99,97
din care : cheltuieli materiale	101,7	99,76	97,27

ajuns prin măsuri simple, dar eficiente, precum : concentrarea activității de producție în schimburile I și II, urmînd ca doar în cazuri bine justificate unele utilaje să fie programate periodic ca să lucreze și în schimbul III ; înlocuirea cazanelor tip M.T.D., cu randamente scăzute, prin cazane tip CSR I, care utilizează drept combustibil deșeurii de lemn și rumeguș, la parametri îmbunătățiți ; actualizarea bilanșurilor energetice și a programelor pentru recuperarea resurselor energetice secundare : schimbarea motoarelor electrice supradimensionate, cu altele avînd putere mai mică, corespunzător operațiunilor ce trebuie executate etc.

O influență nefavorabilă în costurile materiale continuă s-o aibă faptul că PAL-ul realizat în unitate (consumat la producția proprie de mobilă) are un cost ce depășește pretul planificat cu 9 lei/mp, ceea ce a dus și în prezent la cheltuieli suplimentare (de

exemplu, în anul 1979, aceste cheltuieli au însumat 1 340 mii lei). Depășirea costului la PAL se localizează la cheltuielile cu întreținerea și reparațiile curente ale utilajelor, generate de funcționarea necorespunzătoare a acestora. Această situație va trebui depășită cît mai curînd, pe calea unei atenții deosebite acordată reparațiilor și întreținerii instalațiilor, de la fabricile de PAL, precum și a exploatarii lor atente și corecte în producție. O măsură recentă luată în acest sens este cea a înlocuirii maștrilor tehnologi cu maștri mecanici, întărirea formației de întreținere, îmbogățirea nomenclatorului de piese de schimb ce vor fi produse în întreprindere — necesare la mașinile și instalațiile de la PAL.

Intrucît în procesul producției de mobilă rezultă un volum însemnat de materiale refolosibile, întreprinderea se preocupă de valorificarea lor rațională. Astfel, printr-o sortare adecvată, o par-

te din acestea sînt utilizate ca materie primă la producția de PAL, iar ceea ce rămîne se folosește drept combustibil la centrala termică proprie, înlocuind combustibilii superiori. Cu toate realizările de pînă acum, întreprinderea poate crește gradul de valorificare a materiilor prime ceea ce va influența favorabil eficiența economică generală. E vorba de materialele refolosibile din care se pot executa diverse piese, bunuri de larg consum, precum : euere, stelaje, mic mobilier pentru copii, obiecte de artizanat etc. Este necesar ca în cel mai scurt timp I.P.L. Satu Mare să treacă la realizarea unor astfel de produse, depășind cu hotărîre faza de bune intenții.

Pentru ca I.P.L. Satu Mare să-și continue activitatea pe linia unei activități fructuoase în îndeplinirea și depășirea sarcinilor de plan pe acest an este necesar să aibă în atenție rezolvarea operativă a unor probleme și anume :

- extinderea la maximum posibil a retribuției muncii în acord în toate secțiile de activitate unde aceasta se dovedește mobilizatoare în creșterea productivității muncii și folosirea eficientă a materiilor prime ;

- mecanizarea în continuare a lucrărilor, și îndeosebi în transport, prin achiziționarea de electro și motostivitoare ;

- continuarea cu mai multă vigoare a acțiunilor de policalificare și extindere a poliservirii mai multor mașini de către un singur muncitor.

P. CIOCLU
C.S.P.

COMENTARIU LA UN GRAFIC

Prin creșterea productivității muncii, un volum sporit de produse peste plan

ÎN PRIMUL TRIMESTRU din acest an, întreprinderile Ministerului Economiei Forestiere și Materialelor de Construcții au realizat și depășit atît planul producției industriale (cu 1,9 la sută), cît și planul productivității muncii (cu 2,1 la sută), obținînd pe această cale o economie relativă de personal de circa 7.400 lucrători. Sporirea productivității muncii a constituit una din premisele care au stat la baza depășirii planului producției industriale cu peste 300 milioane lei coneretizată în produse importante : cărămizi și blocuri ceramice, plăci de azbociment, plăci fibrolemnoase, plăci inoxidabile, mobilă, hirtie etc.

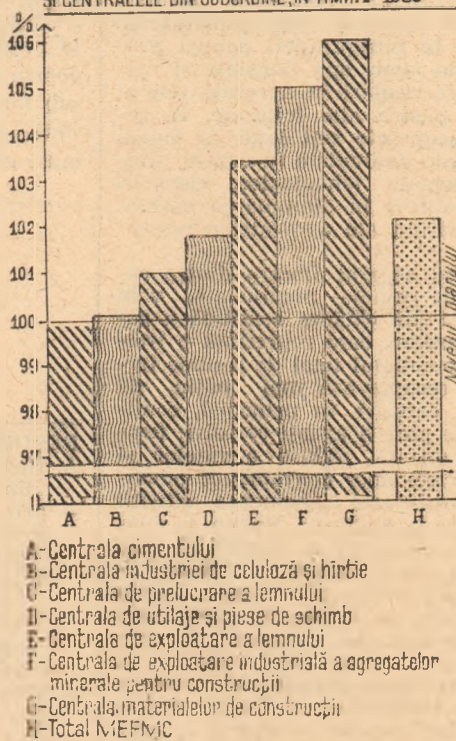
Este meritoriu faptul că fiecare centrală din cadrul ministerului (cu excepția Centralei cimentului) a înregistrat rezultate satisfăcătoare și la producție și la productivitate. Între elementele principale care au contribuit la realizarea și depășirea productivității muncii menționăm extinderea lucrului în acord, promovarea policalificării cadrelor, reducerea ponderii muncitorilor indirect productivi,

auxiliari și de deservire, precum și a ponderii personalului TESA în totalul personalului și creșterea în mod corespunzător a ponderii muncitorilor direct productivi.

Evidențînd aceste rezultate bune pe centrale, nu trebuie omis totuși, faptul că există încă însemnate rezerve potențiale de creștere a productivității muncii la nivelul unor întreprinderi. În această ordine de idei este de menționat că un număr de 30 de unități de producție nu au îndeplinit sarcina de creștere a productivității muncii din diverse cauze, dintre care menționăm : defecțiuni în funcționarea utilajelor (I.L. Deva) neaprovizionarea ritmică cu materii prime — paie (CCH Călărași și I.C.H. Palas-Constanța), insuficiente mijloace de transport (vagoane) pentru expedierea cimentului (C.L. Cimpulung), neatingerea parametrilor proiectați (C.L.A. Bicz) ș.a.

Pentru ca depășirile de producție și de productivitate să fie amplificate în perioada următoare, este necesar să se urmărească în permanență valorifi-

PRODUCTIVITATEA MUNCII REALIZATĂ DE MEFMC ȘI CENTRALELE DIN SUBORDINE, ÎN TRIM. I - 1980

carei unor noi rezerve interne, extinderea experienței înaintate, folosirea din plin a con-

dițiilor tehnico-materiale existente în fiecare unitate de producție.

ECONOMIE NAȚIONALĂ

Reducerea eforturilor țării în domeniul procurării materiilor prime și energiei implică

RECUPERAREA ȘI UTILIZAREA MAXIMĂ A RESURSELOR ENERGETICE SECUNDARE*)

RECUPERAREA RESURSELOR TERMICE se desfășoară, în comparație cu cele combustibile, în condiții mai dificile datorită, în principal, diversității lor, transportabilității reduse, complexității sporite a procedeelor și utilajelor de recuperare, lipsei de experiență în realizarea și exploatarea unor astfel de instalații precum și inexistenței, până în prezent, a unor soluții economice de valorificare. Această situație se reflectă, de altfel, și în faptul că din totalul resurselor termice produse în industrie, se recuperează și se valorifică astăzi numai circa 55%. Din tabelul ce îl prezentăm se poate desprinde gradul de utilizare a resurselor secundare termice, urmăriți statistic de cîteva ani în țara noastră.

Totodată, se poate observa că, în volumul de resurse termice, ponderi importante dețin căldura de reacție și căldura fizică a produselor și materialelor refolosibile (39%), căldura sensibilă a gazelor de ardere (33%) și căldura preluată de agenții de răcire (15%).

Prioritate valorificării resurselor termice

DIN TOTALUL resurselor termice produse în industrie, peste jumătate se valorifică în întreprinderi pentru producerea de abur, apă fierbinte și caldă, prin recirculări în agregate tehnologice și pentru alte folosințe. În resursele recuperate sînt luate în calcul și cantitățile recirculate în cadrul diferitelor agregate tehnologice, cantități care se reflectă în diminuarea normelor de consum ale agregatelor respective.

Analizînd separat fiecare dintre categoriile de resurse menționate, vom observa că din **căldura sensibilă a gazelor de ardere**, care reprezintă o treime din potențialul total de resurse termice, se recuperează mai puțin de jumătate datorită, în principal, conținutului de praf și agenți corozivi, temperaturii uneori reduse a gazelor și neidentificării unor consumatori potențiali în vecinătate. Asemenea situații se întîlnesc la oțelăriile Martin la cuptoarele de fabricare a cimentului prin procedeul umed, la producerea negrului de fum, unde gazele arse conțin impurități ce se depun pe suprafețele schimbătoarelor de căldură, înăutînd coeficientul de transfer termic și, implicit, randamentul de funcționare a cazanelor recuperatoare. De asemenea, corosivitatea gazelor arse din o serie de agregate, cum ar fi incineratoarele instalațiilor de acrilonitril, stațiile de

epurare biologică din industria chimică, cuptoarele tunel din industria țiglelor și cărămizilor, impune utilizarea unor materiale speciale pentru cazanelor recuperatoare, protejarea anticorozivă a unor părți ale instalațiilor.

După cum este cunoscut, **eficiența economică a recuperatoarelor de căldură** montate la cuptoarele industriale este cu atît mai mare cu cît sînt valorificate resurse avînd un potențial termic mai ridicat. Din această cauză, într-o primă fază, valorificarea căldurii sensibile a gazelor s-a avut în vedere prin utilizarea lor la preîncălzirea aerului de ardere, eventual și a combustibilului pentru agregatul care le-a generat, ridicîndu-se astfel randamentul global al utilajului respectiv. În această ipostază însă, nu se poate folosi decît o parte din căldura sensibilă rezultată, întrucît temperatura aerului de combustie este limitată de temperatura punctului de oprindere a combustibilului utilizat. Realizarea numai a acestei valorificări, denumită uzual treapta I de recuperare sau recuperarea primară, deși asigură o importantă economie de combustibil (în cazul cuptoarelor de încălzire pe hidrocarburi, spre exemplu, consumul se diminuează cu peste 20%), conduce la evacuarea gazelor la coș la o temperatură relativ ridicată (400—600°C). De aceea, valorificarea cît mai avantajoasă a căldurii sensibile a gazelor de ardere implică utilizarea sa, în continuare, pentru producerea de energie termică sub formă de abur, apă caldă sau fierbinte, pentru acoperirea unor consumuri energetice din afara instalației

(treapta II-a de recuperare sau recuperarea secundară).

Ținînd seama de gradul diferit de dificultate al acestor căi de valorificare a căldurii sensibile a gazelor de ardere actele normative din țara noastră prevăd necesitatea realizării cu prioritate a recuperării primare de resurse termice. Deși pot fi menționate numeroase realizări încurajatoare privind valorificarea căldurii sensibile a gazelor de ardere, sînt încă posibilități mari de intensificare a recuperării resurselor de acest tip disipate în prezent în mediul ambiant. Astfel, în industria metalurgică sînt în curs acțiuni menite să contribuie la o valorificare mai accentuată a căldurii gazelor de ardere de la cuptoarele pentru fabricarea dolomitei, șamotei, coșului de petrol, varului, magnezitei sinterizate, din procesul de calcinare a aluminei, de la cubilouri etc. Asemenea rezerve sînt numeroase și în alte sectoare ale economiei: în industria extractivă — la stațiile de turbocompresoare și cele de dezbenzinare, în industria chimică — la utilajele producătoare de acid azotic, amoniac, acid sulfuric, în industria materialelor de construcții — la fabricile de cărămizi, etc.

Exceptînd puține situații, printre care și cea a căldurii unor produse petroliere recuperate în procesele de rafinare a țițeiului și folosite pentru preîncălzirea materiei prime, **căldura fizică a produselor** a fost relativ puțin utilizată în industria țării noastre. În ultimul timp a fost inventariată și această categorie de resurse, urmînd a se lua măsurile necesare pentru recuperarea și valorificarea lor integrală.

	Total	Căldura sensibilă a gazelor de ardere	Căldura de reacție și căldura fizică a produselor și materialelor refolosibile	Căldura fizică a aburului uzat	Căldura conținută în condens	Căldura preluată de agenții de răcire
RESURSE — TOTAL	100	33,0	38,6	3,7	9,6	15,1
A. Recuperate	53,8	15,0	23,1	2,6	7,8	5,3
din care :						
— prin consum						
în întreprindere, pentru :	51,6	14,6	22,9	2,5	6,3	5,3
— producerea de energie electrică	0,2	0,1	0,1	—	—	—
— producerea de abur, apă fierbinte și caldă	22,7	6,7	9,6	1,7	2,9	1,8
— recirculări în cadrul agregatului, retur condens	16,3	5,1	5,1	0,2	3,1	2,8
— alte folosințe	12,4	2,7	8,1	0,6	0,3	0,7
— prin livrare la alte unități	1,4	—	—	—	1,4	—
din care :						
— la unități ale M.E.E.	1,1	—	—	—	1,1	—
B. Nerecuperate	46,2	18,0	15,5	1,1	1,8	9,8
din care :						
— Valorificabile	13,1	6,0	5,0	0,8	1,1	0,2

Sursa : Calculat după Balanța energiei primare și a combustibililor în anul 1978, D.C.S.

*) Vezi și articolul „Valorificarea eficienței a resurselor energetice secundare”, publicat în „Revista economică” nr. 15/1980.

Astfel, se poate recupera o mare parte din căldura pierdută în atmosferă prin zguri utilizând instalații de granulare uscată a acestora. Se obține un aer cu o temperatură de 300—350°C, care poate preîncălzi aerul de combustie al cuptoarelor sau poate fi utilizat pentru acționarea unor turbine cu aer cald sau gaze. După unele evaluări, randamentul instalației atinge 75—80%.

Rezerve importante în utilizarea căldurii fizice a produselor întîlnim și la fabricile de ciment, unde clincherul iese din cuptor la 900—1000°C. Prin răcire la 200°C s-ar putea recupera în tamburi speciali o mare cantitate de căldură, utilizabilă pentru preîncălzirea aerului de combustie, sau pentru producerea de apă caldă. Se estimează că pentru fiecare milion de tone de clincher se pot economisi în acest mod 20—25 mii tone combustibil convențional de energie primară.

Recuperarea și valorificarea căldurii aburului uzat și a condensului nu ridică probleme deosebite cu excepția situațiilor în care fluidele sînt impurificate (unele procese din industria chimică, a celulozei și hîrtiei, industria alimentară ș.a.). Dar și în asemenea cazuri există tehnologii complexe, este adevărat, pentru recuperarea gigacaloriilor care se pierd încă în mediul ambiant. Ele se aplică, spre exemplu, la combinatele chimice de la Brazi, Pitești sau Tîrnăveni, permițînd economii importante de energie primară. Sînt necesare, în continuare, măsuri pentru ca și alte unități similare să treacă la realizarea instalațiilor adecvate recuperării căldurii din aburul amestecat cu săruri de azot sau sulf. De asemenea, este necesar să se urgenteze acțiunile în vederea recuperării condensului din combinatele siderurgice, pentru fructificarea posibilităților de recuperare a căldurii conținute de aburul eșapat de la ciocanele de forjă ale unităților constructoare de mașini, a căldurii condensului din unitățile producătoare de celuloză și hîrtie etc.

Din tabel se observă că proporția cea mai redusă de recuperare a resurselor termice se realizează la **căldura preluată de agenții de răcire**. În ultimul timp aceste resurse au fost inventariate pînă la temperatura finală de recuperare de 30°C (60°C anterior).

Pe linia utilizării mai bune a energiei termice se înscriu și măsurile privind recuperarea căldurii din condensatoarele turbinelor din centralele M.E.E. prin trecerea lor la funcționarea cu vid înărutălit sau prin înglobarea unor fascicule speciale de țevi în condensatoare. Aceste măsuri au fost aplicate la un număr de 17 turbine și se are în vedere, dată fiind eficiența economică obținută, să fie extinse în anul 1980 la încă 14 turbine. În acest context, menționăm acțiunile pentru transformarea unor turbine de condensatie din termocentralele Doicești, Mintia și Rovinari pentru alimentarea cu căldură a unor consumatori din Tirgoviște, Deva și, respectiv, Tg. Jiu.

Un aport mai substanțial al cercetării științifice

ÎN SCOPUL accelerării valorificării resurselor cu grad sporit de dificultate a recuperării s-au introdus în plan lu-

crări de cercetare și inginerie tehnologică pentru stabilirea soluțiilor optime de utilizare a resurselor secundare combustibile, termice și de suprapresiune, pentru conceperea unor agregate recuperatoare adecvate. Datorită gradului mai redus de recuperare și valorificare a resurselor termice și de suprapresiune, studiile și cercetările întreprinse trebuie să pună un accent prioritar pe găsirea soluțiilor tehnologice și punerea la punct a utilajelor recuperatoare necesare pentru folosirea acestor resurse, care reprezintă circa 4 milioane tone combustibil convențional anual.

În acest cadru, urmează să fie perfecționată **concepția sistemelor de recuperare a căldurii gazelor arse de la cuptoarele industriale din economie**. Astfel, dacă se are în vedere ca întreaga căldură să fie folosită numai pentru preîncălzirea aerului de combustie, cum este cazul la cazanele energetice de abur, vor trebui cercetate și proiectate preîncălzitoare de aer, care să asigure obținerea unor temperaturi ale aerului de combustie de peste 300°C. În concepția recuperării integrale a căldurii pentru producerea de abur în cazane recuperatoare ca, spre exemplu, la convertizoarele pentru claborarea oțelului, vor trebui asigurate condiții de aplatizare a variațiilor permanente ale parametrilor aburului produs, de adaptare a consumatorilor la specificul acestor livrări de agent termic. De asemenea, vor trebui efectuate studii și cercetări pentru recuperarea și valorificarea cît mai eficientă a căldurii de la unele cuptoare industriale și procese tehnologice, care evacuează în atmosferă cantități mari de gaze arse cu temperaturi sub 300°C, rezultate, în general, după prima treaptă de recuperare. Avem aici în vedere unele cuptoare și instalații tehnologice existente, inclusiv cele provenite din import, ca de exemplu, caupere pentru preîncălzirea aerului la furnale, cuptoare de clincher pe procedeul umed, cazane și reformere primare de la liniile de amoniac etc., valorificînd astfel și potențialul termic scăzut al gazelor arse. Urmează, de asemenea, a fi găsite soluții pentru situațiile în care în drumul gazelor arse se montează în prima treaptă de recuperare preîncălzitoare de aer de combustie, iar în aval se instalează cazane recuperatoare producătoare de abur sau apă fierbinte, ca în cazul cuptoarelor de încălzire de la laminare.

De o deosebită atenție trebuie să se bucură **examinarea posibilității creșterii temperaturii aerului de combustie la unele echipamente din industria metalurgică**, știut fiind faptul că pentru un exces de aer dat, eficiența procesului de combustie și calitatea căldurii economisite sînt cu atît mai mari cu cît temperatura combustibilului și a aerului preîncălzit este mai mare. Este, totodată, necesar să fie luate măsuri pentru diminuarea volumului de aer de combustie, mai ales în unitățile mai vechi din industria chimică, împreună cu instalarea de echipamente de preîncălzire a aerului și combustibilului.

Urmează a fi desfășurate pe un front larg studii și cercetări în vederea stabilirii modalităților de recuperare a căldurii conținute de produse și resurse materiale refolosibile din industria metalurgică, chimică, a materialelor de

construcții, a energiei electrice și termice (sleburi, zguri metalurgice, aglomerat feros, îngourii, laminate, semifabricate turnate continuu, cenuși și zguri de termocentrale, căldură reziduală din instalațiile chimice, de la liniile de producere a clincherului etc.).

Sînt necesare **soluții pentru recuperarea integrală și utilizarea multiplă a condensului, pentru recuperarea aburului uzat și folosirea sa în schimbătoare de căldură sau în transformatoare de abur**, iar în timpul verii pentru producerea de energie electrică în turboagregate de joasă presiune. Cercetarea și proiectarea sînt chemate să contribuie în măsură sporită la recuperarea și valorificarea căldurii conținute în agenții de răcire ai instalațiilor industriale.

Din nou despre necesitatea urgentării realizării pompelor de căldură și a altor utilaje

POATE că nici un alt domeniu nu este atît de sugestiv pentru a ilustra necesitatea accentuării efortului de cercetare și inginerie tehnologică pentru recuperarea și valorificarea resurselor energetice secundare, cum este cel al realizării și utilizării pompelor de căldură, despre care s-a scris deseori în paginile „Revistei economice”, dar rezultatele sînt mult prea modeste în comparație cu necesitățile și posibilitățile de care dispunem. Situația se datorează în principal faptului că unitățile specializate ale industriei constructoare de mașini acționează încă lent pentru realizarea diferitelor tipuri de pompe de căldură necesare economiei, impunîndu-se o mai strînsă colaborare în această direcție între Centrula industrială de utilaje tehnologice pentru chimie și rafinării și institutele de cercetări și proiectări ICPIAF și ICEMENERG.

Potrivit unor studii efectuate sub egida C.N.S.T., necesarul de pompe de căldură apă-apă în perioada 1980-1985, ar fi, la nivelul economiei naționale, de 600 bucăți cu compresoare cu piston, de tipul celei pentru băile Boghiș — considerate cele mai utilizabile și mai ușor realizabile și de 13—25 bucăți cu turbocompresoare, de puteri pînă la 10 Geal/h. O singură pompă dintre acestea din urmă poate asigura încălzirea și apa caldă menajeră pentru un oraș cu 20 mii locuitori, ori poate înlocui turburile de răcire ale unui combinat chimic sau ale unei termocentrale, recuperînd și valorificînd o energie termică altfel disipată în medii înconjurător.

Domeniile de utilizare a pompelor de căldură sînt numeroase și dintre cele mai variate; ele ar putea fi folosite în industria chimică la unitățile de fibre, la concentrarea sodei, a acidului nitric, a sării, în industria siderurgică, la uscare lemnului sau a cerealelor, în industria celulozei și hîrtiei, a energiei electrice și termice, la distilarea și concentrarea scurilor și zemurilor din industria alimentară, în fabricile de textile etc.

Întrucît ciclul funcționării unor utilaje generatoare de surse energetice secundare este intermitent și în consecință nu coincide cu cerințele consumatorilor de căldură, este necesară asocierea instalațiilor de recuperare se-

cundară cu acumuloare de căldură. Acesta este cazul cuptoarelor din industria construcțiilor de mașini, de la fabricarea sticlei și porțelanului, a materialelor refractare etc.

RESURSELE DE SUPRAPRESIUNE reprezintă mai puțin de 2% din volumul total al resurselor energetice secundare**) și se localizează, în principal, în siderurgie, unde s-au inventariat cantitățile rezultate din suprapresiunea gazului de furnal și în industria extractivă unde au fost luate în calcul resursele din presiunea de zăcămint și de transport a gazelor naturale. Studiarea posibilităților de recuperare a acestor resurse s-a înscris în programul de cercetare, pentru presiunea de zăcămint fiind elaborat un program privind realizarea și montarea unor turbine de detentă, a căror fabricație urmează a fi asimilată la unitățile constructoare de mașini. În ce privește suprapresiunea gazului de furnal, este prevăzută montarea turbinelor de detentă odată cu furnalele la C.S. Călărași, astfel încât recuperarea resurselor energetice secundare de suprapresiune și valorificarea lor prin producerea de energie electrică să fie asigurată odată cu punerea în funcțiune a instalațiilor respective urmînd să fie extins acest procedeu, în paralel, și la celelalte furnale cu capacități de peste 1 000 m³.

În acest context menționăm și studiile privind recuperarea energiei termice din unele procese tehnologice ale industriei chimice, celulozei și hîrtiei,

**) Volumele de resurse de suprapresiune pentru care recuperarea se consideră eficientă au ca limită minimă prin convenție (Q x H) 500 — unde Q reprezintă debitul în kg/s și H suprapresiunea măsurată în bari.

din termocentrale etc., care necesită reducerea presiunii aburului și folosesc în prezent stații de reducere-răcire. Pentru valorificarea acestor resurse, în industria cauciucului sînt în curs acțiuni de înlocuire a instalațiilor de reducere-răcire a aburului cu turbo-agregate de termoficare industrială. De o deosebită importanță este ca la baza studiilor și cercetărilor privind determinarea procedeelelor de recuperare și valorificare a resurselor energetice secundare să fie pus conceptul de proces circular activ, care asigură o viziune unitară a ansamblului producător-utilizator de energie, prin folosirea succesivă a acestor resurse, corespunzător nivelului de temperatură necesar consumatorilor. Sînt desigur, în acest scop, oportune anumite restructurări tehnologice, prin gruparea diferitelor procese de pe platformele industriale în vederea creării unor lanțuri optime de utilizare a energiei. Astfel de scheme energo-tehnologice de înaltă eficiență se studiază pe plan mondial pentru a fi utilizate la producerea acidului azotic, alcoolului sintetic, în industria sodei etc.

Ne-am referit, cu precădere, la studiile și cercetările necesare pentru punerea în valoare a resurselor termice și de suprapresiune. Aceasta nu înseamnă că probleme la care trebuie să-și aducă contribuția cercetarea și proiectarea nu mai există și în domeniul creșterii recuperărilor de resurse combustibile.

Pentru realizarea practică a programelor propuse de economisire a energiei, o atenție deosebită trebuie acordată studiilor și cercetărilor menite să contribuie la fabricarea unor noi tipuri de utilaje recuperatoare, la îmbunătă-

țirea parametrilor constructivi ai acestora. Menționăm aici cuptoarele cu recuperare interioară (căptușite înăuntru cu cărămizi refractare poroase), schimbătoare de căldură cu tuburi termice, recuperatoare regeneratoare cu masă rotativă sau fixă. **Va trebui, de asemenea, analizată posibilitatea creșterii eficienței schimbului de căldură folosind conducte cu nervuri din oțeluri cu crom-molibden, aluminiu, aliaje din alamă și titan.**

Urmează a fi studiată și experiența pozitivă din alte țări. În domeniul turbinelor cu gaze de combustie, de pildă, ținînd seama că în o serie de situații din industria metalurgică, chimică, a cimentului și materialelor de construcții ar putea fi utilizate schimbătoare de căldură cuplate cu turbine cu gaze și cazane recuperatoare. De asemenea, va trebui studiată și posibilitatea construirii unor arzătoare cu recuperatoare încorporate, în care o parte a căldurii este recuperată și folosită pentru a încălzi aerul comburant.

Citeva direcții de acțiune

PENTRU creșterea volumului recuperării și valorificării de resurse energetice secundare ar trebui să se aibă în vedere următoarele:

- actualizarea inventarului acestuia, revederea unor limite economice pentru recuperare, stabilite cu ani în urmă, includerea unor probleme metodologice în planificarea și urmărirea statistică a valorificării resurselor energetice secundare;

Nicolae LICIU

(Continuare în pag. 13)

SEMĂNATUL PORUMBULUI BOABE

● Maximum de concentrare a forțelor mecanice și umane ●

ACUM cînd semănatul la o serie de culturi se apropie de sfîrșit (la 22 aprilie el se realizase pe 97% din suprafața planificată la sfecla de zahăr, 96% la floarea soarelui, 71% la cartofii de toamnă etc.), rămîne încă de muncit cu eforturi sporite la însămînțatul porumbului boabe — care, la aceeași dată se realizase doar pe 39% din suprafața planificată. Este imperios necesar ca în prezent să se ia toate măsurile adecvate pentru intensificarea ritmului acestei lucrări, pentru îndeplinirea și depășirea vitezei medii zilnice planificate, astfel ca, pe întreaga țară, lucrarea să se încheie cel mai tîrziu în primele 4—5 zile ale lunii mai.

Așa cum rezultă din situația operativă centralizată la M.A.I.A., la data menționată mai erau de semărat cu porumb peste 2,1 mil. hectare, din care peste 900 mii ha în județele din zona I de favorabilitate și aproape 1,2 mil. ha în județele din zona a II-a și a III-a de favorabilitate (vezi tabelul).

Situația semănatului porumbului boabe la 22 aprilie a.c.

	Suprafața însămînțată ha		%
	Plan	Realizat	
Total țară	3 470 000	1 340 602	39
din care :			
— Zona I	1 771 000	838 125	47
— Zona II-a	1 200 250	360 008	30
— Zona III-a	498 250	142 469	29

Analizînd situația realizărilor pe județe, se constată un stadiu mai avansat al lucrării în: Mehedinți (97%), Constanța (70%), Tulcea (62%), Arad (58%), din zona I, Caraș-Severin

(51%), Gorj (49%) din zona a II-a, Alba (52%), Hunedoara (50%) din zona a III-a. Considerabil rămase în urmă la semănatul porumbului sînt: Teleorman (23%) și Olt (31%) din zona I, Argeș (13%), Neamț (13%) și Botoșani (8%) din zona a II-a, Brașov (4%) și Suceava (0) din zona a III-a.

Cu excepția județului Mehedinți, unde practic lucrarea se va fi încheiat la data apariției acestor rînduri, toate celelalte județe și în special cele rămase puternic în urmă vor trebui să-și înzecească eforturile pentru a încheia la timp și la parametri înalți de calitate această importantă lucrare, de care depinde într-o măsură capitală producția agricolă a acestui an. Practic, în fiecare județ și în fiecare unitate agricolă mașinile trebuie să poată lucra 24 de ore din 24 și deosebit de intens și continuu în cele 14 ore-lumină, să se creeze în toate locurile un dezaș de cel puțin 2—3 zile la pregătirea terenului, care să asigure un larg front de lucru pentru însămînțat. În toate unitățile trebuie să se lucreze în 2 schimburi și în schimburi prelungite, pînă la finalizarea lucrării.

Totodată, specialiștii și cadrele de conducere trebuie să fie permanente în mijlocul mecanizatorilor pentru a asigura o deplină ordine și disciplină pe tot parcursul executării lucrării, repartizarea unui număr sporit de tractoare la pregătirea terenului, stricta respectare a disciplinei tehnologice, în special cu privire la asigurarea densității maxime și a uniformității la semănat. O altă măsură de mare utilitate constă în transferarea cît mai operativă a mijloacelor mecanice din unitățile care au terminat lucrarea către cele rămase în urmă.

Mobilizarea plenară, în aceste zile, a tuturor forțelor mecanice și umane, a întregii populații a satelor la încheierea cît mai grabnică a semănatului porumbului boabe este imperativul central al momentului, condiția indispensabilă a realizării unor recolte corespunzătoare la cea mai importantă cultură agricolă a economiei noastre.

I. S.

Mecanismul economico-financiar: funcționalitate-eficiență

CALCULAȚIA NORMATIVĂ A COSTURILOR DE PRODUCȚIE

Concluziile unei experiențe la nivel de întreprindere

ANTECALCULAȚIA costurilor pe bază de norme și instituirea unui sistem organizat de evidență și control operativ al respectării acestora constituie o problemă de mare importanță în exercitarea autogestiei economico-financiare a fiecărei unități economice.

În contextul general al preocupărilor pentru perfecționarea conducerii economice a producției, **întreprinderea de țimplărie metalică și produse pentru construcții din materiale plastice Buzău** a lansat încă de la începutul anului 1978 o vastă acțiune de **normare a tuturor consumurilor de muncă vie și materializată, urmată de elaborarea unei calculații normative a costurilor pentru fiecare produs în parte**, pentru activitatea generatoare de cheltuieli a fiecărei secții de producție și de aici a întregii întreprinderi. S-a reușit astfel ca la sfârșitul anului 1978 să se încheie **prima etapă** a acțiunii, soldată cu elaborarea unor antecalculații normative de costuri pentru toate produsele existente în nomenclatorul de fabricație, chiar dacă datele analitice pe care le încorporau au fost determinate, în unele cazuri, cu aproximări sau insuficient localizate în spațiu.

În anul 1979 a început **etapa a doua: finalizarea calculației costurilor pe bază de norme în spiritul prevederilor Legii** cu privire la regimul prețurilor și tarifulor, a Normelor metodologice cu privire la îmbunătățirea normării costurilor și a evidenței acestora în unitățile industriale (proiect) și, desigur, a exigențelor noului mecanism economico-financiar. Într-o acțiune mai largă cu privire la perfecționarea conducerii și organizării întreprinderii s-a apelat și la sprijinul unor instituții de specialitate, reușindu-se, printre altele, ca toate cheltuielile de producție să fie normate analitic și fundamentate științific în corelație cu volumul întregii activități (de bază sau auxiliare), să fie elaborate calculații pe bază de norme la nivelul costului de uzină, fiecare secție sau compartiment economic să aibă bugetul propriu de cheltuieli corelat cu sarcinile fizice de producție.

Începând cu anul 1980 **costul normat al fiecărui produs a devenit un cost tipic**, reprezentativ, iar bugetele de cheltuieli — instrumente practice de lucru în toate secțiile și compartimentele de producție. S-a creat o nouă viziune în rîndul întregului personal muncitor cu privire la aprecierea sarcinilor fizice de producție în corelație cu costurile aferente, utilizarea judicioasă a resurselor materiale și de muncă devenind o preocupare dominantă (este suficient în acest sens să menționăm că pentru anul 1980 întreprinderea și-a propus să reducă cheltuielile la 1 000 lei

producție marfă cu peste 25 lei față de anul precedent și aceasta în condițiile menținerii aceleiași structuri a fabricației și a majorării retribuției personalului muncitor).

Costurile normate reprezintă o realitate viabilă pentru întreprinderea analizată iar experiența acumulată ne îndreptățește să apreciem că realizarea calculației normative a costurilor este condiționată de luarea în considerare a multiplelor fațete ale mecanismului întim de formare a cheltuielilor, de transformare a cheltuielilor în costuri afectate produselor și „centrelor de responsabilitate” — toate acestea adaptate desigur la specificul tehnic, organizatoric și economic al fiecărei unități economice.

Determinarea corectă a volumului activității și a costurilor

ORICE CONSUM de muncă vie și materializată este ocazionat, dină la urmă, de o anumită producție. De aceea, fundamentind normele și normativele de consumuri, prețurile, tarifele etc. pentru determinarea tuturor costurilor unitare de producție, precum și a cheltuielilor aferente producției marfă și globale, este necesară **totodată așezarea pe baze științifice și într-o suficiență detaliere a planului producției fizice**, experiența acumulată pînă în prezent de întreprinderile noastre socialiste permițînd a-l considera pe acesta ca cel mai potrivit etalon pentru măsurarea volumului activității fiecărei unități economice. Desigur, planul anual se defalcă apoi pe trimestre și luni, pe fiecare secție de producție, astfel că prin volumul activității generatoare de cheltuieli nu trebuie înțeleasă numai producția finită ca atare, ci și prestațiile sectoarelor auxiliare, producția

secțiilor de întreținere, reparații și deservire, activitatea de transport și comercială, administrația generală etc.

Costurile se pot cuantifica pentru orice perioadă de gestiune, dar experiența noastră și chiar unele prevederi legale facilitează măsurarea tuturor categoriilor de cheltuieli corespunzătoare unei anumite producții, cel mai corect la nivelul unui an gestionar, fapt pentru care **planul anual al producției fizice** poate fi un bun punct de pornire. Pentru aceasta însă sarcinile fizice de producție planificate vor trebui nominalizate cît se poate de analitic, ținîndu-se seama de preocupările și sarcinile cu privire la perfecționarea proceselor tehnologice și introducerea progresului tehnic, asimilarea de noi produse, corelarea perfectă a planului de producție cu desfacerea contractate și a programului de aprovizionare și revalorificare a resurselor materiale cu planul de producție. De asemenea, pentru a asigura atingerea obiectivelor sistemului costurilor normate, planul de producție trebuie defalcat în întregime pe secții și sectoare de producție, secțiile auxiliare trebuie corelate cu cele de bază pe care le deservește, astfel încît **unitatea să se poată divide în centre de producție și responsabilitate** bine conturate și delimitate din punct de vedere al sarcinilor precum și al rezultatelor muncii lor. În această accepțiune la întreprinderea din Buzău s-a reușit ca toate sarcinile fizice de producție ale anului 1980, defalcate pe trimestre și apoi pe luni, să fie transmise fiecărei secții de producție (de bază sau auxiliare, compartimentelor de aprovizionare și desfacere etc.), concomitent cu bugetul de cheltuieli admisibile conform normelor și calculației normative a costurilor.

Determinarea corectă a volumului activității întreprinderii a confirmat astfel că **normarea costurilor în concordanță cu programarea corectă a pro-**

Situația comparată a cheltuielilor la 1 000 lei producție marfă

Articole de calculație	1978		1979		Trim. I. 1980		
	Cost efectiv	Cost planificat	Cost normat	Cost efectiv	Cost planificat	Cost normat	Cost efectiv
01 Materiale	68,4	65,9	65,3	65,5	63,0	65,7	65,8
02 Manoperă	9,7	13,8	9,3	9,4	9,9	9,3	10,1
03 Cheltuieli cu întreținerea și funcționarea utilajului	9,8	9,7	10,5	10,4	9,8	10,0	9,8
04 Cheltuieli generale ale secției	6,4	4,1	4,1	4,2	3,5	3,4	3,3
05 Cheltuieli generale ale întreprinderii	5,7	5,4	5,5	5,8	5,0	5,0	5,1
Total	100	98,9	94,7	95,3	91,2	93,9	94,1

ducției constituie un veritabil model de referință pentru toate sistemele de evidență și control.

Fundamentarea consumurilor pe bază de norme și normative poate fi considerată ca un proces de descoperire a ceea ce s-ar putea denumi „costul științific”, pornindu-se de la experiența trecută, experimentul controlat, aspirațiile de performanță tehnice și tehnologice, obiectivele prioritare în materie de consum etc. — toate subordonate cu mare exigență criteriului eficienței. Fiind calculate înaintea începerii unei anumite perioade de cuantificare autogestionară (compararea veniturilor cu cheltuielile) și oricum înainte de lansarea fabricației, iar în toate cazurile având la bază o bogată fundamentare științifică, **costurile normative dispun de însușiri care le fac desori să fie preferate celor efective.**

fără acesta întregul mecanism de evidență și control nu poate fi dus mai departe.

Corelarea calculației normative cu planul costurilor

O PROBLEMĂ esențială care poate să apară în etapa finalizării calculației costurilor pe bază de norme și normative se referă la raportul în care se află costurile normate față de cele planificate, indiferent cum acestea s-ar exprima: costul unitar, cheltuieli la 1 000 lei producție marfă, cheltuieli totale pentru producția finită etc. Este aproape sigur că costurile normate nu vor coincide cu cele planificate decât întâmplător. Deși planul costurilor se sprijină pe norme, între acesta și cos-

marfă se plasează în apropierea planului costurilor, în timp ce cheltuielile efective se abat foarte puțin de la normativul elaborate, asigurându-se încălcarea în cheltuielile planificate la 1 000 de lei producție marfă, atât pe total cât și pe articole de calculație. Rămân, de asemenea, anumite rezerve minime de reducere în continuare a costurilor de producție. Acest lucru se confirmă și prin evoluția în timp a cheltuielilor de producție, care au scăzut continuu, începând cu anul 1978, atât prin revederea normelor și normativelor, cât și prin îmbunătățirea continuă a activității reflectată în cheltuielile efective aferente producției marfă aflate în scădere corespunzător cu creșterea eficienței producției.

EXPERIENȚA întreprinderii ne îndreptățește a aprecia că introducerea sistemului costurilor normate este o necesitate iminentă a etapei actuale, indispensabilă încadrării în exigențele noului mecanism economico-financiar. Este adevărat că implementarea costurilor normate a necesitat un mare volum de muncă, dar efectele ulterioare de raționalizare și simplificare a muncii, informarea operativă și eficiența economică generală au devenit precumpănitoare pentru a justifica orice efort. Normativele de cheltuieli, costurile unitare normate și bugetele de cheltuieli ale secțiilor au creat o nouă concepție, o nouă viziune în rindul întregului colectiv: muncitorii își cunoșc și urmăresc a se încadra în consumurile specifice, inginerii se gândesc la efectele economice, iar economiștii la geneza tehnică a fenomenelor.

Faza normării tuturor cheltuielilor de producție a constituit una din cele mai importante etape în descoperirea rezervelor de reducere a costurilor. Este semnificativ în acest sens că în anul 1979 (anul costurilor normate) cheltuielile efective la 1 000 lei producție marfă au fost cu aproape 10 de lei mai mici decât anul precedent și cu 30 de lei mai mici decât planul costurilor pe anul în curs. Existența unor costuri normate generalizate a permis fundamentarea mai corectă și analitică a planului pentru anul 1980, așa cum rezultă din tabel, planul, normativul și efectivul pentru trim. I. 1980 fiind într-o corelație perfectă.

În fața de urmărire a cheltuielilor s-a simplificat considerabil volumul de muncă în favoarea controlului operativ al consumurilor, evidențierea sistematică a abaterilor, analizei, „prin excepție”, a costurilor efective comparativ cu cele normate — toate acestea permițând punerea la dispoziția organelor de decizie a unor informații corespunzătoare pentru accentuarea caracterului previzional al conducerii, pentru stăpânirea costurilor într-un proces de îmbunătățire generală a activității.

Reținând că procesul perfecționării calculației normative continuă, rezultatele de până acum ne îndreptătesc să constatăm practic că sistemul costurilor normate se dovedește a fi un instrument modern de urmărire operativă a modului în care sînt utilizate resursele materiale și de muncă, de dirijare eficientă a producției și întreprinderii, astfel că implementarea sa în fiecare unitate economică este pe deplin justificată.

conf. dr. C. M. DRĂGAN
ec. Vasile STĂNCULESCU

DOCUMENTELE UZUALE DE LUCRU UTILIZATE ÎN SISTEMUL COSTURILOR NORMATE

- „Lista A” — Calculația costului normat pe produs (pe verso : Normativul cheltuielilor directe pe produs)
- „Lista B” — Normativul cheltuielilor comune ale secției
- „Lista C” — Normativul cheltuielilor generale ale întreprinderii
- „Lista D,” — Normativul total al cheltuielilor de producție pentru producția marfă planificată
- „Lista D.” — Situația recapitulativă a costurilor normate aferente producției marfă efectiv fabricate
- „Lista E” — Bugetul de cheltuieli al secției
- „Lista F” — Fișa recapitulativă a cheltuielilor și abaterilor aferente producției fabricate

Corespunzător acestor concepții, la baza proiectării costurilor de producție trebuie să stea consumurile de muncă vie și materializată, stabilite în funcție de particularitățile tehnologice și ale produsului, natura consumurilor (fizic și din punct de vedere al prețului), organizarea și mecanismul intim al formării costurilor, proprii fiecărei întreprinderi. Predeterminarea consumurilor normate se face distinct, în funcție de grupele de cheltuieli cu o anumite destinație, sau generate de anumite procese economice, dar ea trebuie privită ca un tot unitar, întrucît diferitele categorii de consumuri ce formează costul produselor se află într-o totală interdependență. În plus, trebuie avut în vedere că pînă și un succes minim în instituirea unui sistem organizat de urmărire a costurilor are ca punct de pornire **costul de uzină normat pe unitate de produs**, iar pentru a-l putea obține trebuie să fie luată în considerare pînă și cea mai neînsemnată cheltuielă. În această concepție acțiunea de normare a costurilor scoate în evidență necesitatea de a se cuprinde întreaga activitate economică generatoare de consumuri (pentru că normative parțiale au existat și mai înainte), dar și faptul că este posibil și necesar pentru actuala etapă ca toate consumurile de muncă vie și materializată să fie supuse normării.

Pentru reușita sistemului costurilor normate este deci mai important a cuprinde prin norme și calculații normative toate tipurile de consumuri (chiar dacă unele cu anumite aproximații), decât a încerca numai aplicații parțiale pentru diferite categorii de cheltuieli care apar ca majoritare în structura costurilor, întrucît în acest din urmă caz tot nu se poate ajunge la costul unitar normat al fiecărui produs, în-

turile normate este firesc să apară diferențe, deoarece planul este mai bogat, mai apropiat de realitățile practice din viața fiecărei întreprinderi. Astfel, **costurile planificate** au în vedere, pe lângă norme și normative, posibilitățile concrete de utilizare a capacităților de producție, atragerea personalului muncitor cu o calificare mai redusă, rezolvarea unor obiective prioritare ale economiei și ramurii, îmbinarea intereselor generale cu cele ale fiecărei unități economice etc. Toate aplicațiile și experimentările efectuate pînă în prezent au demonstrat că **nivelul planificat al cheltuielilor de producție este mai mare decît normativele de cheltuieli** și aceasta mai ales ca urmare a existenței încă a unor mari rezerve în reducerea costurilor de producție.

În condițiile în care normarea costurilor s-ar face cu maximă exigență într-o viziune de perspectivă și sprijinită pe o temeinică bază științifică, ar fi normal ca **planul costurilor să fie mai mare decît nivelul costurilor normate** și să se apropie de acesta din urmă, ca urmare a măsurilor permanente pe care întreprinderile trebuie să le inițieze în vederea reducerii cheltuielilor de producție. Dacă **planul costurilor este mai mic decît** normele și normativele de cheltuieli, situația trebuie analizată cu minuțiozitate pentru a vedea dacă este vorba de realizări de performanță (pînă la urmă și normele sînt medii) sau una dintre cele două mărimi (planul sau normativul) nu este corect determinată.

Normarea atotcuprinzătoare a costurilor de producție la întreprinderea din Buzău, a demonstrat atât viabilitatea în sine a sistemului, cât și efectele sale favorabile asupra situației economico-financiare. Într-adevăr, așa cum rezultă din tabel, costul normat al producției

Reflecții

Posibilități și limite ale inteligenței artificiale

PRIN APARIȚIA noilor modalități tehnice de producție se pune întrebarea dacă vom avea de-a face cu dispariția producției mașiniste, emanație a marii industrii mecanizate – rod al primei revoluții industriale? Dacă **tehnica mașinistă** va fi înlocuită cu o tehnică nemașinistă? Un răspuns categoric nu este ușor de dat. Probabil că va fi și, totodată, nu va fi. În măsura în care vor continua să existe forțe de producție (mijloace de muncă, unelte de producție) care vor continua să funcționeze după principiile mecanice, deci caracteristice macroproceselor, în această măsură vom vorbi în continuare de tehnica **mașinistă**; pe măsura folosirii inteligenței artificiale, deci pe măsura informatizării proceselor de producție (a societății) va trebui să acceptăm realitatea unei tehnici **nemașiniste**.

Creдем însă că ceea ce ar fi cel mai just ar fi acceptarea aprecierii cu privire la caracterul **complementar** al acestor două tehnici (mașiniste și nemașiniste). Probabil că așa cum mecanica clasică nu a dispărut, odată cu apariția mecanicii cuantice, ci a devenit doar un caz particular al celei din urmă, considerăm că și tehnica mașinistă tinde să devină un „caz particular” al tehnicii nemașiniste. Așa cum omenirea nu poate renunța la mecanica clasică, la fel ea nu va putea renunța nici la tehnica mașinistă. Fărăște (și poate acesta ar fi un al doilea element deosebit de important în demersul nostru) tehnica nemașinistă, deci cea bazată pe microprocesse va deveni absolut preponderentă și (în al doilea rând) tehnica microproceselor va acționa și asupra tehnicii macroproceselor, perfecționând-o.

Clasificarea făcută de unii sociologi (în primul rând de Daniel Bell) cu privire la existența societăților „preindustriale”, „industriale” și „postindustriale”, deși nu poate fi considerată ca cea mai justă, conține totuși un simbul de adevăr în sensul diferit al caracterului muncii în diferite epoci ale dezvoltării societății. Poate terminologia **premașinistă, mașinis-**

tă și postmașinistă ar fi mai indicată, ea reflectând mai adecvat evoluția corelațiilor dintre om și mașină, dintre om și natură. Dacă omul a fost stăpinit la început de natură, mai tirziu de mașină, în epoca postmașinistă devine omul „stăpînul” mediului înconjurător **artificial** creat de el. Pentru înțelegerea mai justă a evoluțiilor ar mai trebui acceptat (precizat) că noțiunea de societate industrială privită ca o concepție monolitică nu poate fi susținută (așa cum am mai arătat cu ani în urmă), deoarece există societăți industriale **capitaliste și societăți industriale socialiste**. Același lucru putem spune și cu privire la viitoarele societăți postindustriale (în caz că acceptăm terminologia lui Bell) sau cu privire la societățile informatizate. Atita timp, firește, cât va mai continua să existe orinduire capitalistă.

În fond ia naștere **industria viitorului** în care prelucrarea datelor (deosebit de numeroase și variate), respectiv aceste date vor constitui – după părerea unui sociolog francez – „materia primă” a acesteia (a industriei viitorului). Evident această „materie primă” diferă ca de la cer la pământ de materia primă clasică, folosită în industria de ieri și de astăzi. Această nouă „materie primă” (care, firește, nu pune capăt folosirii și în industria viitorului a materiilor prime clasice, dar se creează noi corelații între ele) are marele avantaj (față de cea clasică) de a nu fi localizată geografic, nefiind proprietatea unui anumit stat și avind o valabilitate universală.

Introducerea acestei noi tehnologii în economie, în viața socială este un proces deosebit de complex și anevoios. Stadiul de dezvoltare a diferitelor țări poate favoriza sau frîna realizarea ei. La fel cum țările în curs de dezvoltare (țările subdezvoltate) nu pot introduce tale-quala tehnologia avansată din țările dezvoltate, nici tehnologia I. A. nu va putea fi valorificată concomitent în aceeași măsură și în aceleași ritmuri în toate țările. Motivele sînt suficient de clare pentru a nu insista mai mult.

Asupra unui singur aspect pare-se că ar fi cazul totuși să ne oprim, chiar dacă facem acest lucru foarte sumar. Viața arată că **eficiența** introducerii în procesele de producție a unor noi realizări tehnice revoluționare nu este identică în toate țările. Și, am adăuga, nici nu este cu puțință. Introducerea unei noi tehnici revoluționare depinde de un mare număr de factori, între care pe prim plan se situează existența unei anumite baze tehnico-materiale și unui anumit nivel de dezvoltare a forțelor de producție materiale; calitatea, nivelul atins de forțele de muncă; existența unor institute de cercetări apte pentru a pregăti și susține „încetățenirea” noilor tehnologii de producție; existența unei întregi suprastructuri în stare să impulsioneze saltul revoluționar în producție ș.a.

Tehnologia inteligenței artificiale pune într-o nouă lumină problema corelației dintre **tehnică și munca omenescă**. Creșterea productivității este determinată, va fi determinată în noile condiții tehnice nu de munca simplă, așa cum a fost în trecut (cînd istețimea manuală și agerimea mentală juca rolul hotărîtor în creșterea productivității muncii), ci de progresul tehnologic. Se întimplă astăzi nu arareori ca în anumite domenii ale producției munca omului să aibă drept efect frînarea, întirzirea producției. În noile condiții (ale cibernetizării și informatizării proceselor de producție), munca simplă umană pierde valoarea sa absolută, îmbrăcînd un caracter tot mai relativ; la fel cum și planificarea va îmbrăca tot mai multe forme noi, metode de planificare economică și politice noi.

Cred că **teoria valorii muncii** ar trebui văzută – în condițiile existenței unei tehnologii ultramoderne, unor procese de producție electronizate, informatizate – într-o lumină oarecum nouă. Cred că este cazul să ne gîndim și la o **teorie a valorii cunoașterii, a informației**, care – chiar dacă n-ar înlocui – ar completa într-un fel teoria valorii muncii. Pentru susținerea acestei idei ar fi semnificativ să menționăm poate acest singur element (firește există și altele), că informația (cunoașterea) este inepuizabilă, nu se consumă; ea devine o sursă strategică a societății; valoarea ei este cu totul diferită de cea a proceselor industriale obișnuite.

Valter ROMAN

Resursele energetice secundare

(Urmare din pag. 10)

- depistarea și eliminarea risipei de resurse secundare prin metode simple, măsuri organizatorice și de exploatare la îndemina unităților economice (etanșări și izolări termice îmbunătățite, recircularea agentului termic, modernizarea unor procese tehnologice, etc.);

- constituirea unei biblioteci de bilanțuri energetice pe întreprinderi, secții, linii tehnologice, agregate, etc., cu evidențierea cantităților de energie aferente;

- elaborarea de către institutele de cercetare și proiectare, catedrele universitare de profil, a unor soluții tip

pentru recuperarea și valorificarea resurselor energetice secundare pe categorii de produse tehnologice, agregate, linii de fabricație etc.;

- adaptarea de către compartimentele de concepție din unități, cu sprijinul institutelor de cercetare și proiectare, a cadrelor universitare de profil, a soluțiilor tip pentru recuperarea și valorificarea diferitelor resurse la condițiile concrete ale liniei tehnologice, unității, platformei și localității respective;

- înființarea unor întreprinderi sau secții specializate în construirea de echipamente recuperatoare, a unor secțoare de cercetare și proiectare profilate pe recuperarea și valorificarea resurselor energetice secundare;

- analiza de către centralele industriale de profil a inventarului actualizat de resurse energetice secundare pentru unitățile din subordine; coordonarea pe bază de plan a studiilor de recuperare și valorificare; determinarea, împreună cu ministerele și organele locale, a posibilităților de amplasare a unor noi consumatori de resurse energetice secundare în vederea realizării unei utilizări optime a potențialului energetic existent; stabilirea necesarului de utilaje și echipamente pentru recuperarea și valorificarea acestor resurse pe ansamblul centralei;

- coordonarea mai bună a sarcinilor de recuperare și valorificare a resurselor energetice secundare cu asigurarea mijloacelor necesare în acest scop, urmărirea realizării prevederilor stabilite.

OPINIILE: Noua calitate în domeniul organizării

VALENȚELE ORGANIZĂRII ÎN PRODUCȚIA MODERNĂ

Eficacitatea sistemului om-mașină, determinantă a eficienței producției

REVOLUȚIA științifică și tehnică contemporană — și în primul rând automatizarea și cibernetizarea producției pe baze electronice — determină modificări radicale în structura și funcționalitatea mijloacelor și forței de muncă, ridică pe o treaptă superioară cerințele față de solicitările neuropsihice și calificarea omului, față de responsabilitatea și disciplina în muncă a acestuia, asigurând, prin reducerea timpului consumat pentru fabricarea unei unități de produs sau creșterea valorilor de întrebuințare produse în unitatea de timp, o creștere considerabilă a productivității muncii și a eficienței întregii activități productive.

Creșterea deosebită a eficienței economice în condițiile progresului tehnic și științific contemporan se datorește, în primul rând, concepției și introducerii în producție a unor mașini, utilaje, agregate, aparate, echipamente și instalații cu grad înalt de mecanizare și automatizare, care execută direct — fără intervenția nemijlocită a omului, dar sub controlul și supravegherea acestuia — în flux continuu sau discontinuu, cu mare viteză și precizie, o serie întreagă de operații, grupe de operații și chiar procese tehnologice în întregime. Ceea ce asigură însă obținerea acestei eficiențe economice superioare nu se datorește transmiterii de către mașină a unei părți din substanța sau energia sa asupra produsului, ci în primul rând faptului că **mașina introduce în procesul de producție o cantitate mai mare de informații și, pe această bază, un grad mai înalt de organizare a muncii.** Altfel exprimat, eficiența mașinii este cu atât mai mare cu cât încorporează în ea o cantitate mai mare de muncă complexă și, respectiv, din experiența de muncă a societății cu privire la genul respectiv de muncă, concretizată în mașina respectivă și în tehnologia de fabricație practică. Ca urmare, cu cât mașina și instalația tehnologică (ca ansamblu de agregate, aparate, dispozitive și echipamente tehnice interconectate într-un ansamblu unitar) utilizată și tehnologia aplicată încorporează o cantitate mai mare de muncă complexă — de cercetare, proiectare și inginerie tehnologică, de construcție și punere în producție a utilajelor, de organizare și conducere operativă a producției, deci o cantitate mai mare de informații privitoare la experiența socială, cu atât gradul de organizare introdus în procesul muncii și, respectiv, gradul de eficiență este mai mare.¹⁾ În al doilea rând, creșterea eficienței în orice sistem de producție este dată de munca **operațională**, adică de munca vie, acțională, pe care oamenii o depun în procesul muncii pentru stăpânirea, armonizarea și dirijarea funcționării mașinii, întreținerea, reparația și repararea acesteia, astfel încât ieșirile sistemului condus să corespundă întocmai scopului propus și să fie superioare intrărilor sale.

Omul modern muncește cu ajutorul uneltelor și mașinilor mecanice, automate și cibernetizate, inclusiv cu programele informatice care sînt rodul creației sale, menită să-i asigure creșterea rodniciei muncii. Producția apare astfel ca rezultat al interconectării și interacționării într-un sistem unitar de tipul „om-mașină” a celor două componente active: oamenii și mașina sau instalația, care exercitînd o acțiune transformatoare asupra obiectelor muncii, asigură realizarea efectivă a producției. Exprimînd acțiunea umană printr-un operator existențial²⁾, iar cea a mașinii printr-un operator eletromecanic-informativ, rezultă că producția este produsul acestor doi opera-

tori fără de care și în afara cărora nu se poate concepe și realiza producție materială.

În această viziune, ne apare cu claritate că **eficiența producției este determinată tocmai de eficacitatea sistemului „om-mașină”,** adică de experiența și cantitatea de informație înmagazinată în mașină sub forma muncii trecute, precum și de experiența curentă, concretizată prin cantitatea de informație acumulată de munca vie în acțiune. Sistemele de producție moderne fiind sisteme cibernetice complexe, în cadrul cărora fluxul informațional este în continuă creștere și perfecționare, rezultă că odată cu reducerea nedeterminării informaționale, are loc și creșterea gradului de organizare a muncii și, respectiv, de reducere a entropiei ca invers al acesteia.³⁾ Aceasta se datorește faptului că munca este un proces informațional prin care se conservă și se transmit informațiile acumulate de-a lungul generațiilor, care la rîndul lor se generalizează printr-un grad mai înalt de organizare a muncii. Prin urmare, eficiența maximă în funcționarea unui sistem se obține atunci și numai atunci cînd gradul de organizare a muncii este maxim, iar entropia sistemului este minimă.⁴⁾

Ținînd însă seama de gradul de complexitate tot mai mare al sistemelor și instalațiilor productive, dat în general de numărul componentelor și de multitudinea conexiunilor dintre acestea, este necesar să evidențiem și existența unei tendințe contrarii, de creștere a entropiei și, deci, de dezorganizare a proceselor de producție. De aici desprindem o altă concluzie de mare importanță pentru producția modernă, potrivit căreia **introducerea progresului tehnic și științific conduce la obținerea unei eficiențe economice maxime numai în măsura în care această acțiune este însoțită în permanență și în toate etapele și activitățile procesului de producție, de o muncă organizatorică susținută și riguros fundamentată.** Aceasta înseamnă că în prezent — și cu atât mai mult în perspectivă — **efortul pe planul organizării științifice trebuie să fie superior sau cel puțin egal cu cel în domeniul dotării tehnice și perfecționării tehnologice** și că numai în acest mod se poate transpune în practică obiectiv central al politicii noastre economice, de creștere mai rapidă a productivității muncii sociale prin organizarea științifică a producției și a muncii.⁵⁾

Abordarea sistemică a organizării și conducerii

DEFININD organizarea științifică a muncii ca totalitatea măsurilor, acțiunilor, formelor și metodelor prin care se stabilesc și se structurează elementele componente ale unui sistem, se armonizează și se direcționează funcționarea fiecărui sistem și a întregului ansamblu, astfel încît acesta să funcționeze continuu și cât mai ordonat, în condiții optime de eficiență și deplină siguranță și securitate, se pot evidenția câteva elemente de orientare și direcții de acțiune ce trebuie luate în considerare de către organizatorii sistemelor de producție moderne.

În condițiile producției automatizate și cibernetizate, considerăm că atenția principală trebuie îndreptată, în primul rând, asupra **procesului de producție în ansamblu**, ca rezultat al interacționării tuturor elementelor componente — și nu numai asupra fiecăruia în parte (așa cum se procedează în producția mecanizată) — știind că orice proces de producție este un sistem unitar dinamic și complex, care integrează în mod armonios toate componentele sale tehnice, materiale, umane și informaționale. De aici rezultă că studiile și măsurile privind perfecționarea organizării trebuie să vizeze **fiecare element** al sistemului, dar nu în mod separat, ci **în legătură cu celelalte componente** (subsisteme) și cu **întregul sistem**, ca ansamblu unitar și global de elemente interconectate și în interacțiune. De asemenea, abordarea sistemică a producției moderne impune ca orice sistem să fie considerat și tratat nu în mod separat sau izolat, ci ca făcînd parte — pe baza principiului ierarhiei — dintr-un sistem de grad superior, în cadrul căruia el devine subsistem. Aceasta înseamnă că nu se poate acționa asupra unui sistem fără consecințe atât asupra subsistemelor sale, cât și asupra supersistemului din care face parte, iar optimizarea funcționării unui sistem presupune un **optim global** (general) rezultat din fuziunea optimului subsistemelor cu cel al sistemului în ansamblu.⁶⁾

Potrivit acestui concept, organizarea științifică trebuie să vizeze și să asigure optimul în funcționarea oricărui sistem de producție, prin luarea în considerare a mai multor criterii de

¹⁾ Ivan Nicolov, *Cibernetica și economia*, Ed. politică, București, 1973, p. 214—217.

²⁾ Mihai Drăgănescu, *Despre munca intelectuală și munca științifică*, *Era socialistă*, nr. 23/1979.

³⁾ Eugen Niculescu-Mizil, *Funcția cantității de informație în stabilitatea unui sistem social*, Ed. Academiei R.S.R., București, 1979, p. 16—17.

⁴⁾ Ștefan Birlea, *Inițiere în cibernetica sistemelor industriale*, Ed. tehnică, București, 1975, p. 294.

⁵⁾ Nicolae Ceaușescu, *Raportul Comitetului Central cu privire la activitatea P.C.R. în perioada dintre Congresul al XI-lea și Congresul al XII-lea și sarcinile de viitor ale partidului*, Ed. politică, București, 1979, p. 42.

⁶⁾ Emilian Dobrescu, *Optimul economiei socialiste*, Ed. politică, București, 1976, p. 18.

optimizare — deci pe baza unei **optimizări multicriteriale** — cum sînt: maximizarea beneficiului sau minimizarea cheltuielilor de producție, maximizarea gradului de siguranță în exploatare și de securitate a oamenilor și potențialului tehnic, maximizarea calității produselor, sporirea grijii față de om și cerințele sale, asigurarea echilibrului ecologic și protecția mediului ambiant etc.

Ca activitate conștientă, care asigură structurarea, ordonarea și interconectarea armonioasă a tuturor elementelor componente ale proceselor de producție într-un sistem viabil și eficient, organizarea muncii trebuie, în mod evident, să studieze și să trateze unitar toate problemele și activitățile umane desfășurate în procesele și instalațiile productive, indiferent de caracterul și conținutul muncii executate și de funcția de conducere sau de execuție îndeplinită. Abordarea sistemică a producției moderne implică, așadar, ca același concept să fie aplicat și pe planul organizării și conducerii științifice, nemaifiind justificată împărțirea organizării în trei categorii de probleme (organizarea conducerii, organizarea producției și organizarea muncii)⁷⁾ și nici separarea artificială a problemelor de organizare a muncii de cele ale producției, care în mod obiectiv constituie un tot unitar, inseparabil. Ceea ce se organizează în procesul de producție este numai munca oamenilor, care — așa cum am arătat anterior — trebuie înțeleasă și tratată global, pentru toate fazele și etapele ciclului de producție și pentru toate activitățile umane de bază, auxiliare și de servire a producției.

„Muncitorul colectiv” în producția automatizată și cibernetizată

ÎN ACEASTĂ VIZIUNE, mașina apare ca materializare a forței și inteligenței omului, prin transformarea muncii acestuia într-un sistem de operații și procese executate mecanizat, automatizat sau cibernetizat, în fazele de cercetare, de proiectare și inginerie tehnologică, de construcție, montaj și punere în funcțiune, în cadrul cărora organizarea științifică a muncii constituie o componentă de bază, sub forma **organizării muncii proiective sau de concepție**. Rolul deosebit al mașinilor, utilajelor, aparatelor și instalațiilor tehnologice în realizarea producției moderne și în creșterea eficienței ei economice, precum și complexitatea și tehnicitatea fără precedent a instalațiilor și liniilor tehnologice automatizate și cibernetizate impun ca în prezent și cu atât mai mult în viitor, **centrul de greutate al organizării muncii să fie deplasat în fazele de concepere și proiectare a producției**. Esențialul preocupărilor pe acest plan trebuie să-l constituie obiectivarea în mașină și instalație nu numai a operațiilor de natură fizică sau senzorială, pe care omul nu le mai poate efectua în condițiile tehnicii moderne și conducerii producției de la distanță, ci și a operațiilor intelectuale cu volum mare de muncă de rutină, ceea ce ar permite omului să ridice conceptual activitățile sale, să-și valorifice din plin potențialul gândirii vii și creatoare. De asemenea, în întreaga strategie de concepere, construire, montaj și punere în funcțiune a utilajelor, echipamentelor și instalațiilor tehnologice, operatorul uman trebuie văzut și luat în considerare atît prin restricțiile și limitele sale psihofiziologice, cît și prin calitățile și avantajele sale față de mașină, ceea ce înseamnă adaptarea mașinilor la munca oamenilor, transformarea lor în executați, asistenți și parteneri inteligenți ai omului, înzestrați cu rațiune artificială — așa cum este cazul calculatoarelor electronice.

Concomitent cu strategia proiectării mașinilor, aparatelor, utilajelor și instalațiilor moderne și în strînsă corelare cu aceasta, considerăm că organizarea muncii trebuie să asigure și un cadru proiectiv optimal în ce privește cerințele de preavățire și aptitudinale, precum și trăsăturile de caracter ale operatorului uman chemat să conducă și să exploateze în condiții ratiionale, dar eficiente, potențialul tehnologic. În ceea ce privește organizarea muncii desfășurată în fazele de funcționare și exploatare propriu-zisă a potențialului tehnic, de întreținere, revizie și reparație a acestuia, considerăm că această activitate are în cea mai mare parte **caracter corectiv, ameliorativ și adaptiv al oamenilor la cerințele instalațiilor și invers**, astfel încît omul și mașina sau instalația tehnologică să interacționeze perfect și să formeze realmente un sistem unitar dinamic și eficient.

Obiectivul de bază al organizării muncii fiind optimizarea sistemului și perfecționarea continuă a acestuia, rezultă că **studiile de organizare și măsurile adoptate sînt eficiente numai în măsura în care vizează sistemul în funcțiune**. Ca atare, organi-

zarea muncii nu poate fi concepută și tratată decît ca activitate dinamică (ceea ce infirmă acele concepții și opinii care o consideră în mod eronat ca avînd numai caracter static). De asemenea, organizarea muncii trebuie să cuprindă și să reflecte în mod unitar **întreaga activitate desfășurată de potențialul uman existent în sistemele de producție**, atît din structura muncitorii, cît și personalul tehnic, economic, de altă specialitate și administrativ. Integrarea procesului tehnologic, determinată de automatizarea și cibernetizarea producției moderne, impune și o integrare în domeniul muncii, ceea ce face ca aceasta să fie prin excelență colectivă și, deci, producția obținută să fie numai rezultatul activității **muncitorului colectiv**. În asemenea condiții este evident că se impune o **reconsiderare a conceptului de muncitor**, prin cuprinderea în această categorie nu numai a oamenilor muncii care sînt legați direct de procesul de producție și depun eforturi preponderent energetice, ci și pe cei care utilizează automate, calculatoare și unelte de muncă informatice și conduc în mod efectiv procesele de producție, depunînd preponderent o muncă nervoasă și intelectuală de mare complexitate, cum sînt tehnicienii, maeștrii, subinginerii și inginerii, analiștii de sistem, programatorii etc. din centralele electrice, instalațiile chimice, metalurgice, de fabricare a hîrtiei, celulozei, materialelor de construcție, produselor alimentare, precum și din cadrul liniilor de mașini-unelte automate.

Conceptul de ordine și funcționalitatea sistemului

ORGANIZAREA științifică a muncii în producția materială este strîns legată de conceptul de **ordine** și de **creșterea nivelului acesteia**, ceea ce presupune în primul rînd dispunerea ordonată a elementelor componente, stabilirea cu mare precizie a cadrului de relații și a funcționalității acestora, precum și păstrarea corelațiilor și mecanismelor de funcționare adoptate într-o anumită succesiune, uniformă în timp și spațiu. În al doilea rînd, ordinea este cu atît mai mare cu cît procesele și instrucțiunile tehnologice și de funcționare a utilajelor, mașinilor, aparatelor și instalației în ansamblu sînt mai precise și mai rigurose cunoscute și respectate de către cadrele implicate și cu cît gradul de disciplină și responsabilitate în muncă a acestora este mai mare. Întărirea ordinii, disciplinei și creșterea responsabilității în muncă — obiective esențiale ale organizării muncii — se asigură prin stabilirea riguroasă a sarcinilor, atribuțiilor, răspunderilor și competențelor concrete pentru fiecare om al muncii, atît cu funcții de conducere, cît și de execuție, astfel încît fiecare om și întregul colectiv să cunoască la perfecție și să stăpînească deplin subsistemele conduse și sistemul în ansamblu, să aibă capacitatea să sesizeze rapid orice disfuncțiune și situație critică și să acționeze prompt, precis și sigur. Instrumentul care permite realizarea integrală a acestor obiective, precum și valorificarea optimă a întregului potențial uman și a celui tehnic îl constituie **normele de muncă fundamentate științific**, care trebuie să reflecte și să reglementeze în mod unitar nu numai sarcinile directe de muncă, reprezentate prin producția normată pe unitatea de timp sau timpul necesar pentru fabricarea unei unități de produs (ca raport între capacitatea de producție a instalației și timpul total normat pentru întreg colectivul acesteia), ci și norma de personal (numărul, profesiile și nivelul de calificare normat), sfera sau zona de lucru a fiecărui, precum și sarcinile, atribuțiile, răspunderile și competențele concrete ale fiecărui om al muncii, fiecărui brigăzi, echipe și ale întregului colectiv.

Ca factor important de creștere a funcționalității și eficacității sistemelor de producție, organizarea științifică a muncii necesită rezolvarea unei multitudini de probleme și sarcini, în centrul cărora se află optimizarea sistemului „om-mașină” și perfecționarea continuă a acestui ansamblu. Întrucît oamenii și munca acestora au rolul cel mai activ și creator în producție, problematica organizării științifice și respectiv, direcțiile principale de acțiune în acest sens trebuie să se axeze pe **om** și să asigure **optimizarea modului său de integrare și acțiune în sistemele de producție**. De aceea, studiile de organizare și normare a muncii, măsurile organizatorice și normele aplicate au deplină valoare cînd sînt fundamentate rigurose, omul fiind tratat nu ca un factor de producție „printre alții” și cu atît mai puțin ca forță de muncă și de consum, ci ca om real, cu tot ce comportă acesta: energie fizică și psihică, capacitate de muncă, cunoștințe, trebuințe, interese, aspirații și idealuri. Orice reducere și diminuare a rolului decisiv al omului în producție, precum și orice suprasolicitare și subsolicitare a sa sînt păgubitoare pentru realizarea obiectivelor stabilite.⁸⁾

drd. Ion ANGHELINA
Academia „Ștefan Gheorghiu”

(Continuare în pag. 19)

⁷⁾ I. Tarta, Organizarea și conducerea producției industriale, Ed. Litera, București, 1978.

⁸⁾ Leonte Răutu, Conducerea științifică a societății socialiste, locul ei în activitatea de învățămînt și cercetare, Analele Academiei „Ștefan Gheorghiu”, vol. XII, 1979, București, p. 9—23.

Gîndirea economică contemporană cu privire la cuantificarea eficienței progresului tehnic (1)

CERCETAREA problematicii progresului tehnico-științific se orientează tot mai mult spre o tratare metodologică-cantitativă a aspectelor eficienței acestuia. O trăsătură actuală a abordărilor existente ale acestor probleme, care se reflectă și în metodologia oficială de calcul a eficienței introducerii tehnicii noi, este conceperea eficienței progresului tehnic în cadrul unui proces unic al transformării cheltuielilor pentru dezvoltarea științei și tehnicii în rezultate, pe diferite stadii ale procesului de „cercetare-producție“.

După părerea unor economiști, există trei modalități distincte de abordare a cuantificării progresului tehnic în economie (vezi notele 1 și 15).

a) o abordare **macro-economică**, care își propune să determine ritmul progresului tehnic, ca o componentă a creșterii economice;

b) o abordare **micro-economică** a schimbărilor în însăși tehnologie, tehnologia fiind definită ca o cunoaștere utilă cu privire la meșteșugurile producției; și aceasta cuprinde atât activitățile creatoare de cunoștințe ale cercetării, invenției și dezvoltării, cât și procesul de absorbție a noilor cunoștințe în sistemul productiv;

c) o abordare **normativă**

Prima abordare a progresului tehnic implică realizări în domeniul cunoașterii care ameliorează bunăstarea populației din punct de vedere cantitativ, prin creșterea venitului real pe locuitor și din punct de vedere calitativ, prin extinderea gamei de bunuri disponibile. Ca atare, progresul tehnic își poate găsi expresia, în: 1) noi procese de producție; 2) noi bunuri; 3) noi metode de organizare industrială. Este imposibil să se măsoare cu precizie progresul tehnic sub toate aspectele sale, caracteristica sa cantitativă esențială fiind de a modifica funcția de producție, în sensul obținerii unei producții mai mari cu același volum de cheltuieli sau aceeași producție cu cheltuieli mai mici.

Cea de a doua abordare a progresului tehnic — în acest caz, definit ca „schimbări în tehnologie“ — rezultă dintr-o combinație între cercetare, invenție, dezvoltare și inovație. Indiferent dacă progresul tehnic necesită sau nu aplicarea de cunoștințe noi, sau dacă cercetarea, invenția și dezvoltarea sînt rudimentare, producerea și utilizarea cunoștințelor necesită resurse, iar activi-

tățile implicate pot fi considerate ca inputuri în sistemul producției. Dacă cunoștințele și, cu atât mai puțin, aplicarea lor, nu sînt exogene unui sistem economic, ci trebuie produse, înseamnă că ele pot constitui obiect al analizei economice, aparținînd domeniului economic.

În econometria occidentală predominantă abordarea macroeconomică a cuantificării progresului tehnic. Studiul la nivel microeconomic a efectelor progresului tehnic este efectuat — de regulă — în cadrul cercetărilor operaționale.

Cea de a treia abordare — **abordarea normativă** — se bazează pe programarea matematică a economiei.

1) ABORDAREA MACROECONOMICĂ

Cel mai frecvent, determinarea eficienței progresului tehnic la scara întregii economii naționale folosește instrumentul analitic, mai mult sau mai puțin complicat al funcțiilor de producție, care, într-o formă generală, prin intermediul coeficienților denumiți uneori „de eficiență“, explicitează rezultatele producției în funcție de intensitatea gradului de participare la procesul productiv a diferiților factori de producție, printre care progresul tehnic i se conferă un rol special.

Economistul Murray Brown abordează problema eficienței progresului tehnic în contextul teoriei funcțiilor de producție. El consideră că sînt patru caracteristici ale funcției de producție extrem de utile pentru analiza economică, care, luate împreună, formează „o tehnologie abstractă“; aceste patru caracteristici ale funcției de producție sînt: a) eficiența tehnologiei; b) gradul economiilor dimensionale, tehnologic determinate; c) gradul de intensitate a capitalului unei tehnologii; d) facilitatea cu care capitalul se substituie muncii.

Eficiența tehnologiei — caracteristică esențială a unei tehnologii abstracte — se referă numai la relația dintre inputuri și output, nereflexind relațiile nemijlocite dintre input-uri. Pentru input-uri date, celelalte caracteristici ale unei tehnologii abstracte fiind de asemenea date, caracteristica eficienței determină output-ul care rezultă. Murray Brown consideră eficiența tehnologiei ca „o transformare la scară a input-urilor în output“. (2).

Teoria modernă a funcțiilor de producție cu progres tehnic nu face decît să confirme o teză de bază a economiei politice marxiste. În acest sens, V.I. Lenin subliniază că: „Așa cum a de-

monstrat Marx în volumul I din „Capitalul“, progresul tehnic își găsește expresia în faptul că **raportul dintre capitalul variabil și capitalul constant**

V se micșorează treptat“ (3). Într-adevăr, această idee este astăzi reluată și exprimată în limbajul teoriei funcțiilor de producție, după cum face V. Kerry Smith: „Schimbarea tehnică înseamnă pur și simplu că tehnologia de producție care stă la baza funcției economice de producție s-a schimbat“ (4). Această comparație relevă, totodată, superioritatea concepției marxiste, care precizează sensul istoric al progresului tehnic, care determină substituirea forței de muncă prin fonduri fixe de producție.

Ca factor important de creștere a producției, progresul tehnico-științific, care se manifestă prin perfecționarea tehnicii și tehnologiei, îmbunătățirea calificării lucrătorilor etc., este reflectat în funcția de producție de tip Cobb-Douglas sub forma tendinței de dezvoltare a producției în raport cu timpul în felul următor:

$$(1.1.) Y = A \cdot K^\alpha \cdot L^\beta \cdot e^{\alpha t}$$

în care: Y = producția;
 K = fonduri fixe;
 L = forța de muncă;
 A, α, β = parametrii funcției;
 $e^{\alpha t}$ = reprezintă tendința de dezvoltare a producției în timp, legată de progresul tehnic.

Adîncirea în continuare a analizei permite separarea progresului tehnic materializat, care se manifestă prin îmbunătățirea calității resurselor de muncă și fonduri și îl reflectă în legătura cu mărimile L și K ; atunci tendința de dezvoltare a producției în timp $e^{\alpha t}$ va caracteriza în esență perfecționarea planificării, conducerii și organizării producției (5).

Spre deosebire de relația (1.1.), Mihalevski și Soloviev includ în funcție o variabilă suplimentară — resursele naturale. Deși Mihalevski aprofundează studiul acestui tip de funcție într-o succesiune de lucrări, el nu neglijează limitele inerente: „În consecință, se poate afirma că, deocamdată, nu s-a făcut o opțiune definitivă între ipotezele progresului tehnic autonom și materializat sau a combinațiilor dintre ele pentru funcția Cobb-Douglas, iar aplicarea unei ipoteze sau a alteia duce la rezultate care diferă simțitor în privința celor mai importante estimări ale economiei naționale — viteza progresului tehnologic și corelația dintre tipul

intensiv și cel extensiv de dezvoltare economică". (6).

Asupra caracterului confuz al determinării progresului tehnic prin intermediul funcțiilor Cobb-Douglas atrag atenția și alți autori (7). Contestând postulatele tipului de funcție de producție Cobb-Douglas (elasticitatea unitară a substituției) economiștii Arrow, Chenery, Minhas și Solow au construit o funcție de producție mai generală (8) cunoscută sub denumirea de funcție CES (constant elasticity of substitution), care permite să se estimeze elasticitatea substituției dintre muncă și fonduri fixe. Acest tip al funcției de producție permite calcularea unor parametri de eficiență ai progresului tehnic atât neutru cât și neneutru. În funcția de producție CES, după părerea economiștilor Raitkas și Balsis, se realizează „un gen de compromis” între complexitatea aparatului matematic aplicat și posibilitățile calculării sale în practică. Printre avantajele funcției de producție CES enumerăm :

a) elasticitatea substituției factorilor nu se dă apriori ci se determină pe baza datelor empirice ;

b) conține un număr suficient de parametri pentru descrierea adecvată a producției și a diferitelor forme ale progresului tehnic ;

c) forma și numărul parametrilor funcției nu îngreunează prea mult estimarea sa ;

d) folosirea și estimarea funcției CES creează posibilități pentru a trece la funcții cu elasticitatea variabilă a substituției, funcția VES (variable elasticity of substitution) a cărei cea mai simplă formă este în cazul în care elasticitatea este o funcție de timp.

În cele mai frecvente cazuri progresul tehnic are loc concomitent cu o substituție a factorilor de producție. Acest aspect reflectă deosebirea dintre „substituție” și „progres tehnic” și a fost studiat de o serie de economiști. (9). Ei au pornit de la dependența tehnico-economică existentă între variabila dependentă (y), (producția) și variabilele independente (x_1) — factorii de producție, din cadrul funcției generale de producție :

$$P = f(x_1, x_2, x_3, \dots, x_n)$$

J. Hicks (10) consideră că „progresul tehnic neutru” se caracterizează prin aceea că păstrează neschimbată rata marginală a substituției dintre forța de muncă și fondurile fixe de producție ($\partial L / \partial F$), pentru orice combinație constantă dintre fonduri și munca vie. Are loc deci o creștere uniformă și în același raport a producțiilor marginale ale celor doi factori de producție.

În privința relațiilor dintre progresul tehnic și substituția factorilor de producție pot apare trei situații :

a) O modificare a raportului (L/F) în cadrul aceleiași funcții de producție, denotă o substituție de factori fără progres tehnic.

b) O schimbare a funcției de producție, prin păstrarea raportului dintre factorii de producție, denotă un progres tehnic fără o substituție a factorilor de producție. Această trecere la

o nouă funcție de producție, semnificând schimbarea nivelului tehnic independent de raportul între munca vie și capital, a fost denumită (11) progres tehnic autonom.

c) Este posibilă și trecerea la o nouă funcție de producție, concomitent cu modificarea intensității fondurilor. Schimbarea funcției de producție dublată de modificarea raportului dintre factorii de producție a fost denumită progres tehnic indus (12, 13), pornindu-se de la faptul că progresul tehnic este nu numai factor cauzal ci și efect al creșterii economice.

Rezultă deci o serie de relații, esențiale pentru înțelegerea mecanismului progresului tehnic, între productivitatea muncii și randamentul fondurilor fixe. Se poate observa că în toate cele trei cazuri are loc o creștere a productivității muncii.

În primul caz al substituției muncii vii prin fonduri, se observă o scădere a randamentului fondurilor concomitent cu o creștere a coeficientului fondurilor fixe.

În al doilea caz se constată o creștere atât a productivității muncii cât și a randamentului fondurilor, în schimb scade coeficientul fondurilor.

În al treilea caz, al progresului tehnic cu o concomitență substituție a factorilor de producție, are loc o vizibilă creștere a productivității muncii. În privința randamentului fondurilor fixe nu se poate remarca o tendință clară, fără echivoc. Cu toate acestea, al treilea caz este caracteristic în marea majoritate a situațiilor din practica economică.

În concluzie, rezultă că atât progresul tehnic cât și substituția factorilor de producție duc la creșterea productivității muncii. Pe cînd, însă, progresul tehnic singur are ca efect creșterea productivității fondurilor fixe, respectiv micșorarea coeficientului acestora, substituția muncii vii prin fonduri duce la reducerea productivității fondurilor, respectiv la creșterea coeficientului fondurilor fixe.

În general, epocii contemporane (14) îi este caracteristică accelerarea progresului tehnic, care se realizează în principal printr-o uzură și deci o amortizare accelerată a fondurilor fixe, iar pe de altă parte printr-o intensificare a activităților de cercetare și dezvoltare. Corespunzător acestei realități, progresul tehnic care economisește, forța de muncă și consumă fonduri fixe este dominant.

Eficiența progresului tehnic poate fi de asemenea determinată și cu ajutorul modelului balanței legăturilor dintre ramuri, atât în forma sa statică cât și în cea dinamică. Și în acest caz este vorba de o analiză la nivel macroeconomic, intrucît în balanța legăturilor dintre ramuri sînt cuprinse, în ansamblu, interdependențele ce se stabilesc între toate sectoarele economiei naționale cu un grad mai mic sau mai mare de agregare. În cazul modelului static al balanței legăturilor dintre ramuri, pentru a aprecia evoluția în timp a coeficienților tehnologici din primul cadran este nevoie de întocmirea mai multor balanțe statice, sau de metode speciale de extrapolare a evoluției în timp a acestor coeficienți, ceea

ce permite să se aprecieze retroactiv influența progresului tehnic asupra creșterii economice.

În modelul dinamic al legăturilor dintre ramuri progresul tehnic se manifestă nu direct, ci prin schimbarea structurii și nivelului eficienței resurselor de producție (ceea ce se exprimă în primul rînd în schimbarea coeficienților cheltuielilor materiale, ai consumului de fonduri și de muncă) precum și prin schimbarea structurii acumulărilor neproductive. Alegera uneia sau alteia din variantele tehnologice de producție în balanța legăturilor dintre ramuri (modelul dinamic), presupune luarea în calcul a unor mărimi variabile ale coeficienților tehnologici pe baza cărora, la nivel de ramură, se pot obține variante ale structurii producției intermediare și finale.

Efectele pozitive ale progresului tehnic se exprimă în variante de normative, care constituie coeficienții modelului dinamic de bază al balanței legăturilor dintre ramuri. Din experiența aplicării modelului balanței legăturilor dintre ramuri în unele țări, atât socialiste cât și capitaliste a rezultat că, pe baza acestuia, se pot obține caracteristicile de ansamblu ale progresului tehnic, prin studierea dinamicii coeficienților cheltuielilor directe și totale, a schimbării consumurilor specifice de materii prime, materiale, combustibil și energie ale produsului social și ale producției globale a diferitelor ramuri.

M. HOROVITZ
Gh. ZAMAN
St. SANDU
M. CIUMARA
I. RESTEMAN
M. POP

¹⁾ C. Kennedy and A. P. Thirlwall „Technical Progress : A Survey”, The Economic Journal, vol. 829, march 1972.

²⁾ Murray Brown, On The Theory and Measurement of Technological Change, Cambridge, The University Press, 1968.

³⁾ V. I. Lenin, Opere complete, vol. 1, București, 1960, p. 80.

⁴⁾ V. Kerry Smith : Technical Change, Relative Prices and Environmental Resources Evaluation, The John's Hopkins University Press, Baltimore — 1974, pag. 25.

⁵⁾ L. T. Terehov : „Ekonomiko-matematicheskie metody”, Izd. Statistika, Moskova, 1972, p. 293.

⁶⁾ B. N. Mihalevski : „Sistemul de modele ale planificării economice pe termen mijlociu”, pag. 107, Ed. științifică și enciclopedică, 1976.

⁷⁾ L. Satunovskii : „Po povodu proizvodstvennoi funkcii Cobb-Douglas”, în Planovoe hoziaistvo”, 1976, nr. 1.

⁸⁾ Arrow K., Chenery H., Minhas B., Solow R., Review of Economic Studies, 1961, „Capital-Labour Substitution and Economic Efficiency”.

⁹⁾ Florian Fleck : Die Messung des technischen Fortschritt in Rahman des gesamtwirtschaftlichen Wachstumsprozesses 1966, Springer Verlag, Wien, New-York.

¹⁰⁾ J. R. Hicks : „Theory of wages” 2-nd edition, London, 1964, p. 121.

¹¹⁾ A. E. Ott : Zum Problem des technischen Fortschritt. Citat de F. Fleck in op. cit., p. 4.

¹²⁾ A. Arrow : „The Economic Implications of Learning by Doing” in Review of Economic Studies nr. 30, vol. 29, 1962.

¹³⁾ Em. Dobrescu, „Corelația dintre acumulare și consum”, Ed. politică, București, 1971, p. 66.

¹⁴⁾ Otto Eckstein, „A Survey of the Theory of Public Expenditure, Criteria” in James M. Buchanan (ed.) Public Finances : Needs and Utilization, Princeton University Press, 1961.

¹⁵⁾ N. Spulber, I. Horovitz, „Quantitative Economic Policy and Planning”, New York, 1976.

PUNCTE DE VEDERE

De la întreprinderea tradițională la întreprinderea socialistă creativ-inovativă (I)

TOATE MARILE OBIECTIVE pe care ni le propunem se realizează, în ultimă instanță, în unitățile social-economice și mai ales în întreprinderi, — verigi de bază ale economiei naționale. De comportamentul, voința, competența și mai ales capacitatea creativă a oamenilor care lucrează în întreprinderi, depinde realizarea tuturor obiectivelor asumate, succesele sau insuccesele în confruntarea pe piața internațională. Toate acestea situează în centrul atenției întreaga problematică a rolului și caracterului întreprinderii în economia modernă.

De la începutul începutului rolul acesteia a fost și va rămâne acela de a întreprinde, de a iniția, de a acționa și persevera pentru a realiza obiectivele asumate, avînd ca stimulente propriile interese. În condițiile revoluției științifico-tehnice tipul de întreprindere care permite acesteia să-și îndeplinească cel mai bine rolul este tipul de întreprindere pe care o denumim creativ-inovativă, spre care ne îndreptăm și ale cărei caracteristici încercăm să le prezentăm în continuare. Noul mecanism economico-financiar de autoconducere creează tocmai premisele necesare dezvoltării acestui tip de întreprindere, prin sporirea autonomiei și cîmpului decizional, a drepturilor și responsabilităților, pentru a putea intra în circuitul economic cu toate posibilitățile și rezervele ei și a se adapta cît mai elastic la cerințele pieței (interne și externe). În cadrul noului mecanism de autoconducere și autogestiune economico-financiară se extind considerabil legăturile directe cu furnizorii, clienții, băncile etc. și se perfecționează mecanismul general de acțiune a legilor economice obiective, întreprinderea fiind cointeresată direct în rezultatele ce le obține, prin participarea personalului la beneficii și prin crearea fondurilor pentru propria dezvoltare proporțional cu aceste rezultate. Toate acestea creează condiții pentru trecerea la acel nou tip de întreprindere la care ne referim.

Un climat favorabil promovării noului

OBIECTIVUL MAJOR al noului mecanism economico-financiar este descătușarea spiritului de inițiativă, creativitate și inovare, plecîndu-se de la relevarea propriilor interese, prezente și viitoare, ale oamenilor muncii, în tripla lor calitate de proprietari ai mijloacelor de producție atribuite lor în administrare directă, de producători interesați să folosească pe deplin aceste mijloace și de beneficiari ai rezultatelor obținute. Schimbarea semnificativă adusă de noul mecanism este deplasarea, în cadrul planului național unic, a centrelor decizionale, referitor la strategiile dezvoltării întreprinderii, spre verigile de bază, aproape de locul unde se realizează direct producția societății. Ideea avută în vedere este că întreprinderea poate lucra mai bine atunci cînd este stimulată de propriile ei interese, conjugate și armonizate cu interesele generale ale dezvoltării întregii societăți în cadrul planului național unic și prin intermediul pîrghiilor economico-financiare. În acest fel planul și pîrghiile economico-financiare stau la baza gestiunii economice a întreprinderilor.

Totodată, noul mecanism înlătură viziunile simpliste, care favorizau și motivau centralismul excesiv, potrivit cărora întreaga economie ar fi o întreprindere uriașă, care poate fi condusă de la un centru unic de decizie. În realitate în economie există două sfere distincte, cu problematici specifice; macrosferele activităților și proceselor economice și sociale care este de domeniul conducerii unitare centralizate și planificate, căreia îi revine sarcina să le regleze în ansamblul lor, și microsfera acestor procese și activități care se desfășoară în cadrul întreprinderilor și unităților social-economice cu patrimoniul autonomizat, domeniu al conducerii sau gestiunii locale. Principala sarcină a conducerii centralizate este să asigure un cadru organizatoric adecvat și o legislație care să creeze condiții de cointeresare, astfel încît unitățile situate la bază, deci inclusiv și în primul rînd întreprinderile, să-și folosească pe deplin resursele și posibilitățile de acțiune precum și întreaga lor capacitate creativă, deoarece numai astfel pot să-și îndeplinească rolul ce le revine în economia modernă. Trecerea de la întreprinderea tradițională, preponderentă în prezent, la noul tip de întreprin-

dere, creativ-inovativă este tocmai condiția pentru valorificarea eficientă, rapidă a rezultatelor cercetărilor științifice, a inovațiilor tehnice și de management — organizare, planificare, administrare în gestiune, în produse și servicii de care societatea și piața au nevoie. Dar această trecere, devenită posibilă prin aplicarea noului mecanism economico-financiar, presupune **eforturi perseverente pentru afirmarea în chiar rîndurile personalului întreprinderilor a unei noi mentalități economice, a unui spirit nou de decizie, acțiune și responsabilitate mult mai activ și mai curajos.** Cu alte cuvinte este necesar ca principiile și valențele autoconducerii muncitorești să fie puse în valoare în deplinătatea lor.

Tocmai de aceea, odată cu perfecționarea în continuare a noului mecanism se urmărește dezvoltarea, la colectivele de oameni ai muncii a acelor trăsături care caracterizează întreprinderea creativ-inovativă: **receptivitate față de nou (ele însele devenind creatoare ale noului), capacitatea de a-l folosi (implementîndu-l repede în practică), spirit competitiv și orientarea permanentă spre eficiență ridicată.** Acestea sînt și caracteristicile întreprinderii viitorului, capabilă să facă față impactului inovării (termen care cuprinde atît procesul de creare de idei noi utile cît și valorificarea acestora în practică), în condițiile în care inovarea, sub toate aspectele ei (tehnică, tehnologică și de management), a devenit factorul prim al dezvoltării, al sporirii continue a eficienței și capacității competitive în întreprinderile de vîrf din țările avansate ale lumii.

Importanța și necesitatea inovării continue este unanim recunoscută; însă, în mod concret, în domeniul conducerii întreprinderilor, această recunoaștere are mai mult un caracter formal. Practic, la nivelul întreprinderilor (în care includem și centrala economică, considerată pe drept cuvînt ca o mare întreprindere) stimularea sistematică și continuă a inovării precum și planificarea, dirijarea, coordonarea, deci conducerea activităților pe care aceasta (inovarea) le presupune, nu este încă o activitate distinctă care să constituie o preocupare principală.

În majoritatea întreprinderilor conducerea își concentrează efortul aproape exclusiv asupra activităților curente, neglijîndu-le pe cele de perspectivă, inclusiv cele de creație și inovare. În întreprinderi nu există încă un climat viu, efervescent, favorabil creației și inovației, care ar trebui să aibă un caracter de masă, dacă avem în vedere marea procent de înnoire a producției. Așa cum se știe în actualul cincinal aproape 50% din valoarea producției industriale va fi asigurată de produsele noi sau cele cu performanțe îmbunătățite prin reproiectare, iar în unele ramuri, de exemplu în construcțiile de mașini, procesul de înnoire depășește 70%. Acest proces va fi continuat și chiar amplificat pe parcursul următoarelor planuri cincinale, ceea ce va solicita un considerabil efort de inovare din partea tuturor oamenilor muncii.

Se ridică astfel problema imperioasă a dezvoltării în întreprinderi, prin folosirea și extinderea condițiilor create, a unui climat real de creativitate și inovare, ca o condiție de bază a trecerii la întreprinderea creativ-inovativă. Se impune totodată schimbarea opticii actuale prin care, de cele mai multe ori, inovația se reduce la sarcina de a menține și perfecționa ceea ce se face în prezent, asimilînd produse „noi” pe bază de licențe străine dar care pot fi deja învechite. Efortul de creație și inovare trebuie orientat în mod mai hotărît pentru a crea ceva cu adevărat nou și mult superior față de prezent, deoarece aceasta este calea cea mai eficientă spre competitivitate și reducerea decalajelor. În legătură cu această problemă trebuie să avem în vedere că **reducerea decalajelor economice presupune concentrarea efortului asupra cauzelor care le determină, iar prima cauză o formează decalajele tehnologice determinate, la rîndul lor, de decalajele în domeniul cercetării și inovării.** De aceea, pentru a reduce decalajele economice nu este suficient să se acționeze numai asupra decalajelor tehnologice (prin achiziționarea de licențe și know-how-uri), ci și în direcția formării unui climat general de creativitate și inovativitate în cadrul colectivelor de oameni ai muncii din întreprinderile și unitățile social-economice.

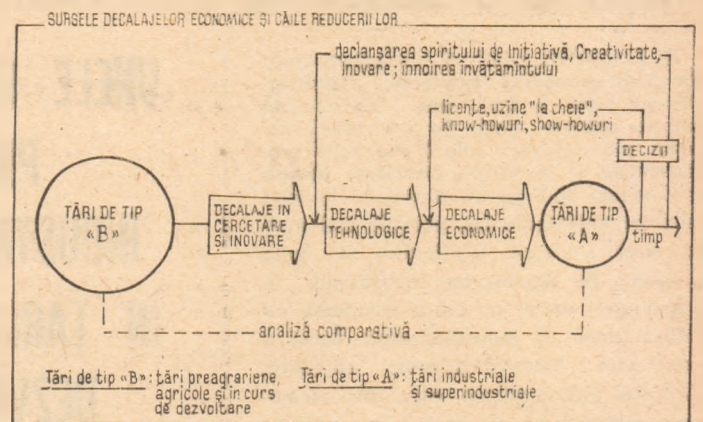
În acest sens, acțiunea de integrare a învățămîntului cu cercetarea, proiectarea și producția trebuie să-și propună, printre țelurile sale, și pe cel al realizării și dezvoltării acestui climat. Și noul mecanism economico-financiar poate contribui la atingerea acestui țel, prin modul de utilizare a fondurilor gestionate de colectivele de conducere ale întreprinderilor, îndeosebi cele pentru cercetarea științifică și tehnologică.

Odată cu stimularea inovației se impune studiarea funcției și rolului inovației în condițiile actuale și cele previzibile. După cum se știe, țara noastră, și nu numai ea, a intrat într-o etapă diferită de dezvoltare: de la o dezvoltare bazată pe resurse bogate de materii prime și energetice — ce se considerau că există din abundență, ușor accesibile și la prețuri reduse — s-a trecut la o etapă caracterizată prin penuria tot mai accentuată de materii prime și energie, care devin tot mai rare, mai greu accesibile și tot mai scumpe. În prezent situația cea mai acută este la produsele petroliere, dar într-un viitor apropiat se poate accentua și la alte resurse.

Noua situație obligă ca, odată cu regîndirea și reconsiderarea opțiunilor privind structurile economice și industriale și promovarea unor noi tehnologii care să se bazeze pe un consum redus de materii prime și energetice, să orientăm gestiunea întreprinderii creativ-inovative spre obiective privind economisirea acestor resurse, înlăturarea oricărei forme de risipă și valorificarea lor superioară. **Prin trăsăturile ei esențiale etapa în care am intrat se poate compara cu perioada ultimelor decenii ale secolului al XIX-lea și primului deceniu al secolului nostru cînd, la intervale foarte mici, se ivea o nouă invenție care avea ca urmare apariția unor noi industrii de bază.** Automobilul, becul electric, fibrele sintetice, coloranții de anilină, industria farmaceutică, telefonul, radioul, avionul, tractorul, tubul electronic — și acestea nu sînt singurele — au fost inventate și transformate în industrie în aceste decenii. Toate acestea au fost cu adevărat noutăți care au dus la crearea de noi activități și industrii aflate și astăzi la baza dezvoltării economice. În prezent, în cadrul revoluției științifice tehnice contemporane, efortul de cercetare și inovare se concentrează tot mai mult în direcțiile și spre obiectivele impuse de noua etapă, a penuriei de materii prime și resurse energetice. Documentele Congresului al XII-lea, noile direcții ale cercetării privind lărgirea bazei de materii prime și sarcina asumată de a fi, pînă în 1990, independenți din punct de vedere energetic prefigurează, între altele, și noul rol al întreprinderilor, precum și problemele asupra cărora urmează să se concentreze efortul creativ-inovativ al acestora.

Deosebirea dintre inovația începutului secolului XX și inovația ce se cere a fi promovată în actuala etapă considerăm că

Fig. 1

este următoarea: în prezent inovația urmează să fie realizată în cadrul întreprinderilor existente, în timp ce în trecut, odată cu noile inovații, își făceau brusc apariția și întreprinderile care le asimilau. Atunci efortul conducerii se concentra în a face să funcționeze cît mai bine aceste întreprinderi care căpătau proporții tot mai mari, aceasta determinînd de altfel apariția științei conducerii întreprinderilor. Acum aceste întreprinderi există și funcționează. Obiectivele lor însă s-au schimbat și aceste obiective sînt: promovarea noului util, a inovației și implementarea rapidă a acestora în practică. În prezent inovația se extinde în toate unitățile economice și sociale, conducerile acestora fiind obligate, pentru a corespunde noilor cerințe, să dobîndească o nouă capacitate, aceea ca odată cu activitatea curentă, să conducă și să gestioneze și activitățile în domeniul inovațiilor.

Inovațiile creează noi valori de întrebuintare, dar și un potențial nou de acțiune atît în întreprinderile mari, cît și în cele mici. Marile companii din țările avansate, care au apărut în ultimii 25 de ani au provenit din micile întreprinderi care au inițiat și întreținut o mișcare inovatoare. **Experiența mai arată că, în situația în care conducerea nu reușește să stimuleze și să organizeze valorificarea inovației, întreprinderea este condamnată la declin și dispariție, în primul rînd ca urmare a acestei conduceri incompetente și necorespunzătoare noilor sarcini.**

În fig. 1 sînt sintetizate cele de mai sus și îndeosebi decalajele economice și căile reducerii lor.

prof. dr. C. PINTILIE

Valențele organizării

(Urmare din pag. 15)

Rolul disciplinelor de sistem în actul de organizare a muncii

ACTIVITATEA organizatorică trebuie și poate să contribuie la creșterea mai rapidă a productivității muncii, în măsura în care toate deciziile și acțiunile întreprinse sînt riguros fundamentate din punct de vedere tehnico-economic și social-uman și vizează orice proces sau organism de producție în ansamblu, ca un tot unitar, individual — ceea ce, evident, se poate asigura numai printr-o abordare multi și interdisciplinară, sistemică a tuturor componentelor și laturilor producției. Ca urmare, analiza de sistem și ingineria sistemelor, tehnicile și metodele științifice de modelare și optimizare a producției devin parte integrantă a actului de organizare a muncii, care oferă elemente riguroase pentru conceperea, stăpînirea și optimizarea fiecărui sistem de producție. Pe lîngă cunoașterea limbajului, conceptelor și tehnicilor specifice, aplicarea **disciplinelor de sistem** necesită și o reconsiderare a stilului și metodelor de muncă ale organizatorilor și conducătorilor, în raport cu noile mutații și cerințe impuse de progresul tehnic și științific asupra proceselor tehnologice și de muncă și cu complexitatea deosebită a sistemelor „om-mașină-calculator-mediu“. În mod deosebit, analiza de sistem și ingineria sistemelor și, implicit, cibernetizarea producției se impun în cadrul marilor instalații, uzine, întreprinderi, combinate și platforme industriale. Acestea integrează un volum enorm de resurse tehnice și materiale și un important potențial uman, a căror armonizare și dirijare ridică probleme deosebite pe planul organizării și conducerii științifice, atît în ce privește asigurarea funcționării continue, la parametrii op-

timi și în condiții de maximă siguranță și securitate a mașinilor și instalațiilor, cît și în ce privește reparația și întreținerea riguroasă a acestora. Soluționarea acestor obiective strategice necesită ca activitatea organizatorică **proiectivă** și cea **corectivă** să-și dea mîna, să se integreze într-un sistem unitar cu bătaie lungă, în cadrul căruia întregul potențial uman să-și coreleze obiectivele, să interacționeze în permanentă, pe planul fundamentării riguroase a tuturor deciziilor și, mai ales, pentru aplicarea întocmai a acestora.

Desigur, organizarea științifică a muncii devine un instrument important de creștere a eficienței economice, de accelerare a procesului de trecere la o calitate nouă, superioară, în măsura în care este orientată și spre rezolvarea altor probleme și sarcini centrale, ca:

- **proiectarea și aplicarea formelor celor mai ratiionale de diviziune, cooperare și integrare în muncă**, a sistemului optim de profesioniști și de relații între toți membrii colectivului de muncă, pe baza unor psihoprofesiograme, indicatoare tarifare de calificare și descrieri de post corespunzătoare cerințelor producției moderne și exigențelor științifice actuale;

- **organizarea rațională a muncii în schimburi**, îndeosebi în producția cu foc continuu;

- **asigurarea unui sistem eficient de orientare, selecționare, încadrare și promovare în muncă**, de pregătire și perfecționare profesională, astfel încît fiecare om al muncii să se valorifice în întregime;

- **crearea bazelor științifice pentru aplicarea celor mai eficiente forme de cointerese materială și morală a oamenilor muncii**, de participare a acestora la beneficii.

Concepția partidului nostru privind creșterea rolului organizării în progresul multilateral al patriei pune în evidență preocuparea tot mai stăruitoare de a stimula organizarea științifică a muncii, aprofundarea activității organizatorice, practice, de înfăptuire ireproșabilă a deciziilor și hotărîrilor, de întărire a ordinii și disciplinei, ca o cerință primordială a desfășurării cu succes a întregii activități productive.

ÎN CLIMATUL politic și intelectual creat de criza economiei mondiale, industrializarea lumii a treia este considerată printre cauzele, dacă nu ale crizei, cel puțin ale agravării sale. Practicile protecționiste și presiunile exercitate asupra mai multor țări pentru a reduce în mod voluntar exporturile lor, pozițiile mai multor medii sindicale îngrijorate, pe bună dreptate, de deplasarea activităților și dumping-ul social pe scară mondială, au întărit ideea că industrializarea Lumii a Treia este excesivă și prost orientată. Această industrializare este, de asemenea, criticată că nu răspunde nevoilor esențiale ale populației iar în unele organizații internaționale se subliniază că ea a fost realizată în detrimentul dezvoltării agricole, fără să mărească în mod substanțial posibilitățile de utilizare a forței de muncă și favorizând concentrarea veniturilor. Este o teză parțial reluată de către criticii dezvoltării dependente, pentru care industrializarea, concepută într-o anumită manieră, a dezvoltat în pripă urbanizarea și a defavorizat o dezvoltare rurală autentică. Aceste mișcări de opinii, diversificate în plan ideologic, sînt revigorate de creșterea dependenței alimentare a lumii a treia, care relevă absența sau insuficiența interesului acordat în aceste țări politicii agrare, sau pe un plan mai particular, dezvoltării culturilor agricole vitale. În concluzie se poate spune că dacă industrializarea Lumii a Treia nu mai este combătută în

UNELE CONSIDERAȚII PRIVIND INDUSTRIALIZAREA ÎN ȚĂRI MAI PUȚIN DEZVOLTATE (I)

planul principiilor (fiecărei țări îi este recunoscut dreptul să se industrializeze) procesul de industrializare ca atare este puternic criticat în ce privește orientările, mijloacele și rezultatele sale.

Pentru a dobîndi o imagine corectă asupra situației, trebuie să ne întrebăm care este amploarea și care sînt caracteristicile principale ale industrializării actuale în Lumea a Treia, care ar trebui să fie orientările sale și care sînt probabilitățile în ce privește dezvoltarea industrială în profitul popoarelor acestei Lumi?

Sub anume aspecte, industrializarea actuală în Lumea a Treia, este o industrializare limitată, instabilă din punct de vedere comercial, fragilă financiar și tehnologic dependentă. Partea țărilor Lumii a Treia în producția industrială mondială

este de 7%. Nu se pot releva decît 10 țări ale Lumii a Treia (din 123 țări) în care activitatea prelucrătoare realizează mai mult de 20% din produsul intern brut și mai mult de 20% din exporturile globale. Acestea sînt Brazilia, Argentina, Mexicul și Columbia, Egiptul, Coreea de Sud, Taiwan, Honk-Kong, Singapur și Filipine. Nu se pot releva decît 17 alte țări în care această activitate prelucrătoare deține între 15 și 20% din P.I.B. Un număr foarte redus de țări exportă cea mai mare parte din produsele industriale ale țărilor Lumii a Treia (Brazilia, Mexic, Hong-Kong, Coreea de Sud, Taiwan, Singapur și India).

Pentru marea majoritate a țărilor Lumii a Treia industrializarea rămîne un fenomen foarte marginal: în Africa de Nord, de exemplu, nu se pot cita decît puține țări în care procesul industrializării are o relativă importanță. În țările Lumii a Treia, industria alimentară, textilele și confecțiile, industria de băuturi și tutunuri constituie, adesea, partea cea mai mare din producțiile industriale. Numai într-un număr mic de țări structura industrială este efectiv diversificată și include producția de bunuri intermediare și echipament.

Această industrializare, limitată în amploarea sa, este fragilă în planul debușeelor. Industrializările îndreptate spre exporturi au cunoscut rate de creștere substanțiale în cursul ultimilor 15 ani. Dar fragilitatea lor comercială a fost relevată

FIȘE

● La Editura Academiei a fost tipărită recent cartea lui Dimitrie M. Toma, „PLĂTILE FĂRĂ NUMERAR ÎN ROMANIA”. Cantonat într-un domeniu de strictă specialitate, volumul își propune să abordeze, în manieră complexă – atât istorică cît și analitică – funcțiile și

perspectivele plăților fără numerar în cadrul economiei socialiste românești. Sistem de plată cu vechi tradiții în practica activităților economice, plata fără numerar se constituie în cadrul economiei socialiste ca o formă specială a relațiilor bănești în procesele de circulație a mărfurilor, a executării lucrărilor și prestării serviciilor, a redistribuției fondurilor și acumulării etc.; acestea contribuie la eliberarea unor însemnate cantități de bani în numerar, pentru circulație, determinînd, pe această cale, creșterea operativității în efectuarea plăților și reducerea substanțială a volumului de muncă. După cum se subliniază în lucrare prin intermediul plăților fără numerar se realizează evidența și controlul producției și repartiției în cadrul economiei naționale. Pe această bază, și pentru a crește tot mai mult oportunitatea acestui sistem de plăți la sporirea eficienței economice autorul subliniază că se impune o cît mai riguroasă selecție și utilizare a modalităților de plată fără numerar – în funcție de specificul unităților economice și de obiectivele prevăzute pentru fiecare etapă de dezvoltare.

Productivitatea sferei neproductive

● În Editura Academiei de Științe a R.P. Bulgaria (Sofia, 1979) a apărut cartea IKONOMICESKI PROBLEMI NA IZVIN-PROIZVODSVENATA SFERA (Problemele economice ale sferei neproductive), semnată de Violeta Samardjieva. Autoarea subliniază rolul sferei neproductive, ca unul din factorii importanți în înfrățirea procesului de reproducție a forței de muncă. În etapa actuală a creșterii economice, arată V. S., cînd rolul factorilor extensivi este mult diminuat, se impune îmbunătățirea calitativă a forțelor de producție, inclusiv a forței de muncă. În această perspectivă, învățămîntul, cultura, ocrotirea sănătății, cultura fizică și sportul, organizarea odihnei etc., contribuie în tot mai mare măsură la dezvoltarea multilaterală a economiei.

Autoarea opinează că izvorul avuției naționale nu provine numai din munca celor ocupați în sfera productivă, ci și din activitățile legate de dezvoltarea și perfecționarea individului în societate. Un rol primordial revine astfel învățămîntului – cu

cele două funcții ale sale: socială și economică. În condițiile revoluției tehnico-științifice, pentru a-și îndeplini rolul complex, sistemul de învățămînt trebuie să reflecte mutațiile care au intervenit în știință, în tehnică, în producție.

„Industrie de idei”

● Declanșată în anii imediat următori celui de al doilea război mondial, perioada de declin a orașului New York pare să se apropie de sfîrșit – opinează Blake Fleetwood în articolul „New York redivivus” publicat, în 1979, în THE NEW YORK TIMES MAGASINE. Această revigorare se bazează, asemeni tuturor marilor metropole ale lumii, pe sporirea fără precedent a activităților turistice – după industria textilă turismul a devenit, în cazul New Yorkului, a doua sursă de venituri și de noi locuri de muncă. În același timp, susține B.F., cunoscutul oraș american este pe cale să-și schimbe radical baza economică: de la o industrie producătoare de bunuri la o industrie prestatoare de servicii și producătoare de idei. Aceste ample mutații structurale pun

de o veritabilă criză a deubeșelor pe care au suferit-o, în grade variate, pornind de la stagnarea economiilor capitaliste dezvoltate și la protecționismul rezultat. Un al doilea aspect al fragilității acestui tip de industrializare decurge din faptul că firmele transnaționale joacă un rol activ în desfășurarea proceselor de industrializare.

Trei probleme principale merită să fie amintite :

a) Firmele transnaționale investesc de preferință în țările puternic exportatoare : partea de investiții străine dirijată spre aceste țări este în creștere : ea s-a ridicat de la 36,5% la 40,6% în totalul investițiilor. Partea îndreptată spre „paradișele” fiscale s-a ridicat de la 7 la 13% între 1967 și 1975.

b) Firmele transnaționale investesc de preferință în industriile prelucrătoare : se constată că aceste industrii atrag o parte în creștere a investițiilor străine, îndeosebi în Asia și America Latină, Japonia, R.F.G. și Statele Unite consacra respectiv 50,8%, 60,4% și 39,1% din investițiile lor în țările Lumii a Treia, în sectoarele respective.

c) Investițiile în sectoarele exportatoare : se constată astfel că în 1974, partea firmelor transnaționale în exporturile industriale a fost de 31,4% și 90% pentru mașini și aparate electrice respectiv componente electronice. În consecință se poate afirma că nivelul, orientările și valorificarea producției industriale depind

de strategia globală a firmelor și nu de potențialitățile și nevoile țărilor primite.

Pe de altă parte este netă și fragilitatea comercială a industriilor de substituire a importurilor. În Africa de Nord, de exemplu, accesul la consumul produselor industriale locale (industria alimentară, de confecții, textilă, de băuturi, tutun) este posibil doar pentru un sector foarte redus din populația urbană de funcționari sau lucrători calificați. Venitul bănesc al imensei majorități a populației este insuficient pentru a permite accesul la produsele lactate, medicamente, textile etc... și producția industrială este organizată pentru a satisface nevoile ramurii superioare de personal. O asemenea industrializare constituie rezultatul unei anume dinamici de dezvoltare socială postcolonială și a raporturilor privilegiate între clasele medii (reduse ca pondere în total și ca număr) și stat.

Dependența tehnologică a industrializărilor din Lumea a Treia este cunoscută : ea este întemeiată pe importul repetat de cunoștințe, competențe și echipament. În 1977 țările din Lumea a Treia au importat de 14 ori mai multe produse mecanice și electrice decât volumul de asemenea produse pe care l-au exportat și dacă nivelul respectiv se calculează fără câțiva mari exportatori de aceste tipuri de bunuri (Singapore, Coreea de Sud, Hong-Kong, Brazilia) acest raport se ridică la 200. *) Un calcul valoric pune în evidență că aceste țări au importat un

volum mai ridicat de utilaje textile decât volumul produselor textile exportate spre țările din Nord. Dependența tehnologică este cu atât mai ascuțită cu cât adesea circulația de echipament, cunoștințe, competențe, se face în interiorul firmelor transnaționale atunci când ele conduc mișcarea de industrializare. Opacitatea pieței tehnologice este în acest caz aproape totală : echipamentul și produsele intermediare provin cel mai adesea din țările de origine dacă nu de la filialele firmelor transnaționale.

prof. A. BENACHENHO *)

*) Profesor la Universitatea din Alger, secretar general al Asociației economiștilor din „Lumea a Treia”.

*) Ponderea exporturilor prelucrate ale Lumii a Treia în exporturile totale de produse prelucrate este de 7,6%. În același timp, exporturile respective dețin 14% din exporturile totale ale țărilor Lumii a Treia și 28% din exporturile ne-energetice. Exporturile țărilor Lumii a Treia se ridică numai la nivelul de 10% din exporturile totale de produse prelucrate ale țărilor industrializate cu economie de piață, asigurând numai 2% din consumul lor din aceste produse. În plus, importurile țărilor industrializate pentru consumul respectiv sînt constituite dintr-un număr limitat de produse.

*) Ponderea țărilor din lumea a treia în exporturile globale de produse mecanice și electrice a crescut între 1963 și 1977 de la 0,6% la 2,2%. În același interval de timp importurile respective provenind din țările cu economie de piață au crescut de la 80,7 la 92% din totalul importurilor de produse. Să notăm, de asemenea, că performanțele de export de bunuri mecanice și electrice sînt adesea legate de activitatea firmelor transnaționale.

în evidență elemente noi, esențiale. „În inima fiecărui mare oraș al lumii, se subliniază în articol, există un nucleu de oameni erudiți și cu un înalt grad de calificare specializată care trăiesc într-un fel sau altul, de pe urma ideilor. Centrul în care au loc astfel de tranzacții (marele oraș) poate fi comparat cu un angrenaj care produce, prelucurează și comercializează produse ale inteligenței specializate. Iar industria ideilor se dezvoltă mult mai rapid decât industria propriu-zisă”. Polarizînd, într-o măsură tot mai mare, specialiști de înaltă calificare, „producători de idei” New Yorkul, afirmă B.F. este pe cale să devină, în virtutea acestor atuuri, o adevărată capitală a lumii.

Evoluții și tendințe.

● O creștere a produsului intern brut de 5% (de la 220 743 în 1978 la 269 000 miliarde de lire în 1979) și sporirea cu circa 8 procente a exporturilor (de la 54 188 în 1978 la 68 500 miliarde de lire în anul 1979) constituie argumente puternice în a considera evoluția economiei italiene, în anul 1979, drept po-

zitivă — susține Innocenzo Cipolitta în studiul „Conjuncture de l'economie italienne” publicat în numărul din 15 februarie 1980 al revistei „CHRONIQUES” D'ACTUALITE DE LA S.E.D.E.I.S.". Sporirea exporturilor — indicator semnificativ pentru evaluarea competitivității unei economii naționale — a fost stimulată, în cazul Italiei, pe de o parte de devalorizarea monedei naționale iar pe de altă parte, și într-o măsură mult mai importantă, de structura producției industriale orientată spre ramura bunurilor de consum — textile, îmbrăcăminte, încălțăminte. Un alt sector important — se arată în articol — l-a constituit turismul : cu o creștere de 10% acesta a acoperit, prin încasările valutare, mai mult de o jumătate din deficitul petrolifer al țării. Această situație favorabilă, notează I.C., a determinat o înviorare a investițiilor care au fost orientate cu precădere spre bunurile de echipament — 6,5%, și construcții — 2,3%. La orizontul anului 1980, perspectivele de dezvoltare a economiei italiene se prezintă însă mai puțin optimiste. Obstacolul principal care trebuie surmontat, se subliniază în studiu, îl consti-

tue asigurarea cu energie a țării și în mod deosebit dependența Italiei față de petrol, materie primă de bază ce devine tot mai scumpă.

Al. Ungureanu

ORASELE DIN MOLDOVA

STUDIU DE GEOGRAFIE ECONOMICA

● Rod al unor minuțioase și îndelungate investigații, volumul „ORASELE DIN MOLDOVA — STUDIU DE GEOGRAFIE ECONOMICA”, semnat de Al. Ungureanu și tipărit recent la EDITURA ACADEMIEI, continuă, în cadrul deosebit de bogat și dinamic pe care îl oferă procesul urbanizării în România de astăzi, preocupările statornice pe care o pleadă de reputați geografi, între care V. Tufescu, M. Al. Rădulescu, I. Gugiuman — le-au vădit de-a lungul anilor pentru cunoașterea cit mai profundă

FIȘE

a geografiei naționale. Autorul abordează studiul așezărilor urbane din nord-estul României într-o viziune complexă, urmărind, deopotrivă, influențele factorilor economici, istorici, sociali, naturali. Din punct de vedere geografic, demersul este orientat cu prioritate asupra raporturilor cauzale de ordin spațial, elemente ce pot oferi un cadru explicativ adecvat pentru evoluția urbanizării unor orașe. Sînt urmărite în această perspectivă raporturile dintre oraș și condițiile naturale, dintre oraș și zona sa de influență rurală, interrelațiile ce se afirmă în procesul dezvoltării între diferitele componente ale orașului. Prin maniera de tratare a problemelor, volumul pune în evidență specificul regional al orașelor din Moldova, modul în care acestea se integrează în sistemul de așezări urbane și rurale din teritoriul național; datele cuprinse în lucrare oferă însă, în aceeași măsură, o bază informațională utilă pentru acțiuni practice.

13

REPRODUCȚIA SOCIALISTĂ

Continuăm publicarea consultațiilor pentru candidații la examenul de admitere în învățământul economic superior, elaborate pe baza Programei Ministerului Educației și învățământului, de către cadrele catedrei de Economie politică de la Academia de Studii Economice din București, sub conducerea prof. univ. dr. N. N. Constantinescu, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România.

SOCIETATEA umană, pentru a exista, trebuie să producă în permanență. Ea nu poate înceta să producă, după cum nu poate înceta să consume. De aceea, procesul de producție a bunurilor materiale are un caracter continuu, reînnoindu-se mereu. **Reluarea continuă a procesului de producție se numește reproducție.** Karl Marx arată că „Privit în conexiunea sa continuă și în fluxul neîntrerupt al reînnoirii sale, orice proces de producție social este deci, în același timp, un proces de reproducție“. În fiecare orînduire social-economică, reproducția are trăsături determinate de relațiile de producție dominante în societate.

Reproducția poate fi simplă sau lărgită. **Reproducția simplă este reluarea procesului de producție la aceeași scară, cu aceeași cantitate de mijloace de producție și forță de muncă, plusprodusul fiind folosit în întregime pentru consumul individual.** **Reproducția lărgită constă în reluarea procesului de producție pe scară mai mare, cu o cantitate sporită de mijloace de producție și forță de muncă, prin folosirea unei părți a plusprodusului.**

Reproducția are un caracter complex, presupunînd interacțiunea mai multor sfere și anume: producția, repartiția, schimbul, consumul. Între aceste sfere se stabilesc relații multiple, complexe. Rolul determinant revine producției, totodată asupra producției acționează și repartiția, schimbul și consumul. Sferile reproducției evoluează și se diversifică sub influența unor factori materiali și economico-sociali. Socialismului îi este specifică reproducția lărgită înfăptuită planificat, în ritm înalt, pe baza mobilizării și valorificării superioare a resurselor materiale și de muncă. Toate acestea au loc în condițiile concordanței relațiilor de producție socialiste cu caracterul și nivelul forțelor de producție, în conformitate cu legea economică fundamentală a socialismului și cu condițiile specifice din fiecare țară. **Reproducția socialistă lărgită este procesul planificat de reluare continuă pe scară lărgită a producției de bunuri materiale, serviciilor, asigurînd sporirea venitului național pe locuitor, creșterea cantitativă, și calitativă a forței de muncă ocupate și perfecționarea neîncetată a relațiilor de producție socialiste, corespunzător dezvoltării multilaterale și permanente a forțelor de producție.**

Reproducția lărgită poate fi de două tipuri: 1) **reproducția lărgită extensivă**, care se înfăptuiește pe seama creșterii volumului mijloacelor de producție și a cantității de forță pe muncă și 2) **reproducția lărgită intensivă**, care are loc pe baza creșterii productivității muncii și a eficienței utilizării mijloacelor de producție.

Raportul dintre aceste două tipuri ale reproducției lărgite evoluează de la o etapă la alta. În țara noastră, în anii edificării socialismului s-au obținut succese importante în dezvoltarea potențialului productiv, în înzestrarea tehnică a muncii, creîndu-se condiții pentru ca în prezent să sporească rolul factorilor calitativi în dezvoltarea economico-socială. „**O problemă centrală a întregii industrii — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congresul al XII-lea al partidului — este înfăptuirea unei cotituri radicale în domeniul calității produselor, al îmbunătățirii performanțelor lor tehnice.** În acest sens productivitatea muncii va realiza creșteri mai accentuate, urmînd ca în cincinalul 1981—1985 să asigure circa 80% din sporul venitului național; se va ridica nivelul tehnic și calitativ al întregii producții materiale, va crește rapid eficiența fondurilor fixe, se vor reduce mai accentuat cheltuielile de producție, îndeosebi cele materiale.

Componentele principale ale reproducției sînt: a) reproducția produsului social; b) reproducția forței de muncă; c) reproducția relațiilor de producție. Reproducția presupune în același timp și reproducerea condițiilor echilibrului ecologic dinamic, fără de care se îngustează posibilitățile de bază ale desfășurării ei.

Reproducția produsului social

TOTALITATEA bunurilor materiale create într-o țară în decursul unei perioade de timp date, de obicei un an, constituie produsul social. Sub aspect natural-material produsul social se compune din mijloace de producție (inclusiv serviciile de producție) și din bunuri de consum (bunuri materiale și unele servicii de consum). Sub aspect valoric, produsul social este alcătuit din valoarea mijloacelor de producție consumate pentru producerea lui, valoarea produsului creat de munca pentru sine și valoarea produsului creat de munca pentru societate. Corespunzător împărțirii produsului social în mijloace de producție și bunuri de consum, producția socială se împarte în două mari sectoare: **sectorul I**, al producției mijloacelor de producție și **sectorul II**, al producției bunurilor de consum. Sectorul I se divide în două subdiviziuni: producția mijloacelor de producție pentru producerea mijloacelor de producție și producția mijloacelor de producție pentru producerea bunurilor de consum.

La sfîrșitul unui proces de producție se obține o anumită cantitate de bunuri materiale (oțel, cărbune, mașini, țesături etc.). Pentru ca în continuare să se producă asemenea bunuri materiale, în cantitate mai mare, trebuie să aibă loc anumite procese și anume:

1. **Realizarea produsului social**, adică mișcarea permanentă a tuturor componentelor lui în formă materială și valorică de la producție la consum, prin intermediul repartiției și schimbului.

Schimbul sau circulația mărfurilor are loc între unitățile economice din interiorul fiecărui sector al producției sociale precum între cele două sectoare, ca și între unitățile economice, pe de o parte, și populație, pe de altă parte. Astfel, se asigură în permanență legătura între producție, repartiție și consum prin intermediul circulației mărfurilor. Datorită existenței producției de mărfuri în socialism, circulația mărfurilor include și mijloacele de producție și bunurile de consum.

Deplasarea mărfurilor de la producție la consum prin intermediul banilor poartă denumirea de **circulația mărfurilor**. În țara noastră distingem circulația mărfurilor pe piața internă și pe piața externă. Piața internă exprimă totalitatea relațiilor de vânzare-cumpărare care au loc în interiorul economiei naționale. Piața externă exprimă totalitatea relațiilor privind schimbul de mărfuri și servicii între țara noastră și alte țări.

2. **Reproducția lărgită a produsului social presupune asigurarea unor corelații între cele două sectoare ale producției sociale.** Aceste corelații au fost demonstrate de K. Marx în opera sa fundamentală „Capitalul“, atît pentru reproducția simplă, cît și pentru cea lărgită. Ulterior, V.I. Lenin, a dezvoltat aceste corelații luînd în considerație noile condiții ale evoluției economico-sociale. În cazul reproducției socialiste lărgite, corelațiile menționate sînt:

$$\begin{aligned} I(r+p) &> II(f) \\ I(f+r+p) &> I(f) + II(f) \\ I(r+p) + II(r+p) &> II(f+r+p) \end{aligned}$$

în care: I = sectorul producției mijloacelor de producție; II = sectorul producției bunurilor de consum; f = valoarea mijloacelor de producție consumate; r = valoarea produsului necesar sau a produsului creat de munca pentru sine; p = valoarea plusprodusului sau valoarea produsului creat de munca pentru societate.

Aceasta înseamnă că pentru înfăptuirea normală a reproducției socialiste lărgite trebuie ca:

a) sectorul I să creeze mijloace de producție atît pentru înlocuirea mijloacelor de producție consumate, cît și pentru reluarea pe scară lărgită a producției în ambele sectoare;

b) sectorul II să creeze bunuri de consum pentru satisfacerea necesităților oamenilor muncii din ambele sectoare. Trebuie să aibă în vedere atît necesitățile de consum ale lucrătorilor

deja existenței cit și ale celor intrați pentru prima oară în producție;

c) sectorul I și sectorul II să producă bunurile necesare și pentru consumul din sfera neproductivă și pentru acoperirea rezervelor de stat.

În interacțiunea dintre cele două sectoare ale producției sociale, rolul determinant îl are sectorul I — producția mijloacelor de producție. Dezvoltarea prioritară a sectorului I față de sectorul II are un caracter legic. Legea economică comună care guvernează raportul dintre dezvoltarea sectorului I și a sectorului II în condițiile reproducției largite este **legea creșterii cu precădere a producției mijloacelor de producție față de producția bunurilor de consum**. Ea are un caracter obiectiv și istoric. Creșterea cu precădere a sectorului I este o necesitate pentru țările care îndeplinesc reproducția largită și îndeosebi pentru cele care se industrializează. Ea își găsește expresia în industrializarea socialistă a țării — obiectivul central al politicii economice promovată de partidul și statul nostru, prin care se asigură dezvoltarea proporțională echilibrată, în ritm înalt a complexului economic național unitar. Creșterea cu precădere a producției mijloacelor de producție a fost și rămâne esența industrializării socialiste a țării noastre. În perioada 1951—1978, producția industriei de mijloace de producție (grupa „A”) a sporit într-un ritm mediu anual de 14,1%, iar producția industriei de bunuri de consum (grupa „B”), într-un ritm mediu anual de 10,4%. Această lege acționează în contextul realităților economiei românești, al nevoilor țării în diferite perioade.

Reproducția forței de muncă

REPRODUCȚIA socialistă largită include ca o componentă importantă reproducția largită a forței de muncă.

Reproducția largită a forței de muncă înseamnă refacerea și menținerea capacității de muncă a lucrătorilor ocupați în producție și în domeniul social-cultural, mărirea planificată a numărului lucrătorilor ocupați, concomitent cu creșterea calificării lor profesionale, ca și repartizarea și utilizarea rațională a lor. Reproducția largită a forței de muncă are o latură cantitativă și alta calitativă.

Latura cantitativă presupune mărirea numărului lucrătorilor ocupați în ramurile și întreprinderile sferei productive, atât cele existente cit și cele noi care apar sub influența progresului tehnico-științific. Sursele principale pentru acoperirea acestui necesar sînt:

1. Sporirea naturală a resurselor de muncă. În prezent, R.S. România are o populație de 22,1 milioane de locuitori. Se prevede ca populația țării noastre să ajungă în 1985 la 23,4—23,7 milioane, iar în anul 1990 la circa 25 milioane de locuitori.

2. Atragearea în producție a unor persoane apte de muncă, dar încă neincadrate, cum ar fi: femeii casnice, cei care încheie stagiul militar.

3. Eliberarea unui număr de persoane din agricultură și din alte sectoare de activitate pe baza introducerii mecanizării complexe și automatizării. Aceasta constituie o sursă pentru creșterea numărului lucrătorilor în industrie și alte ramuri neagricole.

Dezvoltarea și modernizarea economiei românești au determinat mărirea considerabilă a populației ocupate, concomitent cu îmbunătățirea structurii ei. La sfîrșitul anului 1979 populația ocupată în economia noastră națională a fost de 10,3 milioane persoane, urmînd ca în anul 1985 să crească la 11,5 milioane, iar în anul 1990 la 11,8—12,0 milioane. Populația ocupată în industrie și în celelalte ramuri neagricole la sfîrșitul anului 1979 a reprezentat 69% din totalul populației ocupate în economia națională, față de 62% în anul 1975, urmînd ca în anul 1985 să crească la 78%, iar în anul 1990 la 85%.

Latura calitativă a reproducției largite a forței de muncă presupune calificarea lucrătorilor și creșterea permanentă a calificării pe fondul ridicării gradului de cultură generală a oamenilor muncii, al îmbunătățirii structurii profesionale, precum și al utilizării eficiente a forței de muncă.

Calificarea lucrătorilor potrivit cerințelor economiei naționale se realizează prin: a) sistemul de învățămînt; b) calificarea la locul de muncă. Prin **sistemul învățămîntului profesional**, mediu de specialitate și superior se asigură formarea unui număr important de cadre cu o temeinică pregătire profesională și politică. Concomitent, **calificarea la locul de muncă** contribuie în bună măsură la formarea profesională a lucrătorilor, corespunzător condițiilor concrete ale economiei noastre naționale.

În R.S. România, sistemul național de perfecționare a forței de muncă are la bază principiul formării permanente a cadrelor sub forma **reciclării profesionale a tuturor oamenilor muncii din unitățile socialiste**. Aceasta se află în concordanță cu cerințele mereu sporite față de calitatea forței de muncă pe care le presupune revoluția tehnico-științifică contemporană.

În strînsă legătură cu pregătirea și perfecționarea forței de muncă se află stabilirea anumitor proporții între categoriile de lucrători pregătiți printr-o formă sau alta, repartizarea judicioasă a lor pe întreprinderi, ramuri, teritorii etc., cu alte cuvinte, **utilizarea rațională a forței de muncă**.

Reproducția relațiilor de producție

RELĂȚIILE de producție constituie forma socială a producției, cadrul general în care se îndeplinește reproducția forțelor de producție. Între forțele de producție și relațiile de producție există o legătură dialectică. Mutațiile de ordin cantitativ, calitativ și structural ce se petrec în domeniul forțelor de producție influențează direct relațiile de producție.

Relațiile de producție, înțelese ca unitate a raporturilor sociale din producție, repartiție, schimb și consum sînt influențate nemijlocit de mutațiile importante din cadrul economiei noastre naționale cum ar fi: îmbunătățirea structurii pe ramuri, repartizarea judicioasă a forțelor de producție pe teritoriul țării, perfecționarea structurii profesionale și a conținutului calificării, introducerea în producție a celor mai avansate realizări ale științei și tehnicii, îmbunătățirea condițiilor de muncă și ridicarea productivității, ameliorarea mediului ambiant etc.

Partidul și statul nostru desfășoară o activitate susținută pentru perfecționarea conștientă, planificată a relațiilor de producție în concordanță cu nivelul și caracterul forțelor de producție.

Reproducția relațiilor de producție socialiste cuprinde: a) reproducția largită a relațiilor de proprietate; b) reproducția relațiilor de colaborare tovarășească și ajutor reciproc; c) dezvoltarea și perfecționarea relațiilor socialiste de repartiție; d) reproducția largită a relațiilor de consum.

a) Reproducția largită a relațiilor de proprietate include atât dezvoltarea proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție în ambele forme (de stat și cooperatistă) cit și creșterea proprietății personale asupra bunurilor de consum. Acest proces necesită sporirea obiectului proprietății socialiste, întărirea, dezvoltarea și apărarea proprietății socialiste, creșterea gradului de socializare și concentrare a producției, precum și creșterea proprietății personale asigurată de dezvoltarea proprietății socialiste.

b) Reproducția relațiilor de colaborare tovarășească și ajutor reciproc presupune: lărgirea schimbului socialist de activități între clase și pătri sociale, între membrii societății, dezvoltarea diviziunii sociale a muncii, mărirea gradului de specializare și cooperare în producție, sporirea participării directe și eficiente a oamenilor muncii la conducerea vieții economico-sociale, întărirea unității moral-politice și coeziunii întregului popor.

c) Dezvoltarea și perfecționarea relațiilor socialiste de repartiție înseamnă creșterea cointeresării materiale a oamenilor muncii în rezultatele activității lor, utilizarea rațională a veniturii naționale pentru dezvoltare și consum, repartizarea judicioasă a fondului de consum în fond de consum individual și fond de consum social.

d) Reproducția largită a relațiilor de consum include: sporirea consumului productiv și neproductiv în corelație directă cu productivitatea muncii, sporirea cererii solvabile, determinarea științifică a necesităților de consum etc.

Dezvoltarea și perfecționarea continuă a forțelor și a relațiilor de producție necesită **perfecționarea metodelor de organizare a muncii și producției, a conducerii și planificării economiei naționale**. Prin perfecționarea acestor metode se creează un cadru mai favorabil pentru reluarea procesului de producție la un nivel mereu mai ridicat și mai eficient. În acest context se înscriu și măsurile aplicate în urma hotărîrilor Plenarei C.C. al P.C.R. din martie 1978, de perfecționare a mecanismului economico-financiar, mecanism la temelia căruia a fost așezat principiul autoconducerii muncitorești și autogestunii unităților economice.

Asigurarea concordanței relațiilor de producție cu nivelul și caracterul forțelor de producție constituie o preocupare esențială a partidului și statului nostru, datorită faptului că și în socialism forțele de producție reprezintă latura determinantă, cea mai dinamică a producției sociale. Perfecționarea relațiilor de producție este un proces ce se îndeplinește în mod planificat, conștient, prin măsuri sistematice întreprinse de organele de partid și de stat. Acest proces nu exclude posibilitatea ivirii unor contradicții, neantagoniste însă, între relațiile de producție și forțele de producție, a căror rezolvare asigură perfecționarea relațiilor de producție și creșterea acțiunii lor stimulatoare asupra dezvoltării forțelor de producție.

conf. dr. Dumitru CIUCUR

INTREBĂRI

1. Ce este reproducția socialistă largită și care sînt principalele ei componente?
2. Ce este produsul social și din ce se compune acesta sub aspect natural-material și valoric?
3. În ce constă realizarea produsului social și ce corelații presupune aceasta?
4. Ce înseamnă reproducția forței de muncă și care sînt laturile ei?
5. Ce înseamnă reproducția relațiilor de producție socialiste și ce cuprinde aceasta?

DATE DE PROGNOZĂ

Un sondaj asupra perspectivelor progresului tehnic *)

PERSPECTIVA UNOR ELABORĂRI TEHNICE

Domeniul și tema	Descoperirea principiului		Oportun. econ. a aplicării		Utilizarea pe scară largă	
	1975	1978	1975	1978	1975	1978
XI. Chimicale și medicamente						
— Instalații care nu poluează mediul înconjurător	1985	1982	1990	1990	2000	2000
— Folosirea fermenților în producția unei serii de chimicale	1975	1980	1975	1986	1990	1990
— Proces economic de desalinizare a apei marine	1980	1985	1981	1990	2000	2050
— Traductori cu senzori pentru un domeniu mai larg de temperaturi și presiuni, utilizabili și în medii agresive	1980	1985	1982	1990	1985	1995
— Metode științifice fundamentale de îndepărtare a gunoii din orașe	1980	1985	1985	1990	1997	2000
— Purificarea aerului prin metoda absorbției de către săruri topite	1985	1985	1997	1993	2010	2005
— Medicamente pentru prevenirea și tratarea cancerului	1983	1990	1985	1990	1995	1995
— Procedee chimico-terapeutice de răsturnare a cursului maladiei	1984	1990	1985	1991	1990	2000
— Reglarea eficientă a poftei de mâncare și a greutății corporale	1980	1990	1983	1990	1990	2000
— Medicamente noi, obținute din moluște, corali și alge	1980	1985	1986	1990	2000	1995
— Imunizare eficientă împotriva virozelor	1980	1990	1983	1992	1995	1995
— Biopreparate pentru tratarea bolilor psihice	1982	1990	1985	1991	1995	2000
— Înlocuitor eficient al singelui	1982	2000	1990	2000	1995	2010
— Reglarea eficientă a proceselor de odihnă și somn	1985	1990	1990	2000	2000	2005
— Modificarea stării timpului	1985	2000	2000	2010	2020	2025
— Metode chimice de stimulare a memoriei și a proceselor de cunoaștere	1990	1990	2000	1995	2000	2005
— Producția în cantități mici de substanțe (vaccinuri, cristale) în laboratoare orbitale	1985	2000	2010	2015	2050	2030
— Procedee chimice de modificare a unor caracteristici ereditare (pe baza ingineriei moleculare)	1990	1990	2000	1998	2020	2010
— Metode chimice de control al procesului de îmbătrânire	1995	1995	2000	1999	2009	2010
— Medicamente pentru sporirea capacităților intelectuale	2000	2000	2005	2010	2015	2020
— Biostimulatori ai creșterii organelor și membrilor	2025	2000	2035	2020	2075	2040
— Producție comercială de chimicale din gaze naturale și cărbune	1975	1983	1985	1990	1995	1995
— Mase plastice care nu îmbătrânesc	1975	1983	1982	1985	1990	1990
— Pesticide pe bază de steroizi	1930	1935	1990	1995	2000	2002
— Medicament de folosință îndelungată pentru stoparea evoluției cancerului	1990	1993	1990	1995	1995	2000
— Procese de obținere a clorului, aluminiului și carbidului, cu consum redus de energie	1989	1990	1990	1996	2000	2005
— Utilizarea ulteiurilor vegetale și a grăsimilor animale ca înlocuitori ai petrolului în producția unei serii de articole	1982	1990	1995	2000	2020	2015
— Instalații industriale, chimice plutitoare și submersibile (locuite sau nelocuite)	1985	1990	1992	2003	2000	2015
— Folosirea comercială a hidrogenului drept combustibil	1990	1990	2000	2000	2030	2010
— Noi metode de determinare a caracterului cancerigen al compușilor chimici și a pericolului mutațiilor pe care le pot genera	...	1984	...	1985	...	1990
— Crearea unor substanțe de îndulcire, arome și condimente nenocive, cu un conținut redus de calorii	...	1984	...	1988	...	1995
XII. Medicină, biologie și ocrotirea sănătății						
— Contactul electronic direct cu creierul și stimularea acestuia	1980	1985	1990	1992	2015	2000
— Display-uri multifuncționale pentru înregistrarea stării organismului	1975	1973	1977	1985	1985	1998
— Diagnosticarea malformațiilor fătului în faza uterină	1975	1976	1975	1978	1977	1985
— Diagnosticarea tumorilor creierului cu ajutorul ultrasunetelor	1975	1979	1980	1982	1984	1985
— Folosirea criogeniei în medicină	1975	1971	1975	1980	1984	1985
— Bancă de organe pentru transplantare	1975	1980	1978	1988	1982	1992
— Dirijarea eficientă și inofensivă a sterilității-conceperii	1975	1984	1980	1992	1990	1992
— Procedee de accelerare a sudurii fracturilor	1975	1978	1980	1982	1980	1988
— Suprimarea senzației de durere cu ajutorul unor sisteme electronice, generatoare de impulsuri	1977	1978	1992	1984	1995	1985
— Medicamente noi, preparate din alge, corali sau moluște	1979	1978	1985	1990	1990	1995
— Elementi bioenergetici	1982	1990	1986	2016	1990	2042
— Materiale care nu dau naștere la trombuși	1975	1978	1975	1995	1975	2025
— Proteze electronice	1975	1978	1976	1984	1977	2000
— Reglarea poftei de mâncare și a greutății corporale	1976	1985	1980	1992	1985	1995
— Procedee chimico-terapeutice de răsturnare a cursului maladiei	1975	1978	1975	1983	1981	1988
— Dirijarea procesului de imunizare	1980	2000	1995	2000	2000	2000
— Trasplantarea nucleului celulei umane	1985	1990	1990	1991	2020	1992

(Continuare în pag. 30)

*) Primele trei părți ale sondajului s-au publicat în nr. 14, 15 și 16/1980 ale revistei

OPRIREA NEÎNTÂRZIATĂ A CURSEI ÎNARMĂRILOR — OPȚIUNE VITALĂ A EPOCII NOASTRE

ESTE O REALITATE că în ultimii ani și cu deosebire în ultima vreme, situația internațională s-a înrăutățit considerabil, punând grav în primejdie cauza păcii și independenței popoarelor, datorită intensificării politicii imperialiste de forță și dictat, de dominație și amestec în treburile interne ale altor state, de reîmpărțire a sferelor de influență, toate acestea pe fondul agravării fenomenelor crizei economice mondiale.

Relevind pericolul pe care actuala situație — amintind prin multe din componentele sale, de cea existentă în preajma unor grave conflagrații mondiale — îl reprezintă nu numai pentru întoarcerea la războiul rece, dar și pentru izbucnirea de noi conflicte, inclusiv a unui război distrugător, partidul și statul nostru — în spiritul unei înalte responsabilități față de destinele omenirii — consideră că nu există în prezent răspundere politică mai înaltă decât aceea de a face totul pentru a opri accentuarea încordării internaționale, pentru rezolvarea tuturor litigiilor, oricât de complicate ar fi ele, pe calea tratativelor politice, pentru renunțarea cu desăvârșire la forță, la amenințarea cu forța, la folosirea căilor militare, la orice fel de presiuni care să afecteze independența și suveranitatea vreunui stat. Cerință istorică obiectivă a asigurării păcii și progresului tuturor popoarelor, unică alternativă rațională pentru supraviețuirea civilizației umane, destinderea — care așa cum s-a văzut, este departe de a fi un proces ireversibil și are un caracter fragil — presupune respectarea independenței fiecărui popor, neamestecul în treburile interne ale altor state, dreptul popoarelor de a-și cuceri și consolida independența națională, de a realiza transformările sociale pe care le doresc.

Realitatea avertizează popoarele că deoarece destinderea are un caracter global, indivizibil, orice încălcare a dreptului sacru al fiecărei națiuni de a fi deplin stăpână pe destinele sale, de a-și hotărî singură calea dezvoltării, în orice regiune a globului s-ar produce, poate oricând da naștere unei conflagrații de proporții mondiale, în care — în condițiile existenței unor arsenale militare imense, cu o putere distructivă inimaginabilă — nu s-ar mai putea discerne între învinși și învingători. Această constatare este cu atât mai valabilă pentru continentul european, dat fiind că aici sînt concentrați astăzi factori generatori de mari primejdii pentru destinele tuturor popoarelor lumii. În Europa se afla față în față cele două blocuri militare opuse, a căror existență reprezintă o sursă permanentă de încordare și animozități, pe continentul nostru se află cele mai mari efective militare, avînd în dotare două treimi din totalul tancurilor, avioaneelor de luptă, navelor și submarinelor de război ale lumii; tot aici se află cele mai numeroase baze militare, dotate cu cele mai puternice arme de distrugere în masă. Din cele 50 000 de arme nucleare existente la ora actuală în lume, cea mai mare parte sînt depozitate în țările europene ori sînt instalate pe platforme de lansare îndreptate spre Europa. Puterea distructivă a acestor arme este suficientă pentru a putea ucide de 200 ori fiecare locuitor al continentului.

Confruntată cu realitatea spiralei iraționale a cursei înarmărilor și cu perspectiva unui holocaust mondial ce ar putea fi declanșat ca urmare a continuării acesteia, rațiunea umană nu poate decât să respingă escalada inumană și absurdă a armelor și să opteze pentru trecerea hotărîtă la înfăptuirea dezarmării și păcii — opțiune vitală a epocii în care trăim.

Dar cursa înarmărilor, care a atins dimensiuni fără precedent în istoria, nu reprezintă doar un pericol imens pentru viitorul omenirii. Ea a afectat și afectează zi de zi dezvoltarea social-economică a popoarelor reprezentînd, în fapt, un uriaș „sorb“ al fondurilor și resurselor, al forței de muncă și inteligenței umane. Dezvoltîndu-se în permanență pe verticală și orizontală, incluzînd toate zonele globului, căpătînd mereu noi dimensiuni cantitative și calitative, sporindu-și atât componenta „clasică“, cît și cea nucleară, ireversibilă cursă a înarmărilor reprezintă unul dintre cei mai nocivi factori pentru dezvoltarea economico-socială a lumii contemporane. Toate acestea în condițiile în care „umbrela“ sub care s-a dezvoltat producția de arme — asigurarea „securității“ — nu mai reprezintă de multă vreme un argument valabil pentru continuarea acumulărilor de arme și armamente. Dimpotrivă tot mai mulți oameni politici și analiști au arătat că sîntem în prezența unui raport invers: cu cît sînt mai multe arme, cu atât securitatea este mai fragilă. Astfel, reprezentantul Perului în Comitetul pentru Dezarmare de la Geneva arăta recent că: „Există o tragică contradicție între cursa înarmărilor și adevărata securitate; cu cît sînt alocate mai

multe fonduri pentru arme, cu atât securitatea lumii este mai redusă, întrucît mai puține resurse sînt utilizate pentru acoperirea nevoilor umane. Sărăcia, exploatarea, in justiția și dominația, ce caracterizează un număr de zone, generează insecuritatea pentru toți cei implicați“. Pe bună dreptate, reprezentantul României în același comitet sublinia într-una dintre intervențiile sale că — între obligațiile ce revin acestui organism în noile condiții internaționale, în care asistăm la o agravare a tensiunilor pe plan internațional, la pericolul unor confruntări militare de anvergură — o obligație de prim ordin este aceea de a contribui la eliminarea suportului material al politicii de forță — armele și armamentele. Desigur, în general, și cu atât mai mult în condițiile actuale fiecare stat este îndreptățit să vegheze la asigurarea propriei sale securități; dar așa cum țara noastră, a arătat în repetate rînduri, prin glasul președintelui său, tovarășul Nicolae Ceaușescu, echilibrul militar poate și trebuie să fie realizat nu în sus, pe calea intensificării cursei înarmărilor, ci, dimpotrivă, în jos, prin reducerea continuă a arsenalelor militare, în primul rînd a celor nucleare, renunțarea concomitentă la crearea de noi tipuri de arme și coborîrea continuă a plafonului cheltuielilor militare, pe baza unor acorduri internaționale. În acest sens, la Congresul al XI-lea al P.C.R. a fost definit un amplu și cuprinzător program de acțiune pentru dezarmare, care și-a găsit ulterior materializarea în documentul de poziție prezentat la sesiunea specială a O.N.U., consacrată dezarmării, dezvoltat apoi în documentele Congresului al XII-lea.

MAGNITUDINEA cheltuielilor militare a devenit de-a dreptul stupefiantă! În prețurile constante ale anului 1975, totalul cheltuielilor postbelice pentru arme a fost de 6 000 miliarde de dolari, adică egalul produsului mondial global al aceluiași an. Actualmente ele reprezintă 5-6% din produsul mondial global, adică de zece ori mai mult decît la începutul secolului. Cheltuielile militare, care au atins anul trecut nivelul record de 450 miliarde dolari, reprezintă o imensă povară pe umerii tuturor popoarelor, iar o nouă intensificare a cursei înarmărilor ar duce desigur la depășirea acestui nivel.

Referindu-se la unul dintre aspectele fundamentale ale relației înarmare-dezvoltare, tovarășul Nicolae Ceaușescu, arăta în raportul la Congresul al XII-lea al partidului că: „sporirea în proporții uriașe a cheltuielilor militare constituie una din cauzele cele mai importante ale amplificării cursei înarmărilor. Realitatea, viața demonstrează că nu se va mai putea continua mult timp situația în care cheltuielile militare depășesc creșterea veniturilor naționale. Deja în momentul de față se poate spune că în multe state, ținînd cont de rata inflației, nu se realizează nici o creștere a nivelului economic, dimpotrivă, asistăm chiar la o reducere a acestuia. Astfel, se adîncește tot mai mult decalajele dintre state, se agravează sărăcia și mizeria a sute și sute de milioane de oameni din diferite zone și țări ale lumii“.

Datele furnizate de analiști sînt semnificative în acest sens. Astfel, potrivit expertului american Ruth Leger Sivard, în medie, țările în curs de dezvoltare au cheltuit în anul 1975 pe cap de locuitor 15 dolari pentru educație, 5 dolari pentru sănătate și 23 de dolari pentru scopuri militare, la un venit național global de 450 de dolari pe cap de locuitor. O asemenea repartizare, rezultat al cursei înarmărilor, care antrenează în spirala sa nu numai țări puternic industrializate, ci și țări sărace în care n-au fost încă rezolvate cerințele de viață elementare, demonstrează încă o dată irraționalitatea continuării acumulării de arme și armamente într-o lume și așa suprasaturată de arsenale militare și trupe.

Cifrele statisticilor, desi nu reflectă decît aspectul cantitativ, dau o imagine cutremurătoare a adîncirii decalajelor dintre state, a sărăciei cronice în care trăiesc milioane de oameni, fenomene la care contribuie într-o foarte mare măsură risipa fondurilor în scopuri distructive. Compararea datelor este elocventă, fiind de natură să stîrnească indignarea opiniei publice internaționale, să o determine la acțiuni hotărîte pentru stoparea cursei înarmărilor, pentru utilizarea în scopuri pașnice a fondurilor pe care aceasta le inghite. Cele 6 000 de miliarde de dolari cheltuiți în scopuri militare în perioada postbelică echivalează cu produsul național pe patru ani al unui număr de țări ce însumează o pătrime din populația globului! Aceasta în timp ce în țările în curs de dezvoltare 3 miliarde de oameni sînt subnutriți, nu se bucură de asistență medicală corespunzătoare, sînt analfabeți și nu au acces la apă potabilă. Datele sînt necruță-

toare și în ceea ce privește proporția copiilor de vîrstă școlară care nu pot urma cursurile unor școli (50%) sau rata mortalității infantile, (care a ajuns la nivelul de 104 la o mie de nașteri). Pentru a vedea ce efect benefic ar avea îndreptarea fie și numai unei mici părți din bugetele militare în scopul diminuării acestor adevărate flagele ale lumii contemporane este de ajuns să arătăm că 4 miliarde de dolari ar fi suficiente pentru asigurarea hranei suplimentare necesare copiilor subnutriți din Asia, Africa și America Latină, iar plata școlarizării a 16 milioane de copii ar putea fi acoperită doar cu suma necesară construirii și dotării unui submarin de tipul „Trident”.

Coordonată definitivă a epocii contemporane, revoluția științifică plătește și ea un greu tribut domeniului militar, ilustrat de cheltuirea în ultimele trei decenii, în scopuri militare, a 40% din fondurile destinate cercetării și dezvoltării științei. Conform statisticilor, jumătate dintre oamenii de știință din domeniul psihologiei și tehnicii lucrează în domeniul militar. Cît de mare este pierderea pentru economia mondială datorită consumării unei părți însemnate a capacității științifice a omenirii de către complexele militar-industriale se poate ușor deduce din faptul ca aproximativ 500 000 de specialiști, adică peste 25% din potențialul științifico-tehnologic al lumii lucrează în activități cu caracter militar. Aceasta în timp ce oamenii de știință ar trebui să-și consacre eforturile soluționării unor probleme cardinale ale omenirii precum alimentația, energia, prevenirea și combaterea poluării, asigurarea accesului la surse de apă potabilă, construcția de locuințe, eradicarea bolilor epidemice. Dispariția dintre fondurile investite în scopuri militare și cele orientate spre domeniile sociale este uriașă și în țările în curs de dezvoltare în care, pentru prima categorie, se cheltuiesc de 40 de ori mai multe fonduri, în timp ce populația din aceste țări are procentul cel mai mare de analfabeți, subnutriți, șomeri.

O influență dintre cele mai nocive o exercită dezvoltarea continuă a comerțului cu arme, unul dintre cele mai „efervescente” sectoare ale comerțului mondial. Nici un motiv moral sau umanitar nu pare a fi deajuns de puternic spre a diminua asiduitatea cu care firmele producătoare și exportatoare de armament și material militar urmăresc maximizarea profiturilor lor. Astfel, valoarea totală a comerțului mondial cu arme a ajuns la 22 miliarde dolari pe an. Fondurile cheltuite pentru achiziționarea de arme de către țările în curs de dezvoltare antrenate în cursa înarmărilor reduc în mod substanțial posibilitățile de investiții ale acestor țări, ceea ce are drept consecință directă menținerea la un nivel scăzut a ritmului creșterii lor economice. Pe lângă aceasta, relațiile de credit cu țările dezvoltate — furnizoare de tehnologie avansată — sînt deteriorate în favoarea creditorilor acordate pentru achiziționarea de arme, micșorînd, astfel, capacitatea lor de dezvoltare. Dar lanțul consecințelor negative este mult mai lung. Să amintim doar faptul că echipamentul militar modern livrat țărilor în curs de dezvoltare și care, după statistici americane a însumat între anii 1967-1976 trei pătrimi din totalul livrărilor mondiale, se repercutază direct în accentuarea violenței conflictelor dintre aceste țări. Se poate afirma, cu deplină îndreptățire, că întreaga politică a livrărilor de armamente, așa numitele „ajutoare militare”, afectează dezvoltarea unor relații comerciale normale între state, creează bariere artificiale în calea unor schimburi reciproc avantajoase, ducînd, în ultimă instanță la stări de tensiune și încordare în raporturile interstatuale.

Pesimismul cu care mulți economiști privesc posibilitățile depășirii actualei crize economice în deceniul în care am intrat este, în mare parte, datorat constatările privind menținerea cauzelor principale care au dus la aceasta și care o amplifică pe zi ce trece. Între acestea, sporirea în ritmuri rapide a cheltuielilor militare, ce depășesc uneori creșterea veniturilor naționale, se situează pe unul dintre primele locuri. Cu atît mai pertinentă apare sublinierea făcută de președintele Nicolae Ceaușescu în raportul prezentat celui de al XII-lea Congres al partidului: „Este evident pentru oricine judecă rațional că singura cale de ieșire din marile dificultăți ale crizei economice mondiale este prăcuvirea fermă a unei politici economice bazate pe schimbarea radicală a raportului dintre cheltuielile pentru dezvoltare și cele pentru înarmare, pe orientarea folosirii preponderente a venitului național în scopul accelerării progresului economic-social al popoarelor, al creșterii nivelului lor de viață material și spiritual. Aceasta este o cerință obiectivă a asigurării mersului înainte al civilizației umane, a soluționării gravelor probleme economice și sociale care confruntă lumea contemporană”.

PROFUND atașată cauzei păcii, militînd activ pentru întreprinderea unor măsuri concrete de dezarmare, începînd cu unele măsuri parțiale a căror importanță este departe de a fi doar una simbolică, România a propus reducerea cheltuielilor militare cu cel puțin 10% pînă în 1985 și alocarea sumelor astfel economisite pentru satisfacerea nevoilor sociale din fiecare țară și pentru sprijinirea țărilor în curs de dezvoltare,

în proporție egală, pentru fiecare din aceste două scopuri pașnice. În ce o privește, țara noastră a luat unele măsuri concrete în această privință, reducînd cheltuielile militare din bugetele anilor 1979 și 1980 în vederea sporirii alocațiilor pentru copii, hotărîre ce a avut, după cum se știe, un puternic ecou internațional, fiind apreciată ca o inițiativă menită să stimuleze acțiuni similare de reducere a cheltuielilor destinate activităților militare. Asemenea măsuri de reducere a înarmărilor sînt de dorit cît mai frecvente și venind din partea cît mai multor state.

O deosebită însemnătate au, în această ordine de idei, propunerile României privind lichidarea bazelor militare străine, retragerea în interiorul frontierelor naționale a tuturor trupelor și armamentelor străine, reducerea efectivelor armate și armamentelor fiecărui stat, diminuarea activității blocurilor militare, desființarea lor simultană. Orice pas înainte pe calea spre adoptarea și înfăptuirea unor asemenea măsuri pe continentul european și, în general, în lume, ar avea un rol important, contribuind în mod substanțial la întărirea încrederii între state, la îmbunătățirea climatului politic general.

Deoarece primejdiile generate de cursa înarmărilor amenință toate statele, toate categoriile sociale ale populației, pe toți oamenii, indiferent de convingerile lor politice și religioase, iar povara cheltuielilor militare apasă tot mai greu pe umerii tuturor popoarelor, întreaga omenire este vital interesată în creșterea la acțiuni concrete, energice, perseverente pentru salvarea păcii, stăvilirea cursei armamentelor, în primul rînd, a celor nucleare, și revenirea la un climat de destindere și colaborare pașnică între statele lumii. În acest scop este necesar, în concepția partidului nostru, să facă totul pentru realizarea în fiecare țară, pe plan național, a colaborării între partidele comuniste, partidele socialiste și social-democrate între toate forțele politice democratice și progresiste. În același timp, partidul nostru apreciază că sînt imperios necesare eforturi sustinute pentru realizarea solidarității și concilierii pe plan internațional a tuturor forțelor interesate să contribuie la înlăturarea pericolului unei conflagrații mondiale, să pună capăt politicii de înarmare, politicii de revenire la războiul rece, să asigure triumful politicii de independență națională, de destindere, de dezarmare și pace: partidele comuniste, partidele socialiste și social-democrate, alte forțe și curente democratice, fără deosebire de convingeri filozofice și religioase, forțe politice din țările în curs de dezvoltare și nealiniat, cercuri largi ale opiniei publice internaționale. În acest cadru, trebuie acționat cu perseverență pentru consolidarea pe multiple planuri a solidarității internaționale a partidelor comuniste și muncitorești într-un spirit de stimă reciprocă, de respectare întocmai a normelor și principiilor de relații reafirmate cu mare claritate la Conferința de la Berlin a partidelor comuniste și muncitorești din Europa din anul 1976, punîndu-se accent pe intensificarea colaborării între partidele comuniste și evitîndu-se tot ce ar putea duce la adîncirea divergențelor sau deosebirilor de păreri, existente în anumite probleme.

În ceea ce o privește, țara noastră este hotărîtă să-și aducă, ca și pînă acum, contribuția efectivă la dezbaterile democratice și negocierea unor măsuri reale, concrete de dezarmare, în vederea înfăptuirii acestui deziderat vital al popoarelor lumii.

Pornind de la locul și rolul Europei în eforturile pentru reluarea cursului spre destindere, România acordă o deosebită importanță bunei pregătiri a reuniunii general-europene de la Madrid. Desigur, cea mai bună pregătire a acestei reuniuni ar constitui-o înlăturarea obstacolelor apărute în calea destinderii, eliminarea surselor de încordare, astfel încît reprezentanții autorizați ai celor 35 de state participante să se poată așeza la masa tratativelor într-o atmosferă degrevală de factorii majori de neînțelegere și confruntare. În acest spirit, tovarășul Nicolae Ceaușescu, de la tribuna Marii Adunări Naționale, adresa tuturor statelor participante la Conferința de la Helsinki — între care unele se numără printre protagoniștii actualei competiții militare — chemarea vibrantă de a-și întări colaborarea în vederea pregătirii temeinice a reuniunii de la Madrid, astfel încît aceasta să se soldeze cu rezultate pozitive, asigurînd în același timp toate statele și popoarele că și în viitor România socialistă nu va precupeți nici un efort pentru a contribui la edificarea unei Europe a păcii, înțelegerii și colaborării, la salvarea destinderii în întreaga lume.

Mesajul solemn pe care partidul și statul nostru l-au adresat, în spiritul celui mai autentic umanism, de la tribuna înaltului forum al comuniștilor români, exprimă convingerea fermă că stă în puterea popoarelor ca, acționînd unit și hotărît, să preîntîmpine o catastrofă nucleară, să treacă la înfăptuirea unor măsuri reale și eficiente de dezarmare, asigurînd astfel pacea pe planeta noastră spre binele și progresul întregii omeniri.

Raporturile de schimb și cerințe

ale schimbării structurilor economice (II)

Necesitatea unor modificări structurale în țările în curs de dezvoltare

STAREA ACTUALĂ A LUCRURILOR și tendințele existente în economia mondială, nu mai pot fi lăsate să se perpetueze în direcții asemănătoare celor anterioare. Potrivit calculului efectuate de M. Mesarović și E. Pestel, ca și de J. Tinbergen, cu privire la reducerea decalajelor de dezvoltare în viitoarele 4-5 decenii, orice întârziere în demararea creșterii economice a țărilor subdezvoltate face ca aceasta să devină tot mai costisitoare pentru întreaga omenire, avându-se în vedere strânsa legătură și intercondiționare a fenomenelor sociale, economice și naturale din întreaga lume¹⁾. Întârzierea constituie un adevărat bumerang nu numai pentru lumea subdezvoltată, ci și pentru cea dezvoltată.

Fără a nega necesitatea și utilitatea ajutorului internațional pentru rezolvarea problemelor dezvoltării, curentele dominante din gândirea economică a țărilor în curs de dezvoltare subliniază că schimbările economice structurale sînt predominant determinate de eforturile proprii ale națiunii pentru realizarea unor ritmuri superioare de dezvoltare, pentru diversificarea și modernizarea economiei naționale. „Desigur, — subliniază președintele Nicolae Ceaușescu — accelerarea progresului economico-social trebuie să aibă la bază, în primul rînd, munca, eforturile fiecărui popor și națiuni”²⁾.

În multe țări, în deceniile de dominație colonială și neocolonială, s-a desfășurat, potrivit expresiei prof. M. Małița, un proces de fasonare a structurilor de producție în interesul țărilor industrializate, iar decalajele țărilor subdezvoltate față de cele dezvoltate au continuat să se adîncească. De asemenea, structurile de clasă și cele de proprietate din agricultură și industrie, în care se împletesc relații capitaliste cu vestigiile ale relațiilor de tip feudal și cu instituții și practici tradiționale depășite, creează blocaje în calea modernizării structurilor economice și sociale în țările subdezvoltate, cu atât mai greu de înlăturat cu cît — după cum am arătat înainte — conjunctura economicofinanciară pe piața mondială evoluează defavorabil pentru marea majoritate a țărilor în curs de dezvoltare.

¹⁾ Vezi M. Mesarović, E. Pestel, Omenirea la răspîntie, Ed. politică, București, 1975, p. 65-73; J. Tinbergen, Two „Clubs of Rome”, referat ținut la Simpozionul „Spre o viziune globală a problemelor umane”, Tokio, 1973.

²⁾ Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 11, Ed. politică, București, 1975, p. 39.

³⁾ U.N., World Industry since 1963: Progress and Prospects, New York, 1979.

⁴⁾ U.N.C.T.A.D., Annual Report, Geneva, 1979.

În materia de dezvoltare industrială extrapolarea tendințelor din ultimul timp prefigurează un tablou îngrijorător, deoarece în anul 2000 ponderea țărilor în curs de dezvoltare în producția industriei prelucrătoare pe plan mondial ar putea să crească la numai 13,5%, față de 9% în 1960, în timp ce ponderea populației acestora în totalul populației mondiale ar spori de la 62% la 71%³⁾. Situația nu este mai favorabilă nici în privința realizării obiectivelor propuse pe plan internațional. De exemplu, în timp ce obiectivul fixat de Națiunile Unite pentru cel de-al doilea „Deceniu al dezvoltării” era ca între 1970 și 1980 produsul național brut al statelor în curs de dezvoltare să înregistreze un spor mediu anual de 6%, se apreciază că ele vor atinge în medie numai 5,3%, iar în cele mai sărace dintre ele, care simt nevoia cea mai acută de dezvoltare, rata anuală se va cifra la numai 3,4%⁴⁾.

Din analiza obiectivelor generale cuprinse în programele de dezvoltare, a modului cum se îndeplinesc acestea, rezultă că — lăsînd la o parte intervenția unor fenomene imprevizibile, cu influențe adînci asupra evoluției economiei țărilor subdezvoltate — nereușitele se datorează, între altele, și faptului că nu se iau în măsura necesară în considerare realitățile economice și sociale specifice fiecărei țări, că se fac încercări de a aplica metode și instituții economice improprii sau insuficient adaptate condițiilor locale, că teoria economică manifestă o rămînere în urmă în ceea ce privește studiarea și recomandarea celor mai adecvate măsuri ce ar urma să fie întreprinse în țările în curs de dezvoltare pe linia schimbării și modernizării structurilor lor economice.

Căi de schimbare a structurilor economice

ELABORAREA strategiei corespunzătoare pentru atingerea acestui scop este în mare măsură condiționată de abordarea judicioasă a două probleme esențiale, și anume: a) crearea premiselor politice, sociale și economice necesare și b) alegerea căilor adecvate de transformare a structurii economice.

Din experiența a numeroase țări în curs de dezvoltare, inclusiv cea a României, care a desfășurat o intensă și concludentă activitate privind schimbarea și modernizarea structurilor economice, rezultă că printre cele mai importante premise ce trebuie create se numără:

— înscrierea necesității și a căilor de schimbare a structurilor (ca un proces politic revoluționar de mare importanță) într-un program politic național de lungă perspectivă, elaborat de forțele progresiste și desfășurat pe etape, în

conformitate cu posibilitățile oferite de contextul social-economic și politic;

— promovarea, ca obiectiv fundamental în cadrul programului de structurare a economiei, a cerinței de a asigura și consolida independența politică și economică a țării;

— elaborarea și realizarea programului de structurare pe diferite verigi economice și organizatorice — de la cele locale pînă la cele centrale — de către organe politice care să reprezinte interesele maselor largi populare;

— stabilirea unor obiective prioritare, eșalonate în timp, care să ia în considerare atît necesitățile economice și sociale cele mai stringente, cît și posibilitățile reale ale economiei naționale;

— realizarea de reforme economice, sociale și instituționale (reformă agrară, crearea unor instituții de asistență socială, naționalizarea unor sectoare importante ale economiei — bănci, întreprinderi miniere etc.) în interesul populației muncitoare sărace și înlăturarea treptată a inechităților economice și sociale, paralel cu întărirea rolului sectorului public și cu crearea unei rețele largi de învățămînt de toate gradele;

— cuprinderea în programele economice a următoarelor obiective principale: ocuparea forței de muncă disponibile, punerea în evidență și valorificarea superioară a resurselor naturale existente, diversificarea treptată a economiei și dezvoltarea prioritară a acelor ramuri care asigură un grad mai înalt de antrenare a celorlalte ramuri și promovarea progresului tehnic în toate sectoarele, în condițiile dezvoltării echilibrate a întregii economii naționale;

— asigurarea creșterii nivelului de trai material și cultural al populației într-un asemenea ritm, încît să sporească continuu gradul de folosire a forței de muncă existente și capacitatea ei productivă, să se ridice nivelul general de civilizație.

Toate acestea au menirea de a asigura un cadru larg și organizat, construit într-o viziune de perspectivă, pentru desfășurarea procesului de schimbare și modernizare a structurilor economice. La alegerea căilor de dezvoltare a acestora trebuie avute în vedere — la nivele diferite de agregare — structura fizică a sectoarelor, rolul lor în economie, strînsa interdependență a ramurilor și mărirea efectelor de antrenare a acestora în cadrul complexului structural general, precum și necesitatea asigurării unui echilibru dinamic în cursul dezvoltării și modernizării structurilor.

În legătură cu acțiunile practice de politică economică se ridică numeroase probleme importante, de principiu, unele din ele încă controversate, ca de exemplu acumularea și investițiile, prioritățile în dezvoltarea ramurilor in-

dustrie-agricultură, valorificarea resurselor naturale, căile folosirii forței de muncă disponibile și alegerea tipului de progres tehnic adecvat situației în acest domeniu etc.

Pentru a se asigura depășirea stării de subdezvoltare și schimbarea structurilor economice existente sînt necesare rate de investiții mai ridicate, prin adoptarea unor politici economice care să garanteze materializarea lor, în cadrul celui de al doilea Deceniu al Națiunilor Unite pentru dezvoltare fiind recomandată o cotă de acumulare brută de cel puțin 20%. Totuși, trebuie subliniat că, potrivit calculului efectuate în cadrul unor studii O.N.U., nici chiar aceste rate nu ar rezolva problema subdezvoltării, întrucît ar asigura ritmuri anuale de creștere a produsului intern brut de numai 4—6%, deci insuficiente, experiența unor țări, — printre care și România, relevînd că ritmurile de creștere mai mari — de 7—8% — necesită rate ale investițiilor de aproximativ 30%. Or, datele statistice atestă că în anii 1960—1975 fondurile alocate pentru investiții brute au reprezentat — în medie pe toate țările în curs de dezvoltare — 18% din produsul lor intern brut. În cadrul acestei categorii de țări, însă, acele țări care au cel mai ridicat venit național pe locuitor au înregistrat o rată a investițiilor de 23,8% în timp ce la grupul țărilor cu venitul pe locuitor cel mai scăzut rata a fost de numai 14,4%.

Pe lângă necesitatea sporirii ratei acumulării, pentru a realiza o accelerare a ritmului creșterii lor economice, țările în curs de dezvoltare trebuie să mai rezolve o seamă de probleme importante, cum sînt: asigurarea unei structuri fizice adecvate a investițiilor și repartizarea judicioasă a acestora pe ramuri și în teritoriu, antrenarea populației într-o proporție mai mare la activitatea economică, înfăptuirea unei repartizări echitabile a veniturilor, lărgirea gamei produselor fabricate și ridicarea gradului de competitivitate a celor destinate exportului ș.a. Totodată, în țările în curs de dezvoltare trebuie creat climatul optim pentru punerea în valoare a investițiilor, constînd din edificarea infrastructurilor necesare, asigurarea noilor activități cu forță de muncă de calificare corespunzătoare, pregătirea pieței pentru absorbția produselor industriale, efectuarea pregătirilor curențelor pentru asimilarea noilor tehnologii ș.a.m.d.

Priorități în schimbarea structurilor economice și tehnologice

ÎN MAJORITATEA țărilor în curs de dezvoltare ocuparea forței de muncă disponibile figurează drept unul dintre principalele obiective social-economice, fapt care apare pe deplin justificat, deoarece în cazul unei treimi din aceste țări șomajul urban a ajuns să reprezinte 15% din forța de muncă, iar utilizarea parțială a forței de muncă a atins proporții și mai mari. În asemenea împrejurări, adeseori se preconizează ca remedii dezvoltarea prioritară a unor sectoare mari consumatoare de muncă (iar în cadrul acestora a ramurilor industriei grele care valorifică resursele minerale și asigură înzestrarea economiei cu mijloace de producție ne-

cesare), a acelor ramuri de activitate și tipuri de tehnologii care reclamă investiții reduse de capital, solicitînd în schimb un mare volum de muncă.

Punînd în comparație sectoarele producției materiale — primar și secundar — cu sectorul serviciilor din punctul de vedere al gradului de absorbție a forței de muncă, a capitalului și a materialelor, precum și în privința contribuției la creșterea veniturilor populației (inclusiv la creșterea venitului național*), ar apărea mai avantajoasă dezvoltarea prioritară a serviciilor. O analiză cit de sumară arată însă că această cale nu este permisă și nici posibilă fără creșterea producției de bunuri fizice în agricultură și în industrie. Într-adevăr, în economia națională sferile schimbului și distribuției vin doar ca o prelungire a sferei producției pentru a se ajunge la sfera consumului — actul final al întregii activități economice. Toate activitățile organizate pentru realizarea schimbului, distribuției și consumului — formînd, la un loc, sectorul serviciilor — ajută la desăvîrșirea producției și a scopului final al acesteia. Întregul sector al serviciilor este creat și funcționează ca un derivat al activității producției fizice. De aceea, de exemplu, S. S. Park denumește serviciile „satelit” al activității de producție³⁾, volumul activităților privind serviciile puțin fi dezvoltat numai în strînsă legătură cu volumul producției, cu nevoile reale ale societății în acest domeniu.

În ceea ce privește raportul dintre cele două ramuri de bază — agricultura și industria — ale sectorului producției materiale, a devenit unanim acceptată cerința asigurării unui echilibru între dezvoltarea industrială și cea agricolă printr-o distribuire judicioasă a investițiilor, industria exercitînd un important efect dinamizator pentru schimbarea structurii tradiționale, înăpoiate a agriculturii și a celorlalte ramuri din țările în curs de dezvoltare.

Mai ales în țările cu nivelul cel mai scăzut de dezvoltare, agricultura este ramura de bază care susține industrializarea, îndeosebi în faza demarării. Realizările obținute în agricultură au o influență hotărîtoare asupra creșterii economice, întrucît — pe calea exportului de produse agricole — se obțin mijloacele necesare procurării din import a mașinilor, utilajelor, materiilor prime etc. destinate dezvoltării industriei, precum și bunurile de consum pentru nevoile populației. La rîndul său, industria se cere structurată astfel încît să susțină și modernizarea agriculturii și creșterea productivității sale după un program eșalonat în timp, ținînd seama de stadiile progresive ale dezvoltării sale.

Cu toate că problemele majore ale industrializării țărilor în curs de dezvoltare au fost de mult delimitate și în bună măsură lămurite, totuși unele dintre ele comportă încă discuții, mai ales cînd se fac referiri la aspecte specifice, ca — de exemplu — relația dintre nivelul de dezvoltare economică, structura industriei și valorificarea resurselor respective.

Considerăm că, atît timp cît dezvoltarea unor ramuri atrage după sine, în anumite proporții, dezvoltarea altor ramuri și atîta timp cît trebuie folosită la maximum experiența de producție existentă, precum și resursele locale (naționale), iar nivelul tehnologic este încă foarte scăzut, se manifestă

necesitatea efectuării unei balanțe între ceea ce este necesar în prezent și în perspectivă și ceea ce este posibil de făcut în condiții reale date pe diferite faze ale dezvoltării. În primele stadii ale demarării industriale apare oportun și posibil din punct de vedere tehnologic să se pună accentul pe ramurile industriale care asigură creșterea producției destinate consumului productiv intern, a celei pentru export, pentru consum individual și pentru investiții, mai ales sub forma de materiale de construcții. În următoarele stadii devine evidentă necesitatea de a trece pe primul plan înzestrarea tehnică a producției, ceea ce impune o dezvoltare corespunzătoare a ramurilor producătoare de mașini, utilaje și instalații, ca și a ramurilor furnizoare de materii prime și a industriei energetice.

Tot referitor la orientarea controversată a structurii industriale în țările în curs de dezvoltare, cele mai puternice argumente pledează pentru luarea în considerare a condițiilor specifice privind disponibilitățile de resurse, a necesității trecerii treptate la valorificarea lor superioară. Adevăratul reper în orientarea structurilor de producție și tehnologice din punctul de vedere al consumului de resurse îl reprezintă însă fenomenul de antrenare și de intercondiționare pe care-l pot declanșa. Deci, pentru alegerea producției ce trebuie promovată cu prioritate pentru a economisi capitalul sau alte resurse deficitare (de exemplu, energia) este necesar să se calculeze și să se ia în considerare nu coeficienții de consum direcți, ci așa numiții coeficienți de consum totali care reprezintă consumurile cumulate de resurse pe o unitate de produs final. Pentru aceasta pledează nu numai faptul că la multe ramuri multiplicatorii ating un nivel foarte ridicat, ci îndeosebi considerentul că rangurile ramurilor și produsele lor sînt cu totul diferite la coeficienții totali față de coeficienții direcți.⁴⁾

În țările cu rezerve însemnate de minerale utile, cu condiții favorabile de extracție, se pune problema unei dezvoltări mai accentuate nu numai a sectorului extractiv, ci și a ramurilor industriei prelucrătoare, inclusiv a celor conexe, care să asigure prelucrarea pe stadii cît mai înalte a resurselor. Aceasta cu atît mai mult cu cît situația actuală nu este deloc satisfăcătoare, cea mai mare parte a capacităților de prelucrare industrială, mai ales cînd este vorba de procese adîncite de prelucrare, fiind amplasată în țările dezvoltate.

* În cazul în care se adoptă metodologia de calcul a venitului național, care include și serviciile neproductive.

³⁾ S. S. Park, Growth and Development. A Physical Output and Employment Strategy, London, Martin Robertson, 1977, pag. 39.

⁴⁾ Vezi Emilian Dobrescu, Optimum economic socialiste, Ed. politică, București 1978; A. Iancu, R. Burbea și colab., Consumul energetic și structura producției, Ed. Academiei R. S. România, București 1979; A. Iancu, V. Bogdan, Al. Mihăilescu, M. Giuvecea, Resursele și structura producției, Ed. Academiei R. S. România, București (în curs de apariție); International Bank for Reconstruction and Development, The Employment Impact of Industrial Investment: A Preliminary Report World Bank Staff Working Paper nr. 255, iunie 1977.

ECONOMIE MONDIALĂ

Tocmai acest fapt face, de exemplu, ca ponderea cea mai ridicată a exporturilor să fie formată la țările în curs de dezvoltare din materii prime și materiale brute prelucrate, iar la țările dezvoltate din produse finite complexe.⁷⁾

În ultimul timp au apărut unele tendințe care favorizează extinderea activităților de prelucrare industrială în țările în curs de dezvoltare, printre care scumpirea în țările industrializate a terenurilor pentru amplasarea obiectivelor economice și ridicarea volumului specific al cheltuielilor de investiții și curente sub efectul măsurilor de prevenire a poluării mediului înconjurător (mai ales în regiunile urbane aglomerate), creșterea riscului în cazul investițiilor bazate pe importul de materii prime și combustibil ș.a. Asemenea condiții, dar mai ales conștiința tot mai clară a necesității valorificării resurselor în interesul lor propriu, fac ca țările în curs de dezvoltare să treacă la dezvoltarea unor ramuri industriale cu procese de prelucrare mai adâncite, multe din aceste țări adoptând o politică fermă în această direcție.

Interesul crescând al țărilor în curs de dezvoltare față de extinderea și adâncirea prelucrării pe plan intern a

resurselor lor naturale decurge din faptul că aceasta are ca efect sporirea valorii la aceeași cantitate de materie primă utilizată și mărirea veniturilor lor valutare, ca urmare a îmbunătățirii sortimentului producției destinate exportului. Astfel, în ipoteza că toate materiile prime exportate de țările în curs de dezvoltare în 1976, pentru care a fost încasată suma de 30 miliarde de dolari, ar fi fost supuse unei prelucrări industriale superioare și comercializate ca produse finite, grupa respectivă de țări ar fi încasat suplimentar circa 170 miliarde de dolari.⁸⁾

Efortul țărilor în curs de dezvoltare de a adăuga cât mai multă valoare resurselor lor naturale prin adâncirea gradului de prelucrare se cere a fi susținut pe planul relațiilor economice internaționale prin promovarea unei politici comerciale care să asigure o remunerare justă a exporturilor lor. Este vorba, în speță, de recuperarea — prin prețul obținut — a cheltuielilor medii de producție și a întregii valori medii adăugate, de compensarea pierderilor cauzate de eroziunea puterii de cumpărare a principalelor valute liber convertibile ș.a. Potrivit opiniei experților din țările în curs de dezvoltare, în cazul resurselor nereînnoibile prețurile juste ar trebui să includă cote reprezentând realizarea de investiții care să compenseze pierderile de substanță prin exportul materialelor în stare brută. Totodată, se impune înlăturarea barierelor în calea schimburilor comer-

cială, privită ca o măsură directă în sprijinul țărilor în curs de dezvoltare ținând seama de intensificarea protecționismului în ultima perioadă de timp.

ANGAJATĂ în realizarea unor ample programe de modernizare a economiei naționale, aprobate de Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, în vederea depășirii stadiului de țară în curs de dezvoltare și trecerii în rîndul țărilor cu dezvoltare economică medie, România promovează o politică fermă de îmbunătățire a sistemului relațiilor economice internaționale actuale. Este cunoscut rolul activ al țării noastre în inițierea și sprijinirea acțiunilor și măsurilor concrete ale unor organisme specializate ale O.N.U. urmărind realizarea programelor de dezvoltare economică a țărilor în curs de dezvoltare prin valorificarea resurselor lor naturale și adâncirea proceselor de prelucrare industrială, participarea ei constructivă la negocierile pe plan internațional pentru constituirea unor fonduri comune sau stocuri în vederea înlăturării fluctuației prețurilor la materiile prime de bază, precum și al alte acțiuni menite să contribuie la întărirea rolului O.N.U. în soluționarea practică a problemelor economice vitale ale omenirii, la instaurarea unei noi ordini economice și politice mondiale.

dr. Aurel IANCU

Un sondaj asupra perspectivelor progresului tehnic

(Urmare din pag. 24)

Domeniul și tema	Descoperirea principiului		Oportun. econ. a aplicării		Utilizarea pe scară largă	
	1975	1978	1975	1978	1975	1978
— Organe artificiale	1975	1978	1990	1982	2010	2000
— Imunizarea împotriva virușilor	1975	1988	1987	1988	2005	1990
— Vindecarea cancerului	1995	1985	2005	1990	2010	1990
— Model al organismului uman pentru testarea medicamentelor	2000	2000	2005	2002	2020	2005
— Crearea formei primitive de organism viu, artificial	1980	1990	1990	1992	2010	1992
— Ochi artificial, capabil să „vadă”	1975	1981	1990	2000	1995	2000
— Înlocuitor eficace al singelui	1975	1983	1985	1983	1988	1985
— Dirijarea eficientă a proceselor de odihnă și somn	1975	1990	1981	2000	1985	2000
— Biopreparate pentru tratarea maladiilor psihice	1977	1990	1986	2005	1993	2010
— Folosirea preparatelor chimice în domeniul ingineriei genetice pentru modificarea unor caracteristici ereditare	1979	2000	1987	2000	1995	2000
— Prevenirea eficientă a cancerului	1985	1990	1991	1992	1995	2000
— Schimbarea sexului fătului în perioada de gestație	1985	1992	1989	1992	1995	1992
— Reducerea considerabilă a defectelor congenitale și ereditare	1982	1980	1986	1990	1991	2000
— „Hibernarea” la om	2000	2000	2010	2010	2010	2010
— Imunizarea împotriva radiațiilor	1990	2000	2000	2000	1995	2000
— Metode chimice de dirijare a procesului de îmbătrânire	1985	1990	1985	2000	1992	2000
— Prelungirea duratei medii de viață pînă la 100 de ani	1990	2000	2005	2005	2005	2005
— Preparate medicamentoase pentru ridicarea permanentă a nivelului intelectual	1990	1992	1995	1992	2000	1992
— Creșterea de organe pe cale artificială	2005	2050	2010	2075	2020	2100
— Ingineria genetică a omului	1995	1992	1995	1995	2010	2000
— Perfectionarea tratamentului stomatic al maladiilor diabetice	1980	1990	1982	1990	1987	1990
— Perfectionarea proceselor de învingere a incompatibilității țesuturilor în cazul transplantului de cord	1982	1989	1982	1995	1985	1995
— Înlăturarea pe cale radiologică a cancerului pulmonar	1975	1970	1977	1976	1985	1990
— Preparate medicale de folosință îndelungată pentru prevenirea dezvoltării cancerului	1985	1985	1986	1990	1995	2000
— Sistem de stabilire directă a contactului între M.E.C. și creier	1995	1994	2005	2000	2015	2000

GLOSAR

Credit [I]

TERMENUL de credit este utilizat cu mai multe sensuri, după cum este vorba de comerț (credit de furnizor, credit de cumpărător), de contabilitate (credit ca antonim al debitului), de legislația fiscală, financiară etc.

Baza economică a creditului o formează „relațiile prin care înstrăinarea mărfii este separată în timp de realizarea prețului ei” (K. Marx). Domeniul în care creditul constituie operația cea mai frecventă este activitatea bancară. În cadrul acestei activități, creditul îndeplinește în primul rând o funcție distributivă: el apare ca un sistem de relații între întreprinderi și bănci, cu ajutorul cărui mijloacele bănești ale întreprinderilor, devenite temporar disponibile în conturile bancare ale acestor întreprinderi, ca și cele ale sistemului financiar care se eliberează, de asemenea, temporar în cursul operațiilor acestui sistem, devin, în urma mobilizării lor de către bănci, resurse ale sistemului de credit și sînt folosite prin redistribuire la acordarea de credite economiei.

Pe lângă funcția distributivă, creditul îndeplinește și funcția de emisiune, de injectare a unui volum suplimentar de bani în economie, alcătuit de fapt principalul volum de mijloace de plată din circuitele economice. Funcția de emisiune a creditului este indispensabilă într-o economie dinamică, în care activitatea de producție și circulația are nevoie de un volum tot mai mare și în același timp de un volum elastic de mijloace bănești. Sursa mijloacelor suplimentare necesare în urma intrării în circuit a unor noi valori care se distribuie și redistribuie în procesul economic este creditul: „Politica de credit a băncii constituie în același timp și politica ei de emisiune” (Z. V. Atlas).

Utilizarea creditului ca instrument de creație monetară și implicit de reglare a dinamicii producției și circulației poate constitui germele unui dezechilibru în economie. Pentru ca emisiunea suplimentară de bani prin intermediul creditului să sprijine efectiv economia este necesar: (a) să existe mijloace de producție și forță de muncă disponibile; (b) rezultatul final — produsul — să aibă o desfacere asigurată; (c) recuperarea sumei acordate să fie efectuată într-un termen scurt. Altfel, utilizarea funcției de emisiune a creditului poate degenera într-un dezechilibru inflaționist în economie („inflație de credit”). „Sistemul de credit grăbește dezvoltarea materială a forțelor productive și stabilirea pieței mondiale, a căror creare ca baze materiale ale noii forme de producție pînă la un anumit nivel constituie sarcina istorică a modului de producție capitalist. În același timp, creditul accelerează izbucnirile violente ale acestor contradicții, crizele și în consecință elementele de dezvoltare ale vechiului mod de producție” (K. Marx).

Într-o serie de țări capitaliste, stagnarea economică și fenomenele de criză au fost adeseori combătute printr-o politică a „banilor ieftini”, adică printr-o largă utilizare a funcției de emisiune a creditului și prin practicarea unor dobânzi reduse, atrăgătoare. Numeroasele cazuri de stagflații (existența concomitentă a stagnării și inflației) sau chiar de slumpflație, (existența concomitentă a inflației) au dovedit în ultima vreme o deosebită claritate că fără existența unor condiții favorabile, utilizarea expansionistă a creditului nu duce la însănătoșirea economiei.

Criza monetară specifică deceniului opt, caracterizată îndeosebi prin deprecierea inflaționistă a banilor, a fost datorată în mare măsură exagerărilor comise de aparatul bancar din țările capitaliste în utilizarea funcției de emisiune a creditului.

C. K.

Export industrial

Virgil Enășescu, Iași — Ancheta statistică la care vă referiți a fost efectuată de Ministerul francez

al Industriei, de aceea ea privește numai exportul de produse industriale. Ea a permis constatarea că peste jumătate (mai precis 52%) din întreprinderile industriale cu peste 10 salariați exportă. În cazul întreprinderilor

cu peste 200 salariați, ponderea celor exportatoare ajunge la 90%, proporția nu dimensiunea întreprinderii.

Gradul de concentrare a exporturilor industriale este și mai ridicat decît cel al producției. Astfel, primele 100 firme exportatoare asigură 56% din volumul exporturilor, în vreme ce cele mai mari 100 firme asigură numai 44% din cifra de afaceri a industriei franceze. Întreprinderile mici și mijlocii (cu sub 500 salariați) independente de marile grupuri industriale și financiare realizează numai 12% din totalul exporturilor. Ancheta respectivă a mai permis constatarea că șapte ramuri industriale asigură peste jumătate din exportul total (industria automobilului, industria chimică de bază, a echipamentelor industriale, siderurgia, industria aeronautică, electronică și industria textilă).

În sfîrșit, a mai rezultat că întreprinderile cu o participare a capitalului străin de cel puțin 20% înregistrează o pondere mai redusă a exportului (17,9%) în totalul vânzărilor lor comparativ cu firmele cu capital integral francez (23,2%), fenomenul fiind cel mai vizibil în cazul firmelor mari, cu peste 500 salariați. El se explică prin însăși rațiunea pătrunderii capitalului străin, anume aceea de a cucerii din interior o parte cît mai mare a pieței interne.

O pondere de 47,6% din exportul industrial al Franței se efectuează în țările Pieței comune, 15% în Africa, 14% în restul Europei occidentale, iar cîte 5% în S.U.A. și în țările socialiste. Se constată că cu cît o piață este mai îndepărtată cu atît întreprinderile mici sînt mai puțin prezente la exportul pe piața respectivă.

Morbiditatea și subdezvoltarea

Nicolae Vătămanu, Cluj-Napoca — Interesul sporit acordat de Banca mondială problemelor ocrotirii sănătății și în special laturii preventive a acestei activități — prin trecerea la finanțarea directă a unor proiecte în domeniul sanitar — își găsește izvorul și în implicațiile economice ale morbidității ridicate din țările slab dezvoltate, fenomen care reprezintă o

veritabilă frînă în procesul eradicării subdezvoltării. „Boala, constată într-un recent studiu al B.I.R.D. consacrat acestei teme, întrerupe activitățile normale timp de circa o zecime din durata vieții oamenilor în majoritatea țărilor în curs de dezvoltare. Maladiile recurente întrerup activitatea economică în perioade adeseori critice, precum cea a înșămînțării și recoltatului... Bolile cronice și care debilitază organismul reduc posibilitățile oamenilor de a se concentra, capacitatea elevilor și studenților de a învăța, ca și productivitatea muncii adulților.

În ciuda unor importante cheltuieli și a posibilităților tehnice de a trata problemele de sănătate cele mai curente, se arată mai departe în studiu, eforturile pentru ameliorarea stării sanitare nu au avut pînă acum decît consecințe modeste asupra sănătății imensei majorități a populației din cele mai multe țări în curs de dezvoltare. În vreme ce progresele realizate în țările în curs de dezvoltare pentru prelungirea duratei vieții s-au încetinit în cursul ultimului deceniu, o parte importantă a celor circa 75 miliarde dolari consacrați anual cheltuielilor de ocrotire a sănătății de țările în curs de dezvoltare a fost afectată unor echipamente ultra-moderne la care nu au acces 80% dintre cei săraci. Consemnind aceste cifre, experții Băncii mondiale își exprimă opinia că activitățile sanitare au pus prea mult accentul pe îngrijirile spitalicești complexe, neglijînd programele preventive de sănătate publică și primele îngrijiri acordate cu dotări repartizate convenabil. Raportul subliniază importanța îmbunătățirii alimentației, asigurării mediului și respectării igienei individuale în prevenirea îmbolnăvirilor, citînd un caz studiat în Filipine în care ameliorarea aprovizionării cu apă potabilă și a canalizării a redus cu 70% frecvența cazurilor de holeră.

Colaborare economică

Elena Rain, Buzău — Acordul de colaborare economică dintre R.S.F. Iugoslavia și Comunitatea Economică Europea-

nă, parafat la 25 februarie 1980 la Bruxelles, după trei ani de negocieri, este un acord internațional de tip special, care, așa cum precizează agenția Taniug, ține seama de poziția internațională a Iugoslaviei ca țară socialistă independentă și nealinată, europeană, mediteraneană și în curs de dezvoltare, membră a Grupului celor 77. Acordul este încheiat pe o perioadă nelimitată, dar prevederile referitoare la comerț și la domeniul financiar vor fi în vigoare cinci ani, după care urmează a fi renegotiate. În baza prevederilor acordului, circa 70% din produsele industriale iugoslave exportate în C.E.E. vor fi scutite de vamă. Un număr de 29 produse industriale „delicate” vor fi supuse în continuare restricțiilor sub forma unui „plafon” pînă la care va fi valabilă scutirea de vamă. Posibilitățile de export pentru produsele agricole iugoslave vor fi mai favorabile decît pînă acum, rămînd însă mai modeste decît cele oferite sectorului industrial. În baza noului acord, Iugoslavia va putea exporta în C.E.E. în condiții vamale mai favorabile 34 000 t carne de vită, 150 t tutun, 12 000 hl vin anual, precum și anumite cantități de produse alimentare, inclusiv conserve.

În ce o privește, Iugoslavia recunoaște țărilor membre ale C.E.E. clauza națiunii celei mai favorizate, dar își păstrează posibilitatea de a adopta unele măsuri de limitare a importului, ca și măsuri vamale care s-ar dovedi necesare avînd în vedere nivelul mai scăzut de dezvoltare economică și necesitățile industrializării.

Acordul prevede și folosirea de către economia iugoslavă a schemei generale de preferințe acordate de C.E.E. unui număr de peste 100 de țări în curs de dezvoltare. În prezent 11—12% din importurile C.E.E. de produse finite și semifabricate din țările în curs de dezvoltare, realizate sub incidența acestor preferințe, provin din Iugoslavia.

Pe lângă comerț, acordul prevede și alte forme superioare de cooperare în industrie, agricultură, știință și tehnologie, energetică, turism și transporturi. Un protocol special la noul acord de colaborare prevede posibilitatea folosirii de către Iugoslavia a creditelor Băncii Europene de Investiții.

Revista ECONOMICA

Editată de Consiliul Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale — Institutul Central de Cercetări Economice

Sumarul nr. 17 din 25 aprilie 1980

- În întâmpinarea zilei de 1 Mai. Solidaritatea și unitatea forțelor progresiste în lupta pentru apărarea păcii și independenței popoarelor (N. Ionescu) 2

ECONOMIE NAȚIONALĂ

- Sporirea eficienței în construcții — obiectiv important în procesul dezvoltării (conf. dr. Ilie Niță) 4

- Valorificarea rezervelor de creștere a producției fizice și nete (P. Cioclu) 6

- Recuperarea și utilizarea maximă a resurselor energetice secundare (Nicolae Liciu) 8

- Mecanismul economico-financiar: funcționalitate — eficiență. Calculația normativă a costurilor de producție. (conf. dr. C. M. Drăgan, ec. Vasile Stănciulescu) 11

- Reflecții. Posibilități și limite ale inteligenței artificiale (Valter Roman) 13

CONDUCERE • ORGANIZARE

- Valențele organizării în producția modernă (drd. Ion Anghelina) 14

TEORII • IDEI

- Gândirea economică contemporană cu privire la cuantificarea eficienței progresului tehnic (I) (M. Horovitz, Gh. Zaman, St. Sandu, M. Ciomara, I. Resteman, M. Pop) 16

- De la întreprinderea tradițională la întreprinderea socialistă creativ-inovativă (I) (prof. dr. C. Pintilie) 18

- Școli • curente • economiști. Unele considerații privind industrializarea în țări mai puțin dezvoltate (I) (prof. A. Benachenhou) 20

IN SPRIJINUL CANDIDAȚILOR LA EXAMENUL DE ADMITERE ÎN ÎNVĂȚĂMINTUL ECONOMIC SUPERIOR

- Reproducția socialistă (conf. dr. Dumitru Ciucur) 22

ECONOMIE MONDIALĂ

- Oprirea neîntârziată a cursei înarmărilor — opțiune vitală a epocii noastre (Leon Talpă) 25

- Tendințe — conjuncturi 27

- Raporturile de schimb și cerințe ale schimbării structurilor economice (II). Necesitatea unor modificări structurale în țările în curs de dezvoltare (dr. Aurel Iancu) 28
- Curier 31

ÎN SUPLEMENTUL NUMARULUI: Curier economic-legislativ.

IN THIS ISSUE

- Meeting the May Day. The solidarity and unity of the progressive forces in the struggle for defending the peoples' peace and independence (N. Ionescu) 2

- Reflections. Possibilities and limits of the artificial intelligence (Valter Roman) 13

- The contemporary economic thought on the quantification of the technological progress efficiency (I) (M. Horovitz, Gh. Zaman, St. Sandu, M. Ciomara, I. Resteman, M. Pop) 16

- From the traditional enterprise to the creative and in-

- vative socialist enterprise (I) (Prof. Dr. C. Pintilie) 18

- Schools • trends • economists. Some considerations concerning the industrialisation in the third world countries (I) (Prof. A. Benachenhou) 20

- Undelayed halt to the arms race — a vital option of our epoch (Leon Talpă) 25

- The terms of trade and requirements of changing the economic structures. (II) The necessity of some structural changes in developing countries (Dr. Aurel Iancu) 28

DANS LE NUMERO

- La solidarité et l'unité des forces progressistes dans la lutte pour la défense de la paix et de l'indépendance des peuples (N. Ionescu) 2

- Reflections. Possibilités et limites de l'intelligence artificielle (Valter Roman) 13

- La pensée économique contemporaine sur la quantification de l'efficacité du progrès technique (I) (M. Horovitz, Gh. Zaman, St. Sandu, M. Ciomara, I. Resteman, M. Pop) 16

- De l'entreprise traditionnelle à

- l'entreprise socialiste créative et novatrice (I) (prof. dr. C. Pintilie) 18

- Ecoles — courants — économistes. Quelques considérations concernant l'industrialisation dans des pays du tiers monde (I) (prof. A. Benachenhou) 20

- L'arrêt immédiat de la course aux armements — une option vitale de notre époque (Leon Talpă) 25

- Les termes de l'échange et les exigences du changement des structures économiques (II) (dr. Aurel Iancu) 28

ИЗ СОДЕРЖАНИЯ

- Встречу Первомаю. Солидарность и единство прогрессивных сил в борьбе за защиту мира и независимости народов (Н. Ионеску) 2

- Размышления. Возможности и пределы искусственного разума (Валтер Роман) 13

- Современное экономическое мышление относительно квантификации эффективности технического прогресса (I) (М. Хоровиц, Г. Заман, Ст. Санду, М. Циомара, И. Рестеман, М. Поп) 16

- От традиционного предприятия к социалистическому творческо-поворотному предприятию (I) (проф. др. К. Пинтилие) 18

- Школы — течения — экономисты. Некоторые соображения по поводу индустриализации в менее развитых странах (I) (проф. А. Беначенху) 20

- Безотложное прекращение гонки вооружений — жизненный опцион нашей эпохи (Леон Талпа) 25

- Соотношения обмена и требования изменения экономических структур (II). Потребность структурных перемен в развивающихся странах (др. Aurel Iancu) 28

Abonamentele se încheie la oficiile postale, factorii poștali și difuzorii voluntari de presă din întreprinderi și instituții. Prețul unui abonament (inclusiv suplimentul săptămânal): pentru întreprinderi și instituții — 260 lei anual; pentru cursanții tuturor formelor de învățămînt politic și profesional, elevi, studenți — 130 lei pe an, 65 lei pe 6 luni, 32,50 lei pe 3 luni. Termen limită de încheiere a abonamentului: 20 ale lunii anterioare perioadei de abonare.

Redacția și administrația: Calea Dorobanților nr. 11—25, 71131 București, telefon 12 66 10. Cont I.S.I.A.P.: nr. 6451.502.28 B.N.R.S.R., — filiala sect. 1, București. Tiparul: Combinatul Poligrafic „Casa Științei”.

ASIGURAREA MIXTĂ DE VIAȚĂ ȘI SUPLIMENTARĂ DE ACCIDENTE = PREVEDERE + ECONOMIE

Asigurarea mixtă de viață și suplimentară de accidente este utilă oricărei persoane în vîrstă de la 16 la 65 de ani.

DE CE ?

Pentru că :

- Oferă posibilitatea imbinării prevederii cu economia, constituind un sprijin material pentru cel ce se asigură sau pentru familia sa, întrucît suma asigurată stabilită pentru urmările accidentelor reprezintă de 6 ori suma prevăzută pentru celelalte evenimente cuprinse în această asigurare, iar la expirarea asigurării se plătește atît suma asigurată (economisită), cit și o indemnizație de 10 la sută.

- Dă posibilitatea asiguratului să încaseze, pe parcursul duratei asigurării, cite 1 000 de lei pentru fiecare combinație de litere înscrisă în poliță, ieșită la tragerile de amortizare lunare

CE RISCURI SINT ASIGURATE ?

- Sint acoperite cazurile de invaliditate permanentă totală sau parțială și de deces din accidente, produse de evenimente neprevăzute și nedorite, cum ar fi : explozia, prăbușirea de teren, lovirea, căderea, alunecarea, acțiunea violentă a unei persoane, atacul unui animal, trăsnetul, acțiunea curentului electric, arsura, inecul, intoxicarea subită sau asfixierea din cauze subtile și multe altele, precum și decesul din alte cauze decît cele de accidente.

PE CE DURATĂ SE POATE ÎNCHEIA ASIGURAREA ȘI CARE ESTE NIVELUL PRIMELOR DE PLATĂ ?

- Se poate încheia pe durate de la 5 la 15 ani.

- Primele de plată se stabilesc în funcție de mărimea sumei asigurate, de vîrsta persoanei ce se asigură, de durata asigurării, fiind pentru fiecare 1 000 de lei din suma asigurată, între 7,75 și 21,50 lei, lunar.

Pentru ca Administrația Asigurărilor de Stat să-și onoreze prompt obligațiile din contractul de asigurare, dv., stimați asigurați, aveți datoria să achitați la termen primele de asigurare. Această obligație vă cere prea mult timp ? Nu, deoarece puteți plăti primele de asigurare folosind „consimțămîntul scris“, prin împuternicirea ce o dați lucrătorilor care vă efectuează plățile de retribuții de a achita Administrației Asigurărilor de Stat, din drepturile dv., primele, atît pentru asigurările în curs, cit și pentru cele pe care le veți încheia sau reînnoi.

Pentru informații suplimentare și pentru contractarea de asigurări vă puteți adresa responsabililor cu asigurările din unitățile socialiste, agenților și inspectorilor de asigurare sau, direct, oricărei unități ADAS.

PETRECEȚI O VACANȚĂ PLĂCUTĂ LA UNITĂȚILE TURISTICE ALE COOPERAȚIEI DE CONSUM !

Prezente pe cele mai diferite trasee rutiere ale țării, în locuri pitorești, în vecinătatea unor obiective de larg interes turistic, în unele stațiuni balneoclimaterice, unitățile cooperatiei de consum — hanuri, hoteluri, cabane, popasuri — vă oferă condiții bune de cazare și masă.

Reșineri de locuri se pot face prin Agenția de turism a cooperatiei de consum din holul casei de bilete a Sălii Palatului R. S. România, str. 13 Decembrie nr. 26, telefon : 14.52.09.

Interior cameră la Cabana Buru din județul Cluj, în apropiere de Cheile Turzii, pe drumul național Turda-Cimpeni

Hanul Piatra Craiului, județul Argeș, pe șoseaua națională Pitești-Brașov, km 75

